

Έτος Δ΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1876.

Φυλ. Β΄.

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΖΩΟΛΟΓΙΑ.

Έν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐξεδικεῖτο κατὰ τῶν βαρβάρων οἵτινες ἄλλοτε μέχρις Ἀθηνῶν εἰσέβησαν, βεβηλοῦντες ναοὺς καὶ βωμοὺς καὶ τάρους τῶν προγόνων ἡμῶν, ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν ὁ μέγιστος τῶν κατακτητῶν τῆς οἰκουμένης τροπαιοῦχος παρ' ἀρχόντων καὶ βασιλέων ὡς κυρίαρχος ἀπάσης Ἀσίας ὠμολογεῖτο καὶ ἐδοξάζετο, ἐτελειετο ταυτοχρόνως καὶ ἄλλη κατάκτησις τῆς οἰκουμένης καὶ δὴ εὐγενεστέρα καὶ τελειότερα τῆς διὰ τῶν ὅπλων. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου εἰς ἃν ὁ τίτλος «Μέγας» ὄχι ὀλιγώτερον τούτου πρέπει, τὸ μέγιστον πνεῦμα οὐχὶ μόνον τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς μέχρις

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β΄.)

ἡμῶν ἐποχῆς, τὸ κατὰ τὸν σοφὸν Ἀραβῆ Ἀβερρῆ «ὕψιστον τῆς ἀνθρωπίνου τελειότητος», ἐκυρίευσεν διὰ τοῦ νοῦς αὐτοῦ ὅ,τι ὁ μαθητὴς αὐτοῦ διὰ τῆς σπάθης ὑπὸ τὸ σκήπτρον του ἔφερε.

Καίτοι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων δαιμονίων πνευμάτων σύμπτωσις δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν ἀνενόχλητος, βεβαίον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης μεγάλας ἐκδουλεύσεις χρεώσται τῷ ἐνδόξῳ αὐτοῦ μαθητῇ. Καὶ ὅτι μὲν ὁ Σταγειρῆτης ἠκολούθησε τὸν κατακτητὴν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν συνάζων ὕλην διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ ἔργον, τὴν ζωολογίαν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν, ὅτι ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἐπιφορτῆσθαι ἐν πολλαῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑποταχθεῖσιν ξένων χωρῶν ἄρχοντας καὶ κυνηγοῦς νὰ στέλλωσι πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην ἄγρια καὶ ἡμεραζῶα τοῦ τόπου των, ἵνα ἐξετάξῃ αὐτὰ ἐπιστημονικῶς, εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ὁλοῦται λοιπὸν ὁ μέγιστος στρατηγὸς ἐβαλῆθητε τὸν μέγιστον φιλόσοφον εἰς τὸ μέγιστον τῶν ἔργων του, καθὼς ὁ φιλόσοφος ἐπέπνευ-

σεν εις τὸν στρατηγὸν τὴν μεγίστην τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὅπως ὁμοίως τὰ ἔργα τοῦ κατακτητοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ παρωράθησαν καὶ ἐλησμονήθησαν, οὕτω καὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου. Ὁ Ἀριστοτέλης γράφων δὲν ἐφαντάζετο ὅτι εἶχε παρῆλθει πλέον ἢ ἐποχὴ ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς αὐτοκράτειρα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἔσπερε τὸν Ἡρόδοτον δημοσίως διὰ τὰ ἀμίμητα συγγράμματά του. Πρὸ πάντων ὁμοίως διὰ τὸ τερπνὸν ἄμα καὶ σοφώτατον ἔργον του, διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ζώων ὑπερῆξεν ἡ τύχη ἀρκετὰ ἀσπλαγχνος. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἐλησμονήθησαν, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, διότι σπάνιοι ἦσαν οἱ ἄνδρες οἱ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσιν αὐτόν. Ἐν γένει δὲ ἡ ζωολογία μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡμελήθη ὀλοτελῶς. Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἐπεδόθησαν μᾶλλον εἰς τὴν ἱατρικὴν καὶ τὴν ἀνατομίαν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰς αὐτοὺς ὀφείλομεν πολλὰς ἀνακαλύψεις ὡς πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν οργανισμόν τῶν ζώων ἐν γένει, αὐταὶ ὁμοίως δὲν ἔγιναν ἐξ ἀμέσου πόθου πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωολογίας, ἀλλὰ μᾶλλον τυχαίως. Μὴ δυνάμενοι νὰ κάμωσι παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἠναγκάζοντο νὰ ἐξετάζωσι τὰ ζῶα καὶ μάλιστα ὅσα ἔχουσι μὲ αὐτὸν πλειοτέραν συγγένειαν. Ἀληθῆ ἐξακολούθησαν ἐπιστήμης οἷα ἡ ζωολογία, ἣς αἱ βάσεις τόσον λαμπρῶς διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους ἐτέθησαν, δὲν εὐρίσκομεν οὔτε παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρινοῖς οὔτε παρὰ Ῥωμαίους. Οἱ τελευταῖοι πρὸ πάντων οἵτινες πρὸς τὰς τοῦ Ἀλεξάνδρου κατακτήσεις, ἃς ἐκληρονόμησαν, καὶ ἄλλας οὐχὶ μικρὰς μάλιστα ἐν Εὐρώπῃ προσέθεσαν, καὶ οἵτινες διὰ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐξεπολιτίσθησαν, αὐτοὶ οὗτοι οὐδὲν ὀλοτελέσαν εἰς τὴν πρόοδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καίτοι προγενέστερον αὐτῶν τὸν Ἀριστοτέλην ἔχοντες.

Φρίκη τῷ ὄντι καταλαμβάνει πάντα ἀνθρώπων ἀναλογιζόμενον πόσα μέσα οἱ ἄνδρες οὗτοι ἔχοντες, οὐδὲν ἀγαθὸν ἐποίησαν.

Πασιγνώστου εἶναι ἡ τῶν Ῥωμαίων κλίσις πρὸς τὰς θηριομαχίας. Τρομερὰ ἀληθῶς κλίσις! Ἄρχοντες ἀπάσης τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γνωστῆς γῆς, κατέχοντες ἐν Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ἀπεράντους χώρας, ἐνθα ἔξων διάφορα ἤδη ζῶων ἡμερὰ τε καὶ μὴ, διετήρουν διὰ μεγίστων ἐξόδων πλῆθος ἀτρομήτων κυνηγῶν, οἵτινες ἠγαλῶντο ἄγρια θηρία καθ' ἑκατοντάδας ἵνα στέλλωσιν αὐτὰ εἰς Ῥώμην. Πρὸς ποῖον δὲ σκοπὸν; Τὸ αἶμα τοσούτων χριστιανῶν τῶν ὑπὸ τοῦς ὄνυχας τῶν ἀγρίων τίγρεων ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τὸ μαρτύριον ὑποστάντων ἃς ἀποκριθῆ πρὸς τὴν ἐρώτησίν μας. Τὸ φλαβιανὸν ἀμφιθέατρον ὅπερ ἦτο τὸ πεδῖον τῶν ἀνηκούστων τούτων σκληροτήτων ἃς ὁμολογήσῃ τὸ αἶσχος αὐτῶν. Πολὺ θὰ ἀπεμακρυνόμεθα τοῦ προκειμένου ἂν μόνον συντόμως ἠθέλομεν ἱστορήσῃ τὰς ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας συμβάσας ὠμότητας κατὰ τὰς θηριομαχίας ταύτας. Διὰ τοῦτο περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐν τοῖς δημοσίοις παιγνιδίοις τοῦ Τίτου κατὰ τὸ ἔτος 80 μ. Χ. ἄτινα διήρκεσαν 100 ἡμέρας, τελουμένων τῶν ἐγκαινίων τοῦ Φλαβιανοῦ ἀμφιθέατρον, τανῶν *Coliseo*, ἐξετέθησαν, ὡς λέγεται, 5000 ἄγρια θηρία καὶ κατεσφάγησαν περὶ τὰς 9,000 ἄγρια τε καὶ ἡμερὰ. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις περὶ τῶν ἄλλων παιγνιδίων, καθ' ἃ καταδίκαιοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐπάλαιοι κατὰ τῶν ἀγριωτέρων θηρίων! Καὶ τί νὰ περιμένῃ τις ἀπὸ ἔθνος παρ' ᾧ ἡ θῆα καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀκὴμη ἐκρέοντος αἵματος ἐθεωρεῖτο μὲν ὑπὸ πάντων ὡς τὸ λαμπρότερον θέαμα ἐν τοῖς ἀμφιθέατροις, ἐπροξένοι δὲ χαρὰν καὶ εἰς τὰς γυναῖκας αὐτάς! παρ' ᾧ ἡ τίγρις ἢ παλαιούσα πρὸς γέροντα χριστιανὸν καὶ κατακερματίζουσα αὐτὸν ἐχειροκροεῖτο καὶ ὑπὸ γυναικῶν, παρ' ᾧ ἡ γυνὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου σώματος παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας ἐβλέπετο ἄνευ φρίκης, ἄνευ ἐρυθρίσεως, ἢ δὲ μέχρη κατακερματισμοῦ ἐξετέλεισι τοῦ ἀνθρώπου ἔσπερε χαρὰς ἀλαλαγμοῦς ἐκ τοῦ στήθους ὁμοιομόρφων αὐτῷ πλασμάτων; Εἶναι δυνατὸν τοιαύ-

τη κατάπτωσης ἡθῶν νὰ γίνῃ πρόξενος καλοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα; Οὐχί. Τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης καταστάσεως δὲν εἶναι δύσκολον νὰ προμαντεύσῃ τις. Εἶναι καὶ δι' ἔθνη καθὼς καὶ δι' ἄτομα ἢ παντελῆς ἐσωτερικῆς καταστροφῆς καὶ ἀποκτίνεως. Δικαίως ὅθεν ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀναισθησία τῶν Ῥωμαίων κινεῖ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπέχθειαν παντὸς ἀρθοφρονοῦντος. Τὰ προερρηθέντα θηρία φερόμενα εἰς Ῥώμην, ἐφυλάσσοντο καὶ ἐτρέφοντο ἐν κήποις ἀπεράντους, κεκλεισμένα ἐντὸς κλωβίων, ὥστε εἰς τὸν τὴν θέλησιν ἔχοντα ἢ σπουδῆ αὐτῶν ζώων ἦν ἄλλο τι ἢ δύσκολον δι' ἀνατομικὰς δὲ παρατηρήσεις τὸ πεδῖον ἦν ἔτι εὐρύτερον μετὰ τὸν φόνον αὐτῶν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν τύχην τῶν πτηνῶν τοῦτο μόνον ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὀφείλεται ἡ ἐφεύρεσις τῆς τεχνικῆς παχύνσεως τῶν χανῶν διὰ βάλανων. Οἱ δὲ ἰχθύς ἦσαν καὶ οὗτοι δι' ἕνα μόνον λόγον σπουδαῖοι παρὰ Ῥωμαίους, τούτῃ ἐστὶ διὰ γαστρονομικόν. Ἐτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀνακαλύπτονται ἐν τῇ μεσομυρηνῇ Ἰταλίᾳ ἀπεράντοι δεξαμεναί, τεχνικαὶ λίμναι, ἐν αἷς οἱ πλούσιοι ἄρχοντες τῆς Ῥώμης ἔτρεφον καὶ ἐπάχυνον μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ στοργῆς πρὸς δόξαν τῆς τραπεζῆς τῶν καὶ εὐχαρίστησιν τοῦ στομάχου τῶν, οὐδεὶς ὁμοίως ἔλαβε τὸν κόπον τοῦ νὰ ἐξετάσῃ ταῦτα μὲ ὄμμα ἐπιστημονικόν. Καὶ ὁ Πλίνιος αὐτὰς ὀμιλῶν περὶ ἰχθύων περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἀναφέρῃ ζῆρὰ ὀνόματα μετὰ παρατηρήσεων μυθῶν καὶ ἀνυποστάτων, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐσφαλμένων.

Πόσον μέγας καὶ θεῖος τῷ ὄντι εἶναι παθαλλόμενος πρὸς τὸν Ῥωμαῖον Πλίνιον ὁ Ἕλληνας Ἀριστοτέλης, θέλομεν ἰδεῖ καὶ κατωτέρω. Ἀλλ' ἐπέπρωτο ἵνα τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐπιφανοῦς τούτου ἀνδρός, καθύψων ἀφορᾷ αὐτὸν ὡς ζωολόγον ἐξεταζόμενον, ἐπέπρωτο, λέγω, ἵνα τὸ μεγαλεῖόν του μείνῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον κεκρυμμένον πρὸ τῶν

ὀφθαλμῶν καὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ μέσου αἵματος.

Μόνοι οἱ σοφοὶ Ἀραβες κατανοήσαντες τὴν μεγάλην τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους σημασίαν, ἐποίησαν αὐτὸν ἄρχοντα τῆς φιλοσοφίας τῶν, καὶ εἰς αὐτὸν χροιστοῦσιν οἱ μὲν Ἀραβες τὴν πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας μεγάλην κλίσιν τῶν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι εἰς τοὺς Ἀραβας ὀφείλομεν τὴν διάσωσιν τῶν συγγραμμάτων καὶ ἰδεῶν αὐτοῦ. Δυστυχῶς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες καίτοι γνωρίζοντες καὶ θαυμάζοντες τὸν Ἀριστοτέλην ὡς φιλόσοφον συγγραφέα τῆς λογικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς, παραμελοῦμεν αὐτὸν ὡς ζωολόγον, ἀγνοοῦντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποῖαν θέσιν κατέχει ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ διὰ τῶν ἀμιμῆτων αὐτοῦ συγγραμμάτων.

Δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἔργον μας, ἀλλ' οὔτε ἡ θέλησίς μας νὰ ποιήσωμεν κριτικὴν τινα ἐξέτασιν τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους ἐν συνόλῳ διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ γνώσεις περισσοτέρας καὶ οὐδὲν ὅλως θὰ ἠδύνατο νὰ συμπεριληφθῇ ἐν τοῖς στενοῖς ὀρίοις μιᾶς διατριβῆς. Ἀλλὰ σκοπεύομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐν βραχεῖ ὀλίγα τινα ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας αὐτοῦ, τοῦ συγγράμματος ἐκείνου ὅπερ δικαίως καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ, καθ' ἣν αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι εὐρίσκονται ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν, ἀναμφισβητήτως παρέχει αὐτῷ τὴν πρωτίστην θέσιν μεταξὺ τῶν φυσιοδιφῶν καὶ μάλιστα τῶν ζωολόγων.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους ἄτινα πραγματεύονται περὶ ζωολογίας εἰσὶ τὰ ἑξῆς. Πρῶτον καὶ κυριώτερον αἱ «Ἱστορίαι περὶ ζώων», ἔπειτα δὲ μικρότερα τινὰ, ὡς τὰ βιβλία τὰ πραγματευόμενα «περὶ ζώων μορίων», «περὶ ζώων γενέσεως», «περὶ ζώων πορείας, κινήσεως καὶ πνεύματος»

Ἐργον τῶν φιλολόγων εἶναι νὰ ἐξετάσωσι καὶ ἀποδείξωσι ποῖα κεφάλαια τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συγγράμματος εἰσὶ γνήσια καὶ ποῖα νόθα ὁ φυσιοδίφης δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐκφράσῃ ἀπὸ καρδίας τὴν λύπην του διὰ τὸ ἀτελὲς τῶν σωζομένων ἔργων. Διότι ἐν ἀληθείᾳ ταῦτα δὲν εἶναι παρὰ λείψανα με-

γίσιτου συγγράμματος, δυνάμενα εντούτοις να μας δώσωσιν ιδέαν τινά της μεγίστης σημασίας των έργων τούτων του Ἀριστοτέλους.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους ἦτις ὑπῆρξεν ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Μεσαιῶνος καὶ ἦτις ἔτι καὶ νῦν τίθεται ὡς βῆσις τῶν φιλοσόφων τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, ἔχει τι ἀληθῶς τὸ μέγα καὶ ὑψηλόν. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν ἂς εἴπωσιν οἱ φιλόσοφοι· ἡ δὲ ζωολογία τοῦ Ἀριστοτέλους οὐχὶ μόνον τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ἀνδρὸς δεικνύει, οὐχὶ μόνον παριστᾷ τὸν συγγραφέα αὐτῆς ὡς ἀνδρα ἀκάματον καὶ ἀκριβέστατον, ἀλλὰ μᾶς ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι ὁ Σταγειρίτης κατεῖχε τὰς δύο κυριωτάτας ἀρετὰς τοῦ φυσιοδίφου. Δὲν ἐπίστευεν οὕτως εἰς μύθους, οὐδὲ μὲν καὶ ὁ δὲ τῷ διηγούντο, ἀλλ' ἐξήταζεν, ὅσον τὸ δυνατόν, ὁ ἴδιος τὰ πράγματα, ἢ, ὅπου τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, ἄφινε νὰ διημιλῶσιν οἱ αὐτῷ διηγηθέντες ἢ περὶ τοῦ ἀντικειμένου γράψαντες, πολλάκις δὲ ἐκεῖ ὅπου διστάζει νὰ πιστεύσῃ τὰ λεγόμενα, ἐκφράζει ἐλευθέρως τὴν ιδέαν του ἀναιρῶν τὰ ἐσφαλμένα.

Δευτέρα μεγάλη ἀρετὴ τῶν συγγραμμάτων του εἶναι τὸ ὅτι δὲν μᾶς δίδει κανόνας, ὧν αἱ ἐξαιρέσεις εἰσὶ πολυπληθέστεραι τῶν μὴ ἐξαιρέσεων, ἀλλὰ μετὰ θαυμασίας τέχνης εὐρίσκει παντοῦ τὸ ἐξαιρετικόν τῆς μῆας καὶ τῆς ἄλλης τάξεως τῶν ζώων, καὶ αὐτὴν λαμβάνει ὡς χαρακτηριστικὸν αὐτῆς.

Ἡ τελευταία αὕτη ἀρετὴ εἶναι ἐκείνη ἣτις παρέχει αὐτῷ τὴν πρωτίστην θέσιν μετὰ τῶν συστηματικῶν ζωολόγων μέχρι τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς. Καὶ μολοντί οὐδέποτε ἐσκέφθη ὁ Ἀριστοτέλης νὰ κατατάξῃ τὰ ἐν τῇ ζωολογίᾳ του ἐξεταζόμενα ζῶα συστηματικῶς, μᾶς ἀφῆκεν ὅμως καὶ ἀκουσίως πως τὸ τελειότερον δείγμα συστηματικῆς ζωολογίας. Τὰς δύο τελευταίας ἀρετὰς ἀνάγκη πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸ κυριώτερον ὄραϊσμα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους· διότι, ὡς μὴ ὤφειλε, πολλοὶ γραμματισμένοι ζωολόγοι

τῆς ἐποχῆς μας μικρὰν δόσιν τῶν ἀρετῶν τούτων κατέχουσι, καὶ διὰ τοῦτο, ἕνεκα δηλαδὴ τῆς μωροπιστίας των, ἀκούομεν καὶ βλέπομεν πολλάκις τὰ γελοιωδέστερα τῶν πραγμάτων, καὶ ἀναγκάζομεθα πολλὰ συγγράμματα ὑπολογικὰ καὶ ἐν γένει φυσιολογικὰ γραφέντα πρὸ 10 ἑτῶν νὰ θεωρῶμεν ὡς ἄχρηστα καὶ παλαιωθέντα, ἐνῶ θαυμάζομεν, (καὶ θὰ ἐξακολουθῶμεν νὰ θαυμάζομεν, ἐνόσω τοῦλάχιστον ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἀληθὴς πόθος πρὸς τὴν ἐπιστήμην) τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους πρὸ 2000 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν γραφέντα.

Βεβαίως θὰ ἦτο ἄτοπον ἂν ἐν τῇ ἐποχῇ μας ἠθέλομεν νὰ θέσωμεν ὡς βῆσιν τῶν γνώσεών μας τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ προσεπαθοῦμεν νὰ δικαιολογήσωμεν αὐτὸν ἐκεῖ ὅπου σφάλει. Ἐξετάζοντες τὸ σύγγραμμά του, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν γράφει, διότι ἄλλως θὰ ζητῶμεν παρ' αὐτοῦ νὰ γνωρίζῃ πράγματα, αἵτινα ἀδύνατον ἦν νὰ γνωρίζῃ, ὅπως τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ἀγγλος Lewes ὅστις ἐν ὑπερβολικῷ πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην ἐνθουσιασμῷ λέγει ὅτι ἔπραξεν οὗτος νὰ εἰκάσῃ πολλὰ τῶν γνωστῶν ἡμῖν σήμερον πραγμάτων. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τοῦ νὰ ἰδρῦσῃ δηλ. ἐκ τοῦ μηδενὸς σχεδὸν νέαν ὅλως ἐπιστήμην. Εἶχε νὰ θέσῃ εἰς αὐτὴν βῆσεις, καὶ τοῦτο ἔπραξεν ὅπως οὐδεὶς ἄλλος ἐν παρομοίᾳ περιστάσει, διὰ τῆς ἀρετῆς, ἂς προανεφέρωμεν. Ὅσον δὲ καλὰ ἐτέθησαν αἱ βῆσεις αὗται, ὥστε ἀφόβως δύνανται νὰ βαστάσωσι τὸ μέγα οἰκονομικὸν ἔργον οἱ μεταγενέστεροι ὑπολόγοι ἐπ' αὐτῶν ὠκοδόμησαν καὶ ὁσαμέραι οἰκοδομοῦσιν.

Εἰς τὸν κατ' ἀρχὰς ἀναγινώσκοντα τὴν περὶ ζώων ἱστορίαν τοῦ Ἀριστοτέλους φαίνεται ὅτι εἶναι συλλογὴ παρατηρήσεων ἀνευτινῆς τάξεως καὶ προγράμματος γεγραμμένη, ἀλλ' ὅσον περισσότερο ἐμβαθύνομεν εἰς τὴν μετὰ σπουδῆς μελέτην τοῦ βιβλίου, τόσο περισσότερο βεβαιούμεθα ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀκολουθεῖ ἐν ἀμετάσπαστον σχέδιον, καὶ θρηπεῖ ἓνα κύριον σκοπόν. Πρὸς

τοῦτο δὲ δυνάμεθα νὰ τὸν παραβάλλομεν κάλλιστα μὲ τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας Ἡρόδοτον. Ὅπως οὗτος μετατρέπόμενος τοῦ προκειμένου τοῦ ἐξετάζει τὰ ἔθνη τῆς Ἀσίας ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ μετὰ τοῦτο μεταβαίνει εἰς τὸ κύριον θέμα του, εἰς τὴν ἐξιστῶσιν δγλονότι τῶν μηδικῶν πολέμων, οὕτως καὶ ὁ Ἀριστοτέλης χρησιμοποιῶν τὴν ἀναρίθμητον ὕλην, ἣν διὰ τῶν σπουδῶν του ἐσύναιξε, μεταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἐνός εἰς τὸ ἄλλο ἀντικείμενον, καὶ φαίνεται εἰς τὸν ἀναγνώστην κατ' ἀρχὰς πρὸς οὐδὲν σκοπούων νὰ ἔλθῃ τέλος καὶ συμπέρασμα· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ σκοπὸς του ἀρχίζει νὰ γίνῃται ἐναργέστερος, ὁ μέγας αὐτοῦ σκοπὸς τοῦ νὰ παραστήσῃ δηλ. τὴν τῶν ζώων ζῶην ὡς ἐν μέρος τοῦ παντός. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωὴ ἐν τῇ φύσει παριστάται τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὑπὸ παντοίας μορφῆς, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι πολυπλοκώτατον, διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀναγνώστης ταράσσεται κατ' ἀρχὰς. Ὁ Ἀριστοτέλης ὅμως ἐδυνήθη νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημά του ὅπως οὐδεὶς ἄλλος. Ὅπως δὲ θέλομεν παρατηρήσει καὶ κατωτέρω, ἐν τῇ ἐξιστορήσει του γίνεται κατάδηλος καὶ ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἰδέα ὅτι ἡ φύσις ἐπλάσθη ἅπασα ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς δι' ἓνα σκοπόν.

Ἐξετάζει δὲ κατὰ πρόωτον μὲν τὸν ἄνθρωπον τὸ γνωστότερον ἡμῖν, ὡς λέγει, ζῶον καὶ μετὰ ταῦτα προσπαθεῖ νὰ εὔρη τὰ ἀνάλογα μέλη καὶ μόρια παρὰ τοῖς λοιποῖς ζώοις, γινόμενος οὕτως ἰδρυτῆς ἄλλης μεγάλης ἐπιστήμης, τῆς νῦν λεγομένης συγκριτικῆς Ἀνατομίας, ἐπιστήμης ἣτις μόλις κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἤρχισε πάλιν νὰ ἀναφαίνεται, καὶ ἦτις κατέστη νῦν ἡ βῆσις τῆς φυσιολογίας καὶ ἐν γένει τῆς ἱατρικῆς. Καίτοι, ὡς προείπομεν, οὐδὲ ὅλος σκοπὸν εἶχεν ὁ Ἀριστοτέλης νὰ μᾶς ἀφήσῃ συστηματικὸν βιβλίον τῆς ζωολογίας, κατέταξεν ὅμως τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ζώων, ἂς ἐξετάζει, τόσοσιν θαυμασίως, ὥστε καθεὶς ἐκπλήττεται διὰ τὸ σαφές, τὴν ἀφελειαν, καὶ τὴν τάξιν τοῦ ἔργου του. Διαιρεῖ λοιπὸν τὰ ζῶα εἰς ἐναίμα καὶ ἀναίμα,

ἅτινα δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ τὰ νῦν λεγόμενα σπονδυλωτὰ καὶ τὰ ἀνευ σπονδύλων.

Καὶ τὰ μὲν ENAİMA εἰς ζωοκοῦντα ἐν αὐτοῖς (μαστοφόρα), ὄρνιθας, τετράποδα ἢ ἄποδα (ἐρπετὰ καὶ ἀμφίβια) καὶ ἰχθύς.

Τὰ δὲ ANAİMA

εἰς μαλάκια, μαλακόστυρα, ἔντομα

καὶ ὄστρακοδέσματα.

Τὴν ἀπλὴν καὶ ἀφελῆ ταύτην διάταξιν οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων ἐδυνήθη νὰ ὑπερβῇ. Ὁ Λινναῖος ὅστις ἤκμασε περὶ τὸ 1778 μ. Χ. προσεπάθησεν ἐν τῷ μεγίστῳ αὐτοῦ συγγράμματι «de Systema naturae» νὰ συστηματικοποιήσῃ τὴν ζωολογίαν, βαδίζων ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ, καίτοι εἶναι καὶ θὰ μὲν ἡ περίφημος διὰ τὸ σύγγραμμά του τοῦτο, ὅμως δὲν ἐδυνήθη νὰ μιμηθῇ καλῶς τὸν Ἕλληνα φιλόσοφον. Ὁ μεταγενέστερος αὐτοῦ Cuvier, ὁ περὶ τὰ 1800 ἀκμάσας, κᾶπως καλλίτερον ἔλυσε τὸ ζήτημα, ἐντούτοις ὅμως ἀμφότεροι δὲν ἐφθασαν τὸ φυσικόν, τὸ ἀφελές καὶ τὸ ἀπλοῦν τῆς ἀριστοτελείου ταξινομήσεως. Παραλείπομεν τὸν Ρωμαῖον Πλίνιον· διότι οὗτος δὲν ἔλαβεν οὕτε τὸν κόπον νὰ διατάξῃ συστηματικῶς τὰ ζῶα, ἅτινα ἐξετάζει καὶ ἅτινα σημειωτέον εἶναι πολυπληθέστερα τῶν ὅσα γνωρίζει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ μιγνύει δικαίων μετὰ ἀδικίων. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν λ. χ. τοῦ ἀνθρώπου, μεταβαίνει εἰς τὴν τοῦ ἐλέφαντος, διότι, λέγει, αὐτὸς ὑπερέχει τῶν ἄλλων ζώων, οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ ὄγκου τοῦ σώματός του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀγχινίας του!

Καὶ μῶλας ὅμως ταύτας τὰς ἀρετὰς ὁ Ἀριστοτέλης δὲν εἶναι ἀλάνθαστος, οὕτε σκοπὸν ἔχομεν νὰ παραστήσωμεν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον. Σφάλει καὶ αὐτὸς ὡς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες πολλάκις. Καὶ τοῦτο εἶναι εὐκόλον νὰ ἐνοηθῶμεν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐστρεφεῖτο τὸ μικροσκοπίον, ἐργαλεῖον ἀπαραίτητον πρὸς ἐξέτασιν πραγ-

μάτων, ἅτινα διαφεύγουσι καὶ τὸν οὐχότατον γυμνὸν ὀφθαλμόν. Ἄν λοιπὸν τὸν εἰδόμεν ὀμιλοῦντα περὶ ΕΝΑΙΜΩΝ καὶ ΑΝΑΙΜΩΝ ζώων, καὶ συγκατατάσσοντα μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐκεῖνα τὰ ὅποια καθ' ἡμᾶς νῦν ἔχουσι μὲν αἷμα οὐχὶ ἐρυθροῦν, ἀλλὰ λευκόν, οὐδὲ ὅπως ἄς μὴ παραξενεώμεθα, διότι μόνον τὸ μικροσκοπίον ἐδυνήθη νὰ μᾶς φωτίσῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἐξ ἄλλου ὅμως θαυμάζομεν, καὶ δικαίως, τὴν οὐχότατον τοῦ ἀνδρός, ὅστις οὐ μόνον γινώσκει πᾶν ὅ, τι ἦτο δυνατόν νὰ γνωρίζῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν του, ἀλλ' ὅστις καίτοι ζῶν ἐν ἐποχῇ ὅπως μὲν παραμελοῦσθαι τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, πνιγομένη δὲ ἐν τῷ τῆς δεισιδαιμονίας, μένει ὅπως ἀνεπιβεβήστος, καὶ πολλάκις μὲ ὑπεράνθρωπον οὐχότατον πνεύματος εὐρίσκει τὴν ἀλήθειαν, ἐκεῖ ὅπου αὐτὴ κρύπτεται ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ φαινομένου. Οὐδεὶς λ. χ. πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐδίσταζεν ὅτι αἱ φάλαιναί καὶ οἱ δελφῖνες ἦσαν εἶδη ἰχθύων. Αὐτὸς ὅμως ἐγνώριζεν ἀκριβέστατα ὅτι εἰσὶ μαστοφόρα θαλάσσια, ὅτι δηλ. κατὰ τὴν ὀνομασίαν του εἰσὶ ζωοκοῦντα ἐν αὐτοῖς, καὶ παρατηρεῖ συγχρόνως ὅτι διαφέρουσι τῶν ἰχθύων. Καὶ ὅμως μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὁ Πλίνιος οὐδὲ ὅπως διστάζει νὰ ὀνομάσῃ τὸν δελφῖνα ἰχθύν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀπορρίπτει τὴν παρὰ τῷ λαῷ τότε ἐπικρατούσαν ἰδέαν περὶ τοῦ ὅτι ἡ γαλῆ ἢ κοινῶς λεγομένη νυφίτσα γεννᾷ τὰ νεογνά τῆς ἐκ τοῦ στόματος. Ὁ Πλίνιος παραδέχεται ἄνευ ἐξετάσεως τὴν ἰδέαν ταύτην, ἐφαρμόζων δὲ αὐτὴν εἰς τὴν κοινὴν σάβραν, προσθέτει σχεδὸν μεμψόμενος αὐτὸν «*Aristoteles negat*», «ὁ Ἀριστοτέλης ἀρνεῖται τοῦτο.»

Ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε τέλος ὅτι οἱ σπόγγοι δὲν εἶναι θαλάσσια φυτὰ, ὡς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν ἐσφαλμένως ἐνομίζετο, ἀλλὰ μάλλον θαλάσσια ζῶα. Τοῦτο γίνεται κατάδηλον ἐκ τῶν ἐξῆς, ἅτινα γράφει ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν περὶ ζώων ἱστοριῶν (κεφ. 9). «Ἐν δὲ τῷ ὑγρῷ πολλὰ τῷ προσφυκέναι ζῆ, οἷον γένει ἐστρέων πολλά· δο-

καὶ δὲ καὶ ὁ σπόγγος ἔχειν τινὰ αἰσθησίν· σημεῖον δὲ ὅτι χαλεπώτερον ἀσπασθῆναι, ἂν μὴ γένηται λαθραίως ἢ κίνησις, ὡς φασιν.»

Δυστυχῶς τὰ στενὰ ὅρια τῆς παρουσίας πραγματείας δὲν μᾶς ἐπιτρέπουσι νὰ προσθέσωμεν περισσότερα παραδείγματα, ἀποδεικνύοντα ὅ, τι περὶ Ἀριστοτέλους ἐρρήθη.

Καὶ ὅμως οἱ μεταγενέστεροι αὐτοῦ Ῥωμαῖοι, ὡς εἶπομεν, ὀλίγον ὠφελήθησαν ἐκ τῶν ἀρετῶν τοῦ Ἀριστοτέλους· ναί, οὕτως ἐπροσπάθησαν τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἐνοήσωσιν, ὅσον ἔπρεπεν. Ὁ δὲ μέσος αἰὼν ἔμεινε καὶ αὐτὸς ἄκαρπος ὡς πρὸς τοῦτο. Ὁ *Physiologus*, ὁ κώδικς τῶν φυσικοῖστορικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι πλήρως παραμυθίων καὶ στρεβλώσεων τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὥστε ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτοῦ σημασία εἶναι πάντῃ ἀσήμαντος. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ τὸν παραλείψωμεν ἄνευ περαιτέρω ἐξετάσεως.

(*Ἐπεται τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ.

Φιλόμουσοι Κύριοι!

Ἀρχομένων τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀντὶ πάσης ἄλλης πραγματείας ἐνόμισα ἀναγκαῖον συνάμα καὶ ὠφέλιμον νὰ λαλήσω ὑμῖν σήμερον ὀλίγα τινὰ περὶ χριστιανικῆς ἀγάπης, φρονῶν ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐ μόνον ἀρμόζει εἰς τὴν παροῦσαν περίστασιν, ἀλλὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν μέλλουσαν ἡμῶν πορείαν. Καὶ τῶντι, ἡμεῖς προπάντων ἔχομεν ἀνάγκη ἀμοιβαίας συνδρομῆς, ὁμοφροσύνης καὶ ἐνότητος ὅπως δυναθῶμεν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν καὶ συνεργασθῶμεν ὑπὲρ τῆς γενικῆς εὐημερίας, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰ ἀτομικὰ πάθη,

τὰς ἐπαρχιακὰς διαιρέσεις καὶ τὰ ἰδιωτικὰ συμφέροντα, καθότι ἡ ἀληθὴς ἀγάπη δὲν ζητεῖ οὔτε πρωτοκαθεδρίας, οὔτε προνομία, οὔτε μεγαλεία, οὔτε πατραγαθίας. Ἡ ἀγάπη ἀποστρέφεται τὸν φθόνον, μισεῖ τὰς ραδιουργίας, ἀποφεύγει τὰς ἐριδίας καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ὁρθὰς σκέψεις καὶ προτροπὰς τῶν φρονιμωτέρων καὶ ἱκανωτέρων πολιτῶν. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀγέρωχος καὶ ὑπεροπτικὴ, ἀλλὰ συμμορφῶται πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ ἀκούει μεθ' ὑπομονῆς πᾶν ὅ, τι δύναται νὰ συνετελέσῃ εἰς τὴν γενικὴν εὐταξίαν καὶ προαγωγὴν. «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἥχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνώσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί· καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθίσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ ἢ ἀγάπη οὐ περιπεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἐαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέργει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.» Ἰδοὺ κυρίως τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀγάπης διὰ τῆς ὁποίας δεόν νὰ ἤμεθα στενωῶς συνδεδεμένοι ἐὰν εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀνακτήσωμεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν ἡμῶν εὐκλειαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν. Ἰδοὺ τί ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν τὸ ἐθνικὸν συμφέρον, ἡ πατρίς, ἡ Εκκλησία. «*Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους.*» Πλὴν δυστυχῶς ἕνεκεν τῆς κακῆς ἡμῶν ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἀδιαφορίας ἣν δεικνύομεν πρὸς τὰ θεῖα, τὸ αἰσθημα τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὑπερζωογονεῖ καὶ ἐνισχύει τὰ πάντα, δὲν διατελεῖ παρ' ἡμῖν τοσοῦτον ἀκμαῖον καὶ ζωηρόν. Πολλάκις μάλιστα ἐρρήθη ὑπό τινων ἀντιφρονούντων ὅτι ὁ χριστιανισμὸς τείνει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ ἢ νὰ

ἐνισχύσῃ τὸ αἰσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φυσικῆς στοργῆς. Δυσχρηρίζονται δηλαδὴ ὅτι ὁ τέλειος χριστιανὸς ἀδιαφορεῖ ὡς πρὸς τὰ συμβάντα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὅτι εἶναι ἀναίσθητος εἰς τὴν χαρὰν καθὼς καὶ εἰς τὰς θλίψεις τῆς ζωῆς. Ὅπως καταστρέψωμεν τὴν κατηγορίαν ταύτην, ἀρκεῖ ὁ ἀπλοῦς οὗτος λόγος τοῦ ἀποστόλου, ὁ διαλαμβάνων ἐν ταῖς θαυμασίαις καὶ συγκινητικαῖς ταύταις λέξεσι τὸν χαρακτήρα τοῦ μαθητοῦ τοῦ Χριστοῦ «*χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.*» Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ζωὴ καὶ πλήρης εὐαισθησία, φιλοπροσθήγορος, λεπτὴ καὶ τρυφερὰ συμπάθεια, αὕτη ἀναντιρρήτως εἶναι ἡ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐκτελοῦντος τὴν παραγγελίαν ταύτην καὶ ἀκολουθοῦντος ὡς ἐκ τούτου τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων. Ὅποια μεταδοτικὴ καὶ τρυφερὰ συμπάθεια ἐκείνη τοῦ Ἰησοῦ ὅστις πότε μὲν συμμερίζεται τὴν ἀθῶν χαρὰν οἰκογενειακῆς ἐορτῆς, πότε δὲ δακρύει ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ φίλου του, ἢ ἀνακράζει συλλογιζόμενος τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν ἣτις μέλλει νὰ ἐσκήψῃ ἐπὶ τῆς ἐνόχου αὐτοῦ πατρίδος· «*Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ἐν τρόπῳ ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἐκυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας καὶ οὐκ ἠθέλησάτε!*» Ὅποια μεταδοτικὴ καὶ τρυφερὰ συμπάθεια ἡ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦ ἐπιθυμοῦντος νὰ γείνη ἀνάθεμα ὅπως σῶσῃ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ κατὰ σάρκα καὶ ὅστις εἰς μὲν τοὺς Φιλιππησίους γράφει «*μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ Θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγγνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ,*» εἰς δὲ τοὺς Θεσσαλονικεῖς «*ἐγενήθημεν ἡπιοὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ἂν τροφὸς θάλπη τὰ ἐκυτῆς τέκνα!*» Ὅποια συγκινητικὴ καὶ τρυφερὰ συμπάθεια ἡ τοῦ ἀποστόλου Ἰωάννου τοῦ ἐπιστηθίου φίλου τοῦ Χριστοῦ ἢ γραφίς τοῦ ὁποίου φαίνεται βεβαμμένη ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ ὅστις γράφει «*Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν οἶδον αὐ-*

τοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἵνα σῶσιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. Ὁποῖα μεταδοτικὴ καὶ τελεία συμπάθεια ἐκείνη παντὸς ἀνθρώπου ἐμπληροῦντος καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀπλὴν ταύτην παρρηγιαν «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων!»

Περὶ τῆς παρρηγίας ταύτης θέλω λοιπὸν σας ὁμιλήσει σήμερα, βέβαιος ὢν ὅτι ἡ μελέτη αὐτῆς θέλει καταστήσει ἡμᾶς μάλλον προσεκτικὰ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης χριστιανικῆς ἀρετῆς.

«Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη σύγκειται ἐκ δύο καθηκόντων, ἢ μάλλον ἐκ δύο διαθέσεων τῆς καρδίας ἢ μὲν πρώτη εἶναι ἡ συμπάθεια ἢν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν χάριν τῶν ἀδελφῶν μας, ἡ δὲ δευτέρα ὁ οἶκτος ὃν δοκιμάζομεν διὰ τὰ παθήματα αὐτῶν. Ἐκ τῶν δύο τούτων καθηκόντων τῆς ἀγάπης, ὅποιον νομίζετε τὸ δυσκολώτερον; Ἐκ πρώτης ὕψους τὸ δυσκολώτερον φαίνεται ἡμῖν ὁ οἶκτος ὁ ἀναλαμβάνων εἰς ἀνάγκη τὴν ἀνακούφισιν τῶν παθημάτων. Ὅπως ἀνακούφισι τις τὰ δεινὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀπαιτεῖται θυσία θετικὴ καὶ ὑλική, θυσία τοῦ καιροῦ, τῶν χρημάτων καὶ τῆς εὐζωίας ἡμῶν, ἐνῶ ἡ συμπάθεια ἢν αἰσθανόμεθα ὑπὲρ τῆς χαρᾶς τῶν ἀδελφῶν μας δὲν ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους ἡμῶν εἰμὴ εὐμένειαν τῆς καρδίας ἢν τὸ στόμα ἐκφράζει καὶ ἣτις φαίνεται οὐχί ἐπίπονος καὶ ὀχληρὰ. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται ὀλίγη σκέψις ὅπως πεισθῶμεν ὅτι τοιαύτη κρίσις εἶναι κατεσκευασμένη καὶ ἄνευ βίας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ οἶκτος ὑπὲρ τῶν παθημάτων τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖ ὑλικὴν θυσίαν, πλὴν ἡ συμπάθεια ὑπὲρ τῆς χαρᾶς τῶν ἀδελφῶν

ἡμῶν ἀπαιτεῖ ἐτέραν θυσίαν· δυσκολώτεραν πασῶν τῶν ὑλικῶν θυσιῶν, ἐκείνων δηλαδὴ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τοῦ φθόνου ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπιθυμία ν' ἀνακουφίζομεν τὴν ταλαιπωρίαν τῶν ἄλλων εἶναι αἰσθημα τοσοῦτον συμφυὲς εἰς τὴν ἡμετέραν φύσιν, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ὁ μὴ δοκιμάζων αὐτὸ θά ἦτο τῆ ἀληθείᾳ ἠθικῶν τέρας. Πλὴν ἄλλως ἔχει ὡς πρὸς τὴν συμπάθειαν ἢν αἰσθανόμεθα διὰ τὴν χάριν τῶν ἀδελφῶν μας. Εἶναι βεβαίως εὐκολον νὰ ἔχη τις τὴν συμπάθειαν ταύτην ἐπὶ τῶν χειλέων, ἀποτείνων συγχαριτήρια πρὸς τοὺς εὐδαιμονούντας, ὡς τοῦτο συμβαίνει καθ' ἑκάστην, ἀλλὰ νὰ κτέχη τις τὴν συμπάθειαν ταύτην εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας, νὰ εὐρίσκη τις τὴν εὐτυχίαν του ἐν τῇ εὐτυχίᾳ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, νὰ λησμονῇ τὰ ἴδια αὐτοῦ παθήματα, ὅπως συμμεθέξη τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων, ἰδοὺ τί ἐστὶν ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον τὸν μὴ δυνάμενον νὰ κατορθώσῃ τοῦτο εἰμὴ ὅταν ἡ καρδία αὐτοῦ φωτισθῇ διὰ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἀναγεννηθῇ διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀφοῦ δηλαδὴ μάθη τί ἐστὶν ἀγάπη εἰς τοὺς πόδας. Ἐκεῖνος ὅστις ὑπὲρ τῶν παραπτώματων ἡμῶν ἔχουσι τὸ πολύτιμον αὐτοῦ αἷμα.

Ὡς πρὸς τοῦτο δ' ἐξετάσῃ λοιπὸν ἕκαστος ἐμβριθῶς καὶ ἐσκεμμένως τὸν ἑαυτόν του. Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ἀκαταπάστως κατεληγμένοι ὑπὸ τῶν ἀτομικῶν ἡμῶν συμφερόντων, δὲν συμμερίζομεθα εἰλικρινῶς καὶ εὐχαρίστως τὴν χάριν τῶν ἄλλων; δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ καλαὶ εἰδήσεις αἰτίνες μᾶς εὐχαριστοῦν τόσον, ὅσάντις ἀτομικῶς μᾶς ἐνδιαφέρουν, μᾶς καθιστῶσι ψυχροὺς ὅταν πρόκειται περὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων; δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ στόμα ἡμῶν, τοσοῦτον πρόθυμον νὰ διανέμη συγχαρητήρια, τοσοῦτον ἀφειδὲς συμπαιθητικῶν ἐκφράσεων, ἐνίοτε δὲν συμφωνεῖ μὲ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἡ καρδία ἡμῶν ἐνδομύχως αἰσθάνεται; Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι χάριν τῶν ἀτομικῶν ἡμῶν συμφερόντων θυσιάζομεν ἐνίοτε φιλίαν, πατρίδα, συγγενεῖς καὶ ἐν γέ-

νει τὸν πλησίον μας ὅταν παρ' αὐτοῦ δὲν προσδοκῶμεν οὐδὲν κέρδος; Τί δὲ νὰ εἶπω περὶ τῶν ἀτελευτήτων ἐκείνων διενέξεων καὶ διαίρεσεων αἰτίνες, διαμελίζουσαι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀναριθμήτους κλάδους, ἐξεγείρουσι τὸ μῖσος καὶ τὴν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς μεγάλης χριστιανικῆς οἰκογενείας; Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, ἀλλ' ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἑκάστου νὰ κρίνη αὐτὸς ἑαυτόν.

Πλὴν ἀδιαφορίαν μόνον αἰσθινόμεθα διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων; δὲν δοκιμάζομεν ἐνίοτε βδελυρᾶν τινα καὶ ἐνδόμυχον δυσπρέσειαν ὁσάντις βλέπομεν τοὺς ἄλλους μάλλον εὐτυχεῖς ἡμῶν, ἢ ἐπιτυγχάνοντας εἰς πράγματα εἰς τὰ ὅποια ἡμεῖς ἀπετύχασμεν; δὲν λυπούμεθα πολλάκις βλέποντες εἰς αὐτοὺς φυσικὰ προτερήματα τῶν ὁποίων ἡμεῖς στερούμεθα, ἢ περιουσίαν τὴν ὁποίαν ἡ Πρόνοια δὲν μᾶς ἐχάρισεν; Ὑπάρχει εἰς ἐξ ἡμῶν ἀμέτοχος τοῦ βδελυροῦ τούτου πάθους, τοῦ προσεγγίζοντος ἡμᾶς μάλλον τῷ δαίμονι, τοῦ τρομεροῦ τούτου φθόνου τοῦ καθιστάνοντος ἡμᾶς δυστυχεῖς διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων; . . . Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἑκάστου νὰ κρίνη αὐτὸς ἑαυτόν.

Ὁ ἀδελφοί μου! πόσον δύσκολον εἶναι νὰ ἐκτελῇ τις καθ' ὁλοκληρίαν τὸ πρῶτον καθῆκον τῆς ἀγάπης, τὸ καθῆκον τοῦτο ὅπερ φαίνεται ἐκ πρώτης ὕψους τοσοῦτον εὐκολον καὶ τοσοῦτον φυσικόν, καὶ πόσον εἶναι ἀνεγκλίον νὰ μεταβληθῇ ἡ καρδία ἡμῶν ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ὑπακούσωμεν εἰς τὴν προτροπὴν τοῦ ἀποστόλου! Καὶ ἐὰν τοῦτο καθίσταται δύσκολον διὰ πᾶσαν ἐποχὴν, πόσον μάλλον ὅταν πρόκειται νὰ λησμονήσωμεν τὰς προσωπικὰς ἡμῶν ταλαιπωρίας ὅπως συμμεθέξωμεν τῆς χαρᾶς τῶν ἄλλων! Ἀλλοίμονον! Κύριε, τίς δύναται νὰ ἐπαρκῆσῃ εἰς τὰς ἐλλείψεις ταύτας; Ὁπόταν διατελώμεν καταβεβλημένοι ὑπὸ τῆς ἰδίας ἡμῶν ἀδυναμίας, θὲς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὴν θεῖαν ταύτην ἀγάπην, ὑπο-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β')

γραμμὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξας. Σὺ ὁ ἴδιος καὶ τὴν ὁποίαν ἄνευ τῆς Θεῖας σου ἀρωγῆς δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν. Ἐνέπνευσον ἡμῖν εἰλικρινῆ, βαθεῖαν, ἀνεξάντλητον εὐμένειαν! Δίδαξον ἡμῖν τὸ μυστικόν νὰ διπλασιάζωμεν τὴν ἀγαλλίασιν ἡμῶν καὶ νὰ λησμονῶμεν τὰς ἀτομικὰς μας ταλαιπωρίας ὅπως εἰλικρινῶς συμμεθέξωμεν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων!

«Κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Διὰ τῶν λέξεων τούτων ὁ ἀπόστολος ἐκφράζει τὸ δεύτερον καθῆκον τῆς ἀγάπης, ὅπερ συνίσταται εἰς τὸ νὰ λαμβάνωμεν μέρος εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων ἀνακουφίζοντες αὐτά. Ἡ συμπάθεια, τῶντι, ὅταν ἦναι ἀληθὴς, δέον νὰ ἐκφράζηται ὑπὸ πράξεων ἐξωτερικῶν, σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν. Πλὴν αἱ πράξεις αὗται, μολονότι εἶναι ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, δὲν εἶναι ὅμως ἀκριβῶς ἡ οὐσία αὐτῆς. Ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης εἶναι αἰσθημὰ τι τῆς καρδίας, διάθεσις τις τῆς ψυχῆς ἣτις μᾶς κάμνει νὰ λαμβάνωμεν τὴν θέσιν τῶν ἄλλων καθὼς νὰ συμμετέχωμεν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν. Αἱ ἐξωτερικαὶ πράξεις τῆς ἀγάπης δύνανται νὰ ὑπάρξωσιν ἐν τῇ ζωῇ, χωρὶς ὅμως τὸ αἰσθημὰ νὰ ὑπάρχη ἐν τῇ καρδίᾳ. Δύναται τις νὰ ἐργάζεται πρὸς ἀνακούφισιν τῶν δυστυχῶν, χωρὶς ὅμως νὰ αἰσθάνηται πραγματικὴν ἀγάπην δι' αὐτούς. Δύναται τις νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν ὅπως ἰκανοποιήσῃ τὴν συνείδησίν του ἢ ὅπως μιμηθῇ ἐκεῖνο ὅπερ γίνεται περὶξ ἡμῶν. Δύναται τις νὰ πράξῃ τοῦτο ἕνεκεν ὑπερηφανείας ἢ χάριν ἐπιδείξεως, ὅπως ἀρέσκῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Δύναται τις τέλος νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ αὐτῶν χάριν ἐγωϊσμοῦ καὶ ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὀχληρᾶς θεᾶς τῶν πασχόντων. Εἶναι λοιπὸν λίαν σπουδαῖον νὰ ἐξετάσωμεν ὅποια εἶναι τὰ ἐλατήρια τῆς συμπαιθείας ἡμῶν καὶ ἂν προέρχονται ἐκ τῆς ἐνδομύχου ἐκείνης ἀγάπης, ἢν ὁ ἀπόστολος παριστάνει τοσοῦτον θαυμασίως διὰ τῶν δύο τούτων λέξεων «κλαίειν μετὰ κλαιόντων.» Καὶ ἐν τούτοις τὸ αἰσθημὰ τοῦτο

της αγάπης, ἕπερ φαίνεται ἡμῖν τοσοῦτον εὐκόλον καὶ φυσικόν, καταντᾷ δυσκολοκατόρθωτον ὅσακις πρόκειται νὰ δοκιμάσωμεν ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν ἡμῶν εἰλικρινῆ καὶ ζωηρὰν συμπάθειαν.

Τίς θὰ τολμήσῃ νὰ εἰπῇ ὅτι λαμβάνει μέρος εἰς τὰ παθήματα τοσοῦτων ἀνθρώπων στεναζόντων ἀκαταπαύστως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φυσικοῦ πόνου καὶ τῆς ἠθικῆς θλίψεως; τίς ἐξ ἡμῶν παρακαλεῖ καθ' ἑκάστην ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως αὐτῶν; καὶ χωρὶς νὰ λαλήσω περὶ τῶν μακρὰν εὐρισκομένων ἀδελφῶν ἡμῶν, δὲν συμβαίνει πολλάκις ν' ἀδιαφορῶμεν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς παρὰ τὴν θύραν εὐρισκομένους φίλους καὶ συγγενεῖς μας; Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς παραγγέλλει ν' ἀγαθοποιῶμεν ὄχι μόνον τοὺς φίλους ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τοὺς ἐχθροὺς καὶ μισοῦντας ἡμᾶς: «Ἀγαπάτε, λέγει, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς: ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἐν οὐρανῷ, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.» Καὶ ἐντούτοις τίς ἀγαπᾷ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ; ἢ τίς ἐξ ἡμῶν προθυμοποιεῖται ν' ἀποδώσῃ καλὸν ἀντὶ κακοῦ; Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἐκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὸς ἐκυτόν.

Ἀλλὰ θέλω προβῆ καὶ περαιτέρω. Ὑπάρχει σκέψις τις τρομακτικὴ ὡς ἐκ τῆς βαθύτητος αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας συνερῶνησαν οἱ ἠθικολόγοι, οἵτινες ἐνεβάρθουν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως καὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Δύναμαι ν' ἀναφέρω μεταξὺ πολλῶν τὸν Κάντιον, τὸν ἰδρυτὴν τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ὀρθολογισμοῦ, τὸν Λακροφουκῶ, τὸν λεπτὸν καὶ δξυδερκῆ ἐκείνον νοῦν, τὸν διαφωτίσαντα διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὰς κακίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ τέλος τὸν Λαβάτερ, τὸν ταπεινὸν ποιμένα τῆς Ζυρίχης, τὸν ἀπλοῦν,

τὸν ἥπιον καὶ ἐλεήμονα ἐκείνον χριστιανόν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, βολιδοδοσκόπησαντες τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας εἰς τὰ μᾶλλον ἐνδόμυχα αὐτῆς μέρη, ἐκ συμφώνου ἀποφαίνονται ὅτι εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων ὑπάρχει τι ὑπὲρ μᾶς προξενεῖ μυστικὴν τινα ἡδονήν. Καὶ μὴ ἐκλάβητε, κύριοι, τὴν παρατήρησιν ταύτην ὡς συκοφαντίαν ἢ ὡς ὑπερβολήν. Τοιαύτη κατηγορία κατὰ τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως δὲν ἐγένετο ἄνευ πινός βίας καὶ μελέτης. Μολαταῦτα δὲν ἐννοῶ νὰ ὑποστηρίξω τὴν τρομακτικὴν ταύτην κατηγορίαν ἀδιακρίτως ἐναντίον πάσης ἀνθρωπίνου καρδίας, οὔτε νὰ ἐγγυηθῶ ὑπὲρ αὐτῆς: τοσοῦτον ἡ ἰδέα μοὶ ἐμπνέει φρίκην. Τοῦλάχιστον ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀς ἐξετάσῃ αὐστηρῶς τὸν ἑαυτόν του καὶ μετὰ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ ἀς ὁμολογήσῃ ὅτι «ἡ καρδία τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὅλη ἐκδοτος εἰς τὸ νὰ πράττῃ τὸ κακόν».

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ συμπάσῃ τις ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἡ συμπάθεια αὕτη ἦναι εἰλικρινῆς, θέλει φανερωθῆ ἀναμφιβόλως δι' ἐξωτερικῶν πράξεων ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τῶν δυστυχῶν. Μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν τούτων πράξεων τῆς αγάπης αἱ δυσκολώτεροι εἶναι οὐχὶ τὰ χρηματικὰ δῶρα, ἀλλ' αἱ προσωπικαὶ προσπάθειαι ἀς καταβάλλομεν ὑπὲρ τῶν πασχόντων, θυσιάζοντες τὸν καιρὸν, τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν εὐζωίαν ἡμῶν. Ὡς πρὸς τούτο, κύριοι, δεόν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ ἐν Εὐρώπῃ συστηθέντα διάφορα θρησκευτικὰ σωματεῖα ἐκπληροῦσι σκοπίμως καὶ ἀποτελεσματικῶς τὴν ὑψηλὴν ταύτην τῆς αγάπης ἐντολήν. Πληθος γυναικῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους ἐγκαταλείπουν πατρίδα καὶ εὐζωίαν ὅπως φανῶσιν ὠφελίμοι, εἴτε ὡς νοσοκόμοι, εἴτε ὡς παιδαγωγοὶ εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἐν τούτοις παρ' ἡμῖν τὸ γυναικεῖον φύλον κοιμᾶται ὑπνόν ἡδύμον, κωφεῦον εἰς πᾶν ὅ,τι ὑψηλόν, γενναῖον καὶ ὠφέλιμον...

Εἰς λοιπὸν τῶν οὐσιωδεστέρων χαρακῆρων τῆς ἀληθοῦς αγάπης εἶναι ὅτι δὲν περιορίζεται νὰ πράττῃ τὸ καλὸν δυνάμει

ἐπιτροπείας, ἀλλὰ καταγίνεται αὐτὴ ἡ ἰδίξι ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς πάσχοντας: φέρουσα πρὸς αὐτοὺς βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Βεβαίως ἐνθυμείσθε διὰ τινων λέξεων ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παριστάνει τὴν αγάπην περιγράφων τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Δὲν λέγει, καὶ σημειώσατε τοῦτο καλῶς, ἤμην πτωχὸς καὶ μοὶ ἐπέμψατε βοήθειαν, ἀλλὰ λέγει: «ἐπέμψατε καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με: ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ μοι: γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με: ἠθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με: ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλυθετε πρὸς με.» Τοιοῦτοτρόπως, ἀδελφοί μου, δὲν ἀρκεῖ νὰ πέμπωμεν βοήθειαν εἰς τοὺς ἐνδεεῖς διὰ μέσον ἄλλου, ἀλλ' ἀκολουθοῦντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Σωτῆρος καὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἐπισκεπτόμεθα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ παρηγορῶμεν τοὺς τεθλιμμένους: πρέπει νὰ διακόπτωμεν τὰς ἀναπαύσεις ἡμῶν καὶ τὰς ἡδύτητας τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς ὅπως παρευρεθῶμεν εἰς τὸ σπαραξικάρδιον θέαμα τῆς θλίψεως καὶ τῆς ταλαιπωρίας, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὰ εὐρύχωρα καὶ ἀναπαυτικὰ ἡμῶν ἐνδοαιτήματα ὅπως ἐπισκευθῶμεν τὰ θλιβερά καὶ ἐνίοτε δυσώδη καταγώγια, ἐνθα ἡ δυστυχία πηλαεῖ κατὰ τῶν ἀγωνιῶν τοῦ ψυχῆς καὶ τῆς πείνης: ἐν ἐνὶ λόγῳ πρέπει αὐτοπροσώπως νὰ παρευρισκώμεθα εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων ὅπως συγκαλύσωμεν μετ' αὐτῶν. Μόνον αἱ προσωπικαὶ αὗται συμπάθειαι δύνανται νὰ δώσωσιν ἀξίαν εἰς τὰ ἡμέτερα ἔργα τῆς αγάπης, οὐχὶ μόνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς συνειδήσεώς μας, ἀλλ' εἰσέτι εἰς τὰ ὄμματα ἐκείνων οἵτινες εἶναι τὸ ἀντικείμενον. Δίαν λοιπὸν ὁρθῶς ἐρρήθη ὅτι ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου δίδει τις εἶναι σπουδαιότερος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδιοῦ δώρου. Ἐὰν περιορισθῶμεν μόνον νὰ πέμπωμεν εἰς τὸν ἐνδεῆ ψυχία τινὰ τοῦ περισσεύματος ἡμῶν, ἴσως πρὸς στιγμὴν ἀνακουφίσωμεν αὐτὸν, πλὴν ὅμως δὲν θὰ τὸν παρηγορήσωμεν, δὲν θὰ τὸν ἀνεγείρωμεν ἠθικῶς, δὲν θὰ τῷ εἰπώμεν ὅτι εἶναι φίλος μας, ἀδελφός μας καὶ ὅτι συμπάσχομεν μετ' αὐτοῦ.

Ἰδοὺ, κύριοι, τί ἔπρεπε νὰ πράττωμεν. Ἀλλ' ἐρωτῶ, ὑπάρχει οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ὅστις καθυποβάλλεται καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου καὶ ὅστις γινώσκει νὰ κκοπαθῆ μετὰ τῶν κκοπαθόντων, νὰ γίνῃται μικρὸς μετὰ τῶν μικρῶν, πτωχὸς μετὰ τῶν πτωχῶν καὶ νὰ κλαίῃ μετὰ τῶν κλαιόντων; Ἀναμφιβόλως τὰ καθήκοντα ἡμῶν μεταβάλλονται ἀναλόγως τῆς θέσεως ἢ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχει, καὶ ὑπάρχουν περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐπισκευθῶμεν αὐτοπροσώπως τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς τεθλιμμένους, οὐχ ἦττον ὅμως πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀμελοῦμεν τὸ ἱερὸν τοῦτο τῆς αγάπης καθήκον χάριν τῆς ἀκηρίας, τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῶν διασκεδάσεων ἡμῶν, μὴ πράττοντες ὑπὲρ τῶν πασχόντων τοῦλάχιστον ἐκεῖνο ὅπερ ἐξαρτάται ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν δυνάμεων.

Τέλος, τὸ τελευταῖον τῶν καθηκόντων τῆς αγάπης εἶναι ἡ κυρίως λεγομένη ἐλεημοσύνη. Ἐφόλαξα ἐκ προμελέτης τὸ καθήκον τοῦτο ὡς τὸ μᾶλλον ὑποχρεωτικὸν καὶ ὡς τὸ μᾶλλον εὐκόλον. Τὸ νὰ πέμπῃ τις, ἄνευ ἀτομικῆς αὐτοῦ ζημίας, μέρος τοῦ περισσεύματος εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπόλυτον ἀνάγκην, νὰ ρίπτῃ τις εἰς τὴν χεῖρα τοῦ παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καθημένου πτωχοῦ μικρὰν τινα προσφορὰν, νὰ χορηγῇ ἄρτον εἰς τοὺς ἐνδεεῖς, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνοὺς, φάρμακα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἠθικὴν καὶ χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς ἅπαντα τέκνα, ἅτινα ἄνευ τούτου ἤθελον καταντήσῃ τὸ ἔρμαιον τῆς διασφορᾶς καὶ τοῦ ἐγκλήματος, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ πράττῃ τις τὸ καλὸν θυσιάζων χρηματικόν τι ποσόν, τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἔργον τοῦτο μοὶ φαίνεται τοσοῦτον φυσικόν, τοσοῦτον εὐκόλον, τοσοῦτον ὑποχρεωτικόν καὶ ἀπαραίτητον, ὥστε θαυμάζω πολὺ πῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἵτινες ἀδιαφοροῦν εἰς τοῦτο ἢ ἐπαίρονται διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην.

Καὶ ἐν τούτοις, Κύριοι, ἐκτελεῖται πιστῶς ἡ τοσοῦτον εὐκόλος καὶ φυσικὴ αὕτη πράξις; ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἐκτελεῖ ἀναλό-

γωγος τῶν δυνάμεων του τὴν ἐλεημοσύνην ἦ-
τις εἶναι ἡ εὐκολωτέρα πασῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν ; αἱ προσφοραὶ ἡμῶν εἶναι ἀνάλογοι μιᾶς ἐκκλησίας ἐξαγορασθείσης διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ; Ἐὰν συγκρίνωμεν τὰς προσφορὰς ἡμῶν πρὸς ἐκείνας τῶν χριστιανῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὦ ! πόσον θέλωμεν ἐρυθρίασε διὰ τὴν προσέγγισιν ταύτην. Γινώσκατε πάντες τὴν ἀξιοθαύμαστον ἐκείνην εἰκόνα ἣν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς περιγράφει εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων «Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία» καὶ οὐδὲ εἰς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά... οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς ; ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων διεδίδοδοτο δὲ ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχε.» Τί εἶναι λοιπὸν οἱ πλουσιώτεροι ἡμῶν ἔρανοι παραβαλλόμενοι πρὸς τὴν ἀγάπην ταύτην ; Ἴσως μοὶ ἀντιτείνετε ὅτι ἡ κατάστασις αὐτῆ ἦτο ἐξαιρετικὴ καὶ ὅτι ὁ χρυσοῦς ἐκεῖνος αἰὼν δὲν μέλλει νὰ ἐπανέλθῃ πλέον ; ἀλλὰ τί θὰ εἶπτε ὅταν σᾶς ἀποδείξω ὅτι αἱ προσφοραὶ αἱ γινόμεναι ὑπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν οἰκονομίαν ἦσαν πολὺ ἀνώτεροι τῶν ἡμετέρων ἔρανων ; Προκύπτει ἔκ τινος ὑπολογισμοῦ γινομένου ὑπὸ τοῦ Κ. Σορὲν ὅτι ἕκαστος Ἰσραηλίτης ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ προσφέρει τόσον διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν ὅσον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς θείας λατρείας, σχεδὸν τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ προσφορὰ τοῦ Ἰουδαίου δὲν ἦτο ἐκούσια, ἀλλὰ προσδιωρισμένη ἐκ τῶν προτέρων διὰ τινος ὀρισμένης καὶ ἀσπληρᾶς διαταγῆς ; τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει, ὥστε ὁ Χριστιανός, ὁ διατελὼν ὑπὸ τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐλευθερίας, νὰ διδῇ ὀλιγώτερον τοῦ Ἰουδαίου, διατελοῦντος ὑπὸ τὸν ἀκαμπτον ζυγὸν τοῦ νόμου, τὸ δὲ τέκνον τοῦ Θεοῦ νὰ πράττῃ ὀλιγώτερον ἔνεκεν τῆς ἀγάπης ἢ τὸ τέκνον τοῦ Ἀβραάμ ἔνεκεν τῆς ὑποταγῆς.

Ἄλλ' ἂς κρίσωμεν τὰς γενικότητας ταύτας καὶ ἂς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰς ἡμετέρας προσφορὰς ὅπως ἴδωμεν ἐὰν αὐταὶ ἦναι σχετικαὶ πρὸς τὰ μέτρα καὶ τὰ καθήκοντα ἡμῶν. Δύο ἀρχαί, ἡ ἀλήθεια τῶν ὁποίων εἶναι ἀδιαφιλονεικῆτος δι' ἕκαστον χριστιανὸν, ὀφείλουσαν νὰ διευθύνουν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην. Ἡ πρώτη τῶν ἀρχῶν τούτων εἶναι ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ὑπάρχουσιν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν δὲν ἀνήκουσι κυρίως ἡμῖν, ἀλλ' εἴμεθα ἀπλῶς οἱ διαχειρισταὶ αὐτῶν, δηλαδὴ πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὰ πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ὁ πλοῦτος κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον εἶναι μᾶλλον φορτίον παρὰ ἀπόλαυσις, εἶναι διαχειρίσις περὶ τῆς ὁποίας θέλωμεν δώσει ἀκριβῆ καὶ ἀσπληρὴν λογαριασμόν. Τοῦτο βλέπομεν σαφῶς εἰς πολλὰς παραβολὰς τοῦ Σωτῆρος, ἰδίως εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ταλάντων καὶ τοῦ ἀπίστου διαχειριστοῦ αὐτῶν. Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ὅλα τὰ χρήματα ἅτινα ἀφιερώνομεν εἰς χριστιανικὰ ἔργα δὲν εἶναι εὐεργεσία ἣτις προέρχεται ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἀποδίδομεν εἰς τὸν Κύριον πᾶν ὅ,τι τῷ ἀνήκει ; ἀπεναντίας δὲ πᾶν ὅ,τι μεταχειρίζομεθα ὑπὲρ τῶν προσωπικῶν ἡμῶν συμφερόντων εἶναι εὐμένεια ἣν ὁ Κύριος μᾶς παραχωρεῖ ἐν τῇ ἀφάτῳ καὶ φιλανθρωπῳ αὐτοῦ ἀγαθότητι. Δυστυχῶς, ὑπάρχουσιν ὀλίγοι οἵτινες θεωροῦσι τὴν περιουσίαν των ὡς ἰδιοκτησίαν ἀνήκουσαν τῷ Θεῷ, περὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐπιφορτισμένοι νὰ κάμωσι πιστὴν διαχείρισιν. Ὑπάρχει εἰς μόνον ὅστις, ἐκτελὼν φιλανθρωπικὸν τι ἔργον, νὰ νομίσῃ τὴν πράξιν ταύτην ὡς ἀπόδοσιν καὶ οὐχὶ ὡς εὐεργεσίαν ; ἡ ὁσάκις ἐξοδεύει ἐκ τῶν χρημάτων του ν' ἀποδίδῃ χάριτας πρὸς τὸν Κύριον τὸν δωρητὴν παντὸς ἀγαθοῦ ; Ὑπάρχει εἰς μόνον ὅστις σάβηται πραγματικῶς ὅτι δὲν τῷ ἐπιτρέπεται νὰ φυλάττῃ διὰ τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ δαπάνην εἰμὴ πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκογενείας του καὶ ὅστις νομίζεται ὑπόχρεως νὰ ἀφιερῶν τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ

καταστήματα ; Δὲν ἀποφαίνομαι, κύριοι, δὲν καταδικάζω οὐδένα, πλὴν ἀφίνω εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς ἐκάστου νὰ κρίνῃ αὐτὴς ἑαυτὸν.

Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα ἀρχή, ἣτις ὀφείλει νὰ διέπῃ τὰ ἡμέτερα ἔργα τῆς ἀγάπης. Αἱ προσφοραὶ ἡμῶν εἶναι μηδαμιναὶ μέχρις οὗ δὲν ἐπιβάλωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας στέρησιν τινα ὅπως ἀγαθοποιήσωμεν τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν. Τῶνόντι, ἐν τίνι δικαιοματικρατοῦμεν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν χρήματα ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, ἐνῶ ὑπάρχουσι μεταξὺ ἡμῶν τέκνα τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς ἅτινα στεροῦνται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ; Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ εὐρύνομεν τὸν κύκλον τῆς ἐλεημοσύνης ἡμῶν μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τῆς στέρησεως. Ὅσον τὰ αἰτήματα τῆς ἐλεημοσύνης αὐξάνουσι, τόσον χρεωστοῦμεν νὰ διπλασιάσωμεν τὸν ζῆλον ἡμῶν ἐπιβάλλοντες εἰς τὸν ἑαυτὸν μας στέρησιν τινα ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μας. Ὀφείλομεν οὐ μόνον τὰ σωματικὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης νὰ ἐκτελῶμεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰ πνευματικὰ ὑπὲρ τῶν ὁποίων μεγίστην ἀδιαφορίαν δεῖκνύομεν. Τῶνόντι, τίς ἐξ ἡμῶν προσπαθεῖ διὰ τῶν συμβουλῶν του νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπαναφέρων αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σωτηρίας ; Τίς διδάσκει τοὺς ἁμαρθεῖς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ δίδων εἰς αὐτοὺς σωτηρίους συμβουλὰς, ὅπότε αὐτοὶ εὐρίσκονται εἰς κίνδυνον ἢ εἰς ἀμηχανίαν ; Πρὸς τί τὰ παράπονα ἡμῶν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑβριστῶν, τῶν κλεπτῶν, τῶν δολοφόνων, τῶν ἐμπρηστῶν ὁσημέραι αὐξάνει, ἐνῶ οὐδὲ ὅπως φροντίζομεν περὶ τῆς ἠθικοποιήσεως τῆς κοινωνίας ; Τίς οἰκογενειάρχης μεριμνᾷ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων του, τῶν συγγενῶν του, τῶν ὑπηρέτων του, ἐπιβάλλων εἰς αὐτοὺς τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων ; Τίς ἐξ ἡμῶν ποτὲ ἐφρόντισεν ὑπὲρ τῆς τακτοποιήσεως τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἢ περὶ μορφώσεως ἐναρέτων καὶ πεπαιδευμένων κληρικῶν, δυναμένων νὰ διαδώσουν ἐποφελῶς

τὰ φῶτα εἰς τοὺς ἐν τῷ σκότει διατελοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν ; Δὲν ἐνοήσαμεν εἰσεῖτι, κύριοι, ὁποῖαν ὑπηρεσίαν ὀα ἡδύνατο νὰ παρέξῃ εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν κληρὸς κλωὸς διευθυνόμενος καὶ μορφωμένος. Εἴμεθα ὁ λαὸς τῶν δύο ἄκρων ἢ ὑψόμενον τινὰ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ ἢ ταπεινόμενον αὐτὸν μέχρις ἐξευτελισμοῦ. Μέτος ὅρος δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει. Ἐννοῶ ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουσι κληρικοί τινες, πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, μὴ ἐκτελοῦντες ἀξιοπρεπῶς καὶ πρεπόντως τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζει ὥστε ὁ κληρὸς νὰ ἦναι περιττός, ὁ δὲ ἑλληνικὸς λαὸς νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην θρησκευτικῆς μορφώσεως καὶ διδασκαλίας. Ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ ἱερεὺς ὀφείλει μόνον νὰ ἱερουργῇ, ἐγκατελείψαμεν αὐτὸν εἰς τὸ ἔλεος τῶν Χριστιανῶν, πρὸ πάντων δὲ τὴν κατώτερον κληρὸν, καὶ ἀφήταμεν εἰς τὸν ζῆνον προσηλυτιστὴν νὰ ἐκμεταλλεῖται τὰς θρησκευτικὰς ἡμῶν πεποιθήσεις. Εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν, ὅτε τὸ ἔθνος διετέλει ὑπὸ βραχύτατον ζυγόν, ἠκούετο ἡ εὐγλωττος φωνὴ τοῦ Βουλγάρου, τοῦ Θεοτόκου, τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἄλλων διδασκάλων, ἐξεγείρουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Ἰδοὺ διατί εἰς τὰς καρδίας τῶν πατέρων ἡμῶν ὑπῆρχεν ἀκμαῖον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἡ φιλοπατρία, ἡ καλὴ πίστις, ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ σωφροσύνη. Ἀλλὰ τί συμβαίνει σήμερον, ὅτε ἡ πολιτικὴ ἡμῶν θέσις ἐβελτιώθη, ἡ δὲ ἐκπαίδεσις κατέστη τοῖς πᾶσι προσιτή ; Ὅχι μόνον ἡ φωνὴ τοῦ ἱεροκήρυκος σπανίως ἀντηχεῖ εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν πιστῶν, ἀλλὰ, πρᾶγμα ἀπίστευτον, προσκόμματα πλαγιῶς παρεμβάλλονται εἰς τὴν πλήρη διδασκαλίαν τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Καὶ ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ἀντικειμένου ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, νὰ σᾶς ἀναγνώσω ἀλληλογραφίαν ἣν ὁ Ἀνατολικὸς Ἀστὴρ δημοσιεύει εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 917 φύλλον αὐτοῦ. «Τὴν 18 λήξαντος Αὐγούστου ἤρξαντο αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μαθητῶν εἰς τὰ παρ' ἡμῖν τοῖς Θεσσαλονικεῦσι σχολεῖα καὶ γυμνάσια. Ὁ-

θεν οί γονεῖς συνοδεύοντες τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐνέγραψον πληρόντες τὸν ἐτήσιον φόρον των' μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπεσεφθίει τὸ Γυμνάσιον καὶ γὰρ, καθήσας μετὰ χαρᾶς ἐθεώμην τοὺς ἐγγραφομένους μαθητὰς καὶ τοὺς ἐξεταζομένους εἰς τινὰ μαθήματα, ὅτε προσελθὼν μαθητὴς τις εἰς ἐγγραφήν ἔδειξε τὸ ἀποδεικτικὸν αὐτοῦ, ὅπερ ἔφερε βιβλίον μείζονα μὲν εἰς τὸ ἱερόν μαθήμα, ἐλάσσονα δὲ εἰς τὰ μαθηματικά, οὗς ἰδὼν ὁ ἀρμόδιος διδάσκαλος συμβουλεύων τὸν μαθητὴν ἐνώπιον τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ ἄλλων καθηγητῶν, εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ ἔχη βαθμοὺς μεγάλους εἰς τὰ κέρια μαθήματα καὶ ὄχι εἰς τὰ ἱερά διότι, προσέθηκε, τῶν ἱερῶν λεγομένων μαθημάτων ἡ ἐποχὴ ἔληξε καὶ τώρα εἶναι καιρὸς ἀληθοῦς ἀναπτύξεως τοῦ ροῦ εἰς τὰς ἄλλας γνώσεις. Ταύτην τὴν ὥραιαν συμβουλήν ἐπεδοκίμασαν καὶ οἱ παρκαθήμενοι καθηγηταὶ διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ ἐλαφροῦ μειδιάματος τῶν χειλέων ἐγὼ δὲ ἄλλος αἰσθανθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ ἔδηξα τὸ χεῖλος καὶ κατ' ἐμαυτὸν ἔκτειρα τὴν Ἑλληνικὴν τῆς Θεσσαλονίκης νεολαίαν ὁδηγομένην οὕτω πρὸς τὴν ἀσέβειαν, καὶ δημοσιεύων τὸ γεγονός ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν τῶν γονέων ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῶν τέκνων των διδασκαλίαν, ἥτις πάντα τὰ εἰς αὐτὴν παραδοθέντα ἔθνη εἰς ἀπειρογράφτους κατεκρήμνισεν δυστυχίας, τὸ ὅποιον εἶθε μὴ πάθῃ ὁ Ἑλληνισμὸς συρόμενος εἰς τὸ βάρβαρον τῆς ἀσεβείας ὑπὸ τῶν καυχωμένων ὅτι τὸν ἀγαπῶσιν ἢ Ἰδοὺ, Κύριοι, ὁποῖαν χριστιανικὴν ἀγάπην δεικνύουσι πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν νεολαίαν οἱ αὐτοκαλούμενοι ἡγέται καὶ ἀναμορφωταὶ αὐτῆς! Ἰδοὺ διατί οἱ νέοι δὲν φοβοῦνται πλέον τοὺς γονεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἀνωτέρους αὐτῶν, ἀφοῦ διδάσκονται νὰ μὴ φοβῶνται οὕτε τὸν Θεόν! Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν εὐκόλως δύναται νὰ ἐνοήσῃ ὅποια θλιβερὰ ἀποτελέσματα θέλουν προκύψῃ ἐκ τῆς στροβιλῆς ἢ μᾶλλον σατανικῆς ταύτης διδασκαλίας. Ὅπου δὲν διδάσκεται ὁ θεῖος λόγος, λέγει ὁ σοφὸς Σολομὼν, ὁ λαὸς διαφθείρεται

καὶ παρακμάζει, μακαρίζεται δὲ ὅταν τὸν φυλάττῃ νόμον.

Ἀλλὰ διατί ν' ἀποσιωπήσω ἐπὶ πολὺ τὴν κρίσιν ἐκείνην ἥτις ἐξέρχεται ὡς μία μόνη φωνὴ ἐξ ὅλων τῶν συνειδήσεων τῆς ὁμηγύρευως ταύτης; τὴν καταδικαστικὴν ἐκείνην ψῆφον τὴν ὁποῖαν εἰσέτι δὲν ἀπήγγειλα καὶ τὴν ὁποῖαν ἡ ὑμετέρα συνείδησις πρὸ πολλοῦ ἐξέφερε. Ναί, Κύριε! ταπεινῶς καὶ ἐπισήμως ἀναγνωρίζομεν ὅτι παρεβιάσαμεν καθ' ὀλοκλήριαν τὰ παραγγέλματα τῆς ἀγάπης. Οὐ μόνον παρεβιάσαμεν αὐτὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ των, ἥτις εἶναι ἡ συμπάθεια καὶ τὸ ἔλεος, ἀλλ' εἰσέτι ἐν τῇ ἐφρμογῇ αὐτῶν καὶ εἰς τὴν εὐκολωτέραν ἀπασῶν, ἥτις εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη. Ὅχι μόνον δὲν γνωρίζομεν ν' ἀγαπῶμεν, ἀλλὰ δὲν ἠξυρόμεν καὶ νὰ δίδωμεν.

Καὶ ἐν τούτοις, Κύριε! Σὺ ἔδωκας ἡμῖν τὰ πάντα! Σὺ ἔθεσας ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὅπερ ὤφειλε νὰ διέπῃ ὅλα τὰ ἡμέτερα ἔργα. Ἐκ τῶν χειρῶν σου παρελάβομεν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἅτινα ἀνήκουσι δικαιοματικῶς εἰς τοὺς ἐνδεδεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν, οἵτινες εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποί σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοὺς ὁποίους ἀνιλεῶς περιφρονοῦμεν καὶ ἐξυβρίζομεν. Πλὴν, ἐνῶ εἴμεθα ἄξιοι τῆς θείας ὀργῆς, ἡ φιλόδωρος χεὶρ τοῦ οὐρανοῦ ἡμῶν Πατρὸς διένειμεν ἡμῖν καὶ ἄλλας εὐεργεσίας ἀπειράκις πολυτιμωτέρας. Διατελοῦντες νεκροὶ τοῖς πικραπτόμασι καὶ ταῖς ἀμικρτίαις ἡμῶν, ἔλαβεν οἶκτον διὰ τὴν δυστυχίαν ἡμῶν καὶ ἐπέμφε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὅπως ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρης τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρης. Ἐκ τοῦ κόλπου τῆς ἀτιμίας αὐτοῦ δόξης καὶ μεγαλειότητος κατέβη ἐπὶ τῆς κατηραμένης ταύτης γῆς καὶ ἐκυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Ὅποια λοιπὸν καὶ ἀνὴρ ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἡ σκληρότης τῆς καρδίας ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ μένωμεν ἐπὶ πολὺ ἀναίσθητοι καὶ ἀπαθεῖς εἰς τὸσαύτην ἀγά-

πην; Ὑπάρχει οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν ἀρκετὰ σκληρὸς, ἀρκετὰ ἐγωϊστὴς, ἀρκετὰ ἀχάριστος ὅπως ἀποποιηθῇ μέρος τι τοῦ περισσεύματος τοῦ εἰς Ἐκεῖνον ὅστις τὰ πάντα ἔδωκεν ἡμῖν καὶ διὰ τὸ σῶμα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν, διὰ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν, διὰ τὸν χρόνον καὶ τὴν αἰωνιότητα;

Ὅχι, Κύριε! μὴ ἐπιτρέψῃς τοιαύτην ἀχαριστίαν, ἀλλὰ προφύλαξον ἡμᾶς ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου ἀμαρτήματος. Καθυπόταξον εἰς τὸ πῦρ τῆς θείας σου ἀγάπης τὰς ἀναίσθητους ἡμῶν καρδίας, ἐμπνέων ἡμῖν τὸ αἶσθημα τῆς ἀγαθοποιίας καὶ τῶν καλῶν ἔργων. Ἄς μάθωμεν τέλος νὰ δίδωμεν ὡς ἀληθεῖς χριστιανοί, ἀσφιλῶς, ἄνευ μεταμελείας, ἄνευ ὀπισθοβουλίας, ἄνευ ὑπολογισμοῦ καὶ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος. Ἄς μὴ ψυχρανθῇ ὁ ζῆλος ἡμῶν, ἐργαζομένων ἀδιακρίτως ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν καταστημάτων πρὸ πάντων δὲ ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ Ὀρφανοτροφείου, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ περιθαλψὶς τῶν ἀθῶων ἐκείνων πλασμάτων ἅτινα σκληρὰ τύχη ἐγκατέλειπεν ἄνευ γονέων καὶ συγγενῶν εἰς τὰς ἀγυῖας τῆς πόλεως, καὶ ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν ὅλην τὴν προσοχὴν ἡμῶν ὅπως σώσωμεν αὐτὰ ἐκ τοῦ κινδύνου, διότι κατὰ τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον *θηρσκειά καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτῆ ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανους καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν*. Ἄς συνδράμωμεν, κύριοι, τὸν Φιλεκπαιδευτικὸν τοῦτον Σύλλογον, ἕκαστος ἐκ τῶν ἐνόνητων, ὅπως δυναθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ πρεπόντως τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἀνατολῆς, ἐνθα αἱ χριστιανικαὶ κοινότητες καὶ τὰ πλεῖστα χωρία διατελοῦσιν εἰσέτι μεταμορφωμένα εἰς ἔρημα νεκροταφεῖα, ἐνθα ἡ πείνα, ἡ ἀσθένεια, ἡ ἀτιμία, ὁ βαρβαρισμὸς βασανίζουσι τοὺς ταλαιπώρους ὁμογενεῖς ἡμῶν, ἡ δὲ ἀμάθεια καὶ ἡ δεισιδαιμονία κατασκοτίζουσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Πᾶσα πρᾶσις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πρὸς τοὺς πά-

σχοντας ἀδελφοὺς ἡμῶν ὀφειλομένης συνδρομῆς εἶναι αὐτόχρημα ληστεία, ἀνδραποδισμὸς, αὐτοκτονία. Ἄς παύσωσι πλέον οἱ λόγοι καὶ αἱ θεωρίαι, ἀνάγκη πρὸ πάντων ἔργων καὶ πράξεων. Ὁ ἡμέτερος λαὸς εἶναι φιλόπρονος καὶ ἐπιδεικτικὸς πάσης ἀναπτύξεως καὶ πολιτισμοῦ, δεῖται ὅμως εὐλικρινῶν καὶ ἀκεραίων ὁδηγῶν, ἐμφορομένων πρὸ πάντων ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης, τῆς τιμιότητος καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἄς χειραγωγῆσωμεν λοιπὸν αὐτόν. Εἶναι καθόν μας, εἶναι καθήκον παντὸς τιμίου πολίτου, ὅστις ἀντιποιεῖται τῆς τιμῆς νὰ λέγηται χριστιανὸς καὶ ἀνεπτυγμένος Ἕλλην. Εἶναι καθήκον πρὸ πάντων ἐκείνων οἵτινες εἰς πᾶσαν περίστασιν εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐπικρίνωσι τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲν πρᾶττουσιν ὑπὲρ τῆς καλῶς ἐθνουμένης ἐλευθερίας καὶ εὐημερίας τοῦ ἔθνους. Ἡ σύστασις δύο τοῦλάχιστον κυριακῶν σχολείων εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς πόλεώς μας εἶναι ἐπίσης ἀναγκασιότατη. Ἡ σχολὴ τῶν ἀπόρων παιδῶν, συστηθεῖσα ἤδη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, εἶναι βεβαίως ἰσχυρὸν μέσον πρὸς διάδοσιν τῶν στοιχειωδωτέρων γνώσεων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ λαοῦ. Πλὴν τὰ κυριακὰ σχολεῖα ἔχουσιν ἔτι ὑψηλότερον προορισμὸν, ἐκεῖνον δηλαδὴ νὰ διαδώσωσι εἰς ἀνδρας προβεβηκότας οὐ μόνον τὰ στοιχειώδη γράμματα, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰς ἀρχὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς. Χρέος λοιπὸν ἱερὸν ἀποδίδοντες καὶ εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἃς συνδράμωμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν ἔργων τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν οἵτινες αἰτοῦσιν, ἱκετεύουσι, περιμένουσι τὴν ἡμετέραν βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν. Βοηθοῦντες αὐτοὺς θέλομεν δεῖξει ἐμπράκτως ὅτι εἴμεθα ἕκτα πιστὰ καὶ γνήσια τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Οὕτω θέλομεν ἰδεῖ ποτὲ ἐλευθέραν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πληρουμένης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἀπάσας τὰς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις ὑπόσχεται εἰς τοὺς ἐκτελοῦντας τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης ν' ἀναδείξῃ αὐτοὺς μακαρίους κληρονόμους οὐ μόνον τῆς

ἐπιγείου, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐρανοῦ ἡμῶν πα-
τρίδος. Γένοιτο! (α)

Ο ΥΠΟ ΤΗΝ ΓΗΝ ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΩΝ
ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. (β)

Σιδηρος καὶ Πετρέλαιον.

Ἄφθονος ὑπάρχει καὶ εἰς διαφόρους γεω-
λογικούς σχηματισμούς, τοὺς μὲν ἀρχαιο-
τάτους, τοὺς δὲ μεταγενεστέρους, ἢ σιδηρί-
τις ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, παντα-
χοῦ δὲ ἀνερευνᾶται τὸ ἔδαφος καὶ ἡ ὕλη
μεταφέρεται εἰς τὰ σιδηρουργεῖα ἀπὸ τῆς
λίμνης Τσάμπλαιν, ἐν τοῖς βορείοις τῆς πο-
λιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, μέχρι τῶν ὄριων
τῆς Ἀλαβάμας, ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀ-
τλαντικοῦ μέχρι τῶν Βραχιδῶν Ὀρέων καὶ
μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἄπασαι τοῦ σιδήρου
αἱ ποικιλίαι ἀπαντῶνται ἐκεῖ, τὰ δὲ τόσον
παραγωγὰ καὶ τόσον περίφημα ὠρυχία
τῆς Σουηδίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς νήσου Ἐλ-
θας καὶ τῆς Ἀλγερίας ἔχουσιν ἐν Ἀμερικῇ
τὰ ἐφάμιλλά των.

Ἡ τόσον τιμωμένη μαγνητικὴ τῆς Σου-
ηδίας σιδηρίτις, ἢ παράγουσα ἀρίστη ποιό-
τητος σίδηρον, ἐξ οὗ οἱ Ἄγγλοι κατασκευά-
ζουσι τὸν χάλυβα τοῦ Σέφιελδ, εὑρεταὶ ἐν
τῇ βορείῳ Καρολίῃ. Τὸ *black-band*, ἢ μαῦ-
ρος βράχος τῆς Σκωτίας, ἐξ οὗ παράγεται
χυτὸς σίδηρος, ὑπάρχει ἐν Ὀχίῳ, ἐν Βιργι-
νίᾳ καὶ ἐν Ἀλαμπάμα. Ἡ ἀνθρακοῦχος,
πτυχώδης, φυλιδωτὴ καὶ κρυσταλλώδης
σιδηρίτις, ἢ ἀφθόνως διακεχυμένη ἐπὶ τῶν
κλιτύων τῶν Ἀλπεων καὶ ἡ λίαν χρήσιμος

(α) Ἡ ἀνωτέρω ὀμίλια, ἐρανισθεῖσα ἐκ τῶν
λόγων τοῦ Κ. Ποταε Μονοῦ, ἐξεφωνήθη ἐν τῷ
Φιλ. Συλλόγῳ «Ὀμηρος» ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Κουρ-
νιάκη τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1875.

(β) Ἴδε φυλλάδιον Ὀμήρου τῆς 4ης Δεκεμ-
βρίου 1875.

εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ χάλυβος, ἀπαντᾶ-
ται ἐν τῇ Κοννεκτικούτῃ καὶ τῇ Νέᾳ Ὑόρ-
κῃ. Ἡ μαγνητισοφόρος σιδηρίτις, ἢ χρη-
σιμεύουσα εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ μαρμαί-
ροντος χυτοῦ σιδήρου ἢ *spiegeleisen* τῶν
Γερμανῶν, δι' ἧς κατόπιν παρασκευάζεται
ὁ χάλυψ Μπέμεσερ, ὑπάρχει εἰς ἀπειρα πο-
σὰ ἐν Μισουρή, τὰ δὲ ἐκεῖ στρώματα ὁμοιά-
ζουσι πρὸς τινα εἰδικὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ
τῆς Ἰσπανίας. Ἡ μαγνητικὴ ὑπερωξειδω-
μένη σιδηρίτις τῆς νήσου Ἐλθας εὑρεταὶ
ἐν τῇ Μιτσιγάνῃ καὶ ἐν τῇ Πενσυλβανίᾳ,
ὅπου τὸ ὄρος Κόρνουαλ ἀναμιμνήσκει τὸ
ὄρος Καλαμίταν (τῆς νήσου Ἐλθας). Εὑ-
ρηται δὲ καὶ παράδοξοί τινες ποικιλίαι,
ἧτοι ἡ τετανοφόρος σιδηρίτις, ἧτις ὑπάρχει
ἐν Νορβηγίᾳ καὶ ἦν οἱ Ἄγγλοι κατώρθω-
σαν νὰ χρησιμοποιήσωσιν, ἢ *φραγκλινί-
τις*, ἢ τόσον ἄφθονος ἐν τῇ Νέᾳ Γερσέη καὶ
ἐξ ἧς διὰ διαφόρων ἐργασιῶν παράγουσι
συγχρόνως ψευδάργυρον καὶ σίδηρον, ἢ ἀν-
θρακοῦχος καὶ λιθοειδῆς σιδηρίτις, κτλ.

Ἡ ἱστορία τῆς παραγωγῆς τοῦ σιδήρου
ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ἀρχεται μετὰ
τῶν ἀγγλικῶν ἀποικιῶν. Τότε πρὸς τῆξιν τῆς
σιδηρίτιδος ἕκαιον ξυλάνθρακος, αἱ δὲ πρῶ-
ται κάμινοι ἀνήρθσαν τῷ 1620 ἐν Βιρ-
γινίᾳ, τῷ 1643 ἐν Μασαχουσέτῃ καὶ κα-
τόπιν ἐν Πενσυλβανίᾳ. Τῷ 1719 ἡ βιομη-
χανία αὕτη τόσον προήγετο, ὥστε ἡ μη-
τρόπολις (Ἀγγλία) καταπαράχθη, φοβηθεῖσα
μὴ ἡ προαγωγή τῆς ἀποσπάσῃ αὐτὰς τῆς
κυριαρχίας τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ δύο ἔτη οἱ
Ἄγγλοι κύριοι χυτηρίων σιδήρου ὑπέβαλαν
εἰς τὸ Κοινοβούλιον νομοσχέδιον, δι' οὗ ἐξ-
ητοῦντο ν' ἀπαγορευθῇ ἡ κατασκευὴ σιδή-
ρου εἰς τὰς ὑπερωκεανείους καμίνας, τὸ δὲ
νομοσχέδιον μόλις ἀπερρίφθη διὰ τῶν ἐντό-
νων παραστάσεων τῶν ὑπερωκεανείων πρα-
κτόρων. Ἐκτοτε ἡ ἀμερικανικὴ σιδηρουρ-
γία προήχθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ
τῷ 1810 ἡ παραγωγὴ τοῦ χυτοῦ σιδήρου
ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις ὑπελογίζετο
εἰς 55,000 τόνους. Τῷ 1850 τὸ ποσὸν
εἶχε δεκαπλασιασθῆ, τῷ δὲ 1872 ἡ παρα-
γωγὴ ὑπερέβαινε τοὺς 2,800,000 τόνους,

ἦτοι ἐφθασε εἰς τὸ ἡμισυ σχεδὸν τοῦ πο-
σοῦ ὅπερ παρήγαγεν ἡ Ἀγγλία, ἧτις μόνη
παράγει, ὡς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν γαιαν-
θράκων, ὅτι ὅλος σχεδὸν ὁ ὑπόλοιπος κό-
σμος. Καὶ ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ σιδήρου αἱ
Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι ἐπέρχονται ἀμέσως με-
τὰ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν ἀλλ' ἐπειδὴ
βαίνουναι ταχύτερον, συντόμως θὰ τὴν ὑ-
περβῶσιν. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἀπὸ τοῦ
τέλους τοῦ 1873 ἡ ἀμερικανικὴ μεταλλουρ-
γικὴ ὑπέστη κρίσιν τινὰ καὶ στάσιν. Τὴν
κρίσιν ταύτην εἶχε προκαλέσει ὁ πανικὸς
οἰκονομικὸς φόβος, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν
ἐποχὴν κατέλαθε τὰς ἀγορὰς τῆς Νέας
Ὑόρκης καὶ τοῦ Τσικάγου καὶ οὐ τ' ἀποτε-
λέσματα δὲν ἐξέλιπον εἰσέτι ὀλοτελῶς.
Αἱ μεταλλουργικαὶ ἐργασίαι ἐν παντὶ τόπῳ
ἐπιπρεάζονται ὑπὸ τῶν περιοδικῶν αὐτῶν
ἀσθενειῶν, ἀλλὰ εὐκόλως πάλιν ἀναλαμβάνου-
σιν.

Ἵπολογίζουσιν ὅτι ἡ παραγωγὴ 2,800,
000 τόνων χυτοῦ σιδήρου ἐν ταῖς Ἠνωμέ-
ναις Πολιτείαις κατὰ τὸ 1872 ἀναλογεῖ
σχεδὸν πρὸς 6 ἑκατομύρια σιδηρίτιδος, ἦ-
τοι πρὸς 50 τοῖς 100. Ἐν τῇ παραγωγῇ
τῆς σιδηρίτιδος, ὡς καὶ τῶν γαιανθράκων,
τοῦ χυτοῦ σιδήρου καὶ τοῦ χάλυβος, τὴν
πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Πενσυλβανία ἐκεῖ
δὲ κατὰ πρῶτον ἐγένετο ἀπόπειρα τῆς κα-
μινεύσεως τοῦ σιδήρου διὰ τοῦ ἀνθρακος
καὶ τὴν μέθοδον εἰσήγαγε πρὸ τριακοντα-
πενταετίας ὁ ἐξ Οὐαλλίας περίφημος κα-
μινευτὴς Θωμᾶς. Οἱ τοῦτον διαδεχθέντες
υἱοὶ τοῦ ἀκολουθοῦσιν εὐλαβῶς τὰ ἔχνη του
καὶ ἐτήρησαν, οὕτως εἰπεῖν, τὰ μυστήρια
τῆς μεθόδου του. Ὁ ἴδιος ἐδειξεν ἡμῖν εἰς
Χκουενδακούαν, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Λέ-
χιγ, τὸ ἐργοστάσιόν του. Ἐκ τῆς ἀνωτέρας
ὀπῆς ἔρριπτον εἰς τὰς εὐρείας καμίνας με-
γίστους ὄγκους ἀνθρακίτου, ζυγίζομένου
πρῶτον, ἢ δὲ σιδηρίτις καὶ τὸ λίπασμα, ἐ-
πίσης ζυγίζόμενα, ἐρρίπτοντο ἐκ τῆς αὐτῆς
ὀπῆς. Τὸ τέρας ἐχώνευ τὴν βορρᾶν του
μετ' ἀξιοσημειώτου εὐκολίας. Ὅπως δὲ
πᾶσαι αἱ μεγάλαι κάμινοι, εἶχε τὸ σχῆμα
μεγίστου κάρου ἐκτισμένου ἐξ ἀτήκτων ὑ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β'.)

λῶν, δυναμένων ν' ἀντιστῶσιν εἰς ἀνωτά-
την θερμοκρασίαν. Κάτωθεν διήρχετο εἰς
τὴν ἐστίαν τὸ σῶμα τῶν ἀεροφόρων σωλή-
νων δι' ὅπῃς δὲ, ὑπαρχούσης εἰς τὴν ἐμ-
προσθίαν πλευρᾶν, ἐξήρχετο, κατὰ τὸν χρό-
νον τῆς ἐκρύσεως, τὸ μέταλλον διαφανές,
σπινθηροβόλον καὶ βέον ὡς πύρινος ποταμὸς
διὰ ἀμμωδῶν αὐλάκων Ἡ καταναλισκο-
μένη σιδηρίτις οὐσα ἐκ τῆς λεγομένης ὑπε-
ρωξειδωμένης ἐξήγετο κυρίως ἐκ τῶν πλη-
σιοχώρων μερῶν.

Ἐξήκοντα μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς Χα-
κουενδακούας, ἐν τῇ κομητείᾳ τοῦ Λιβά-
νου, ὑπάρχει ὄρος περιφήμου σιδήρου, τὸ
τοῦ Κόρνουαλ, ὅπερ ἐπίσης ἐπεσκέφθημεν
ἀνέρχεται τις δ' εἰς αὐτὸ δι' ἑλικοειδοῦς
σιδηροδρόμου. Τὸ ὄρος ὅλον σχεδὸν συνί-
σταται ἀπὸ σιδηρίτιν περιέχει δὲ 40 ἑκα-
τομύρια τόνων, ἦτοι δύναται νὰ παρα-
γάγῃ ἐπὶ δύο αἰῶνας ἀνά 200,000 τόνων
ἐτησίως. Ἡ σιδηρίτις αὕτη εἶναι μαγνητι-
κὴ πεπυκνωμένη, ἔχουσα τὸ φαῖον τοῦ χάλυ-
βος χρῶμα καὶ ἀποδίδουσα ἐπέκεινα τῶν
65 τοῖς 100. Ὁ φυσικὸς οὗτος μαγνήτης
ἀναμιμνήσκει καθ' ὅλα τὸ τοῦ ὄρους τῆς
Ἐλθας Καλαμίτα.

Ἄλλὰ μόνη ἡ Πενσυλβανία δὲν παράγει
τὰς ἀπείρους αὐτὰς σωρείας σιδηρίτιδος.
Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὀχθῆς τῆς λίμνης Τσάμ-
πλαιν, εἰς *Port-Henry*, ὑπάρχει σωρὸς τερά-
στιος κρυσταλλώδους σιδηρίτιδος μεγάλη-
τερος τοῦ ὄρους Κόρνουαλ, καὶ εἰς ἀπόστα-
σιν 75 μιλίων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου,
ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μισουρή, κεῖται τὸ περί-
φημον Σιδηροῦν Ὄρος (*Iron-Mountain*),
ὅπερ κατέχει ἕκτασιν 200 ἑκταρίων καὶ εἶ-
ναι ὑψηλὸν 75 μέτρα, ἐξ μίλλια δὲ πρὸς νό-
τον αὐτοῦ ὑπάρχει ἕτερον οὐχ ἥττον πλού-
σιον, τὸ τοῦ *Pilot-Knob*. Ἐκ τῶν στρωμά-
των, συνδεομένων πρὸς τὸν ἅγιον Λουδο-
βίκον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ἐξάγουσι σή-
μερον 400,000 τόνους σιδηρίτιδος, ἢ ἀ-
ποστέλλουσι κυρίως εἰς τὰς καμίνας τοῦ
Μισουρή, τοῦ Ὀχίου καὶ τῆς Πενσυλβανίας.

Παραβαλλόμενα πρὸς τὰ σιδηρουργεῖα τῆς
Μιτσιγάνης, τὰ κείμενα εἰς τὴν ὀχθὴν τῆς Ἀ-

νωτάτης Λίμνης μεταξύ *Anse* και *Marquette*, άπαντα τ' άλλα σιδηρούχα στρώματα τών Ἠνωμένων Πολιτειών, ἔσον και ἂν τυγχάνωσι πλούσια, εἰσι σχετικῶς μηδέν. Ἐκεῖ εὕρηνται ἀνεξάντλητα μεταλλεῖα, μόλις γνωστά και παρέχοντα ἤδη ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον τόννων σιδηρίτιδος κατ' ἔτος. Ὁ εἰς αὐτῶν παραγόμενος σίδηρος εἶναι ἄριστος και τεσσάρων εἰδῶν, ἧτοι ὁ μαγνητικός, ὁ μαρμαίρων, ὁ αἱματίτης, και ὁ σχιστιώδης, ὅστις εἶναι ὁ δυσκολώτερος εἰς τῆξιν. Αἱ διαφοροὶ αὗται ποικιλίαι κατεργάζονται εἰς τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς ἰδιαιτέρως ἢ ἠνωμένοι και τήκονται εἰς καμίνοους θερμαινόμενας διὰ ξυλανθράκων τῷ 1873 δεκαεπτὰ καμίνοι ἀπέδωκαν ὑπὲρ τὰς 70,000 τόννων μετάλλου.

Ἐκ τῶν 2,800,000 τόννου χυτοῦ σιδήρου παραχθέντος τῷ 1872 εἰς τὰς Ἠνωμένους Πολιτείας, περίπου 1,200,000 παρήχθησαν διὰ ἀνθρακίτου, 1 ἑκατομμύριον διὰ πισσανθράκων και τὸ ὑπόλοιπον διὰ ξυλανθράκων. Μετὰ τὴν Πενσυλβανίαν, ἔρχονται ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν αἱ πολιτεῖαι τῆς Νέας Ὑόρκης και τοῦ Ὀχίου (ὄμοῦ 400,000 τόννοι), μετ' αὐτὰς κατὰ σειρὰν ἢ Νέα Ἰερσέη, ἢ Μασαχουσέτη, τὸ Ἰλλινοῦα, τὸ Μισσιουρή, τὸ Μισσουρή, ἢ Ἰνδιάννα, τὸ Βισκονσίν, ἢ Μαρυλάνδη, ἢ Βιργινία. Πανταχοῦ δὲ ἐπιτοπίως τήκεται ὁ σίδηρος και ὅπου δὲν εἶναι πρόχειρος ὁ γαιάνθραξ ἢ κατανατᾶ ἀκριθὸς, μεταχειρίζονται ξυλάνθρακας, οὗς πορίζονται ἐκ τῶν πέριξ δασῶν. Ἡ Καλιφορνία μετ' οὐ πολὺ θέλει παράγει πολὺν σίδηρον, διότι ἄφθονος εἶναι και ἐκεῖ ἡ σιδηρίτις.

Αἱ τρεῖς πολιτεῖαι Πενσυλβανία, Νέα Ὑόρκη και Ὀχιο εἶναι τὰ κυριώτερα μέρη τῆς παραγωγῆς τοῦ σιδήρου ἐν ταῖς Ἠνωμένους Πολιτείας, ἀλλ' ἢ Πενσυλβανία ὑπερέχει κατὰ πολὺ, διότι ἀφθονοῦσι και οἱ γαιάνθρακες, και διὰ τῶν βουλευτῶν και γερουσιαστῶν τῆς ὑποστηρίζει τὸ προστατευτικὸν σύστημα ὑπὲρ τῶν μεταλλουργικῶν συμφερόντων τῆς, ἐνῶ ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς πολιτείας τῆς Νέας Ἀγγλίας

και Νέας Ὑόρκης ἐπικρατοῦσιν ἰδέαι φιλελεύθεροι.

τῷ 1872 ὑπελογίζετο εἰς 14 ἑκατομμύρια τόννων ἡ ὅλική παραγωγή τοῦ σιδήρου ἐπὶ τῆς ὑφῆλιου. Ἡ Μεγάλη Βρετανία παρήγαγε σχεδὸν τὸ ἡμισυ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ἢ 6,700,000 τόννους, αἱ δὲ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι, αἱ ἀμέσως παρακολουθοῦσαι, παρήγαγον τὸ πέμπτον ἢ 2,800,000 τόννους. Μετ' αὐτὰς ἔρχοντο ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία διὰ 1,600,000 τόννους και ἡ Γαλλία διὰ 1,200,000 τόννους, ποσὰ δὴλ. ἄτινα μόλις δύναται τις νὰ παραβάλλῃ πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς Μεγάλης Βρετανίας και τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν Μεγάλη Βρετανία διπλασιάζει τὴν παραγωγὴν τῆς κατὰ δεκαπενταετηρίαν, αἱ δὲ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι κατὰ δεκαετίαν (δι' ἀμφοτέρας τὰς χώρας ἰσχύει ὁ αὐτὸς νόμος ὡς και ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν γαιανθράκων), βέβαιον εἶναι ὅτι ἐντὸς εἰκοσαετίας αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι θὰ φθάσωσι και μετ' οὐ πολὺ θὰ ὑπερβῶσι τὴν ἀντιζήλῶν τῶν. Τίς δὲν προβλέπει ἀπάσας τὰς συνεπειὰς αἱ ἡ οικονομικὴ αὐτὴ ἀνάπτυξις ἔξει ἐπὶ τῆς τύχης ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν; (α)

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΝ.

Ἐν τινι νυκτερινῇ ἐκδρομῇ εἰς Πενσυλβανίαν συνοδοιπόρου ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου μετὰ δύο νέων Γάλλων, ὧν ὁ μὲν γραμματεὺς, ὁ δὲ ἀκόλουθος τῆς ἐν Οὐασινγκτόνι γαλλικῆς πρεσβείας. Οἱ νέοι οὗτοι, ἐπιθυμοῦντες ν' ἀπαλλαγθῶσι συνοδοιπόρων ὀχηλῶν, ἐζήτησαν εἰς *sleeping car*, εἶδος ἀμάξης πολυτελοῦς, ἐν ἧ, πληρόνων τις ἀκριβώτερον, δύναται νὰ ταξιδεύῃ κατὰ μόναν και νὰ ἔχῃ καλὴν κλινὴν· πλὴν ἡ ἀπάντησις ἢ ἔλαβον ἦν ὅτι ὁ σιδηροδρόμος τοῦ Ἀλλεγάνη δὲν εἶχε τοιαύτας ἀναπαύσεις· κατελάβομεν ὅθεν δημοκρατικῶς και ἀπο-

(α) Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς τῆς πραγματείας ταύτης, ἦν ἐπὶ τὸ περιληπτικώτερον μεταδίδω-

φασιστικῶς θέσιν παρ' ἀνθρώποις, ὧν δυσάρεστος ἦν ἡ ἔψις και οἵτινες ἔφερον χονδρὰ ὑποδήματα και χονδροειδῆ ἐνδυμασίαν και ρεθόλθερ εἰς τὴν δερματίνην ζώνην τῶν. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὠμίλουν ὑψηλοφώνως και συνεχῶς ἐπινον *ούτοσκη* μετὰ παρέλευσιν δὲ ἱκανοῦ χρόνου ἐκοιμήθησαν και ἔρεερχον. Ἀλλὰ ποῦ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μετέβαινον; — Ὅπως και ἡμεῖς, εἰς τὰ ὠρυγεῖα τοῦ πετρελαίου, εἰς τὴν Ἐλαιούπολιν (*Oil-City*), ὅπου εὐχαρίστως εἶδομεν αὐτοὺς ἀποβιβαζομένους.

Οἱ συνοδοιπόροι, ὧν ἐν εὐθέτω χρόνῳ ἀπηλλάχθημεν, ἦσαν οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι τῶν παντοειδῶν ἐκείνων τυχοδιωκτῶν, τῶν τόσων πολυπληθῶν κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς παραγωγῆς τοῦ πετρελαίου και τῶν τόσων ἐπενεγκόντων ταραχᾶς. Σήμερον πᾶς ἔχνος ταραχῆς ἐξέλιπεν ἐκ τῶν μερῶν ἐκείνων και τὸ πετρέλαιον παράγεται εἰς μέρη νοτιώτερον κεῖμενα. Ἡ Ἐλαιούπολις ἢ Τίτουςβιλ, ἢ Τίδιουτ, ἢ Πίθολ, ἢ Φράγκλιν, ἢ Πλήσαντβιλ (*Pleasantville*), ἢ Πάρκερς και πολλὰ ἄλλα κέντρα βιομηχανικά, ἄλλοτε τόσων ταραχοποιᾶ, κατήτησαν τόποι σχετικῶς ἡσυχοί. Πολλὰ τῶν ἀξιολόγων ἐκείνων πόλεων διήλθον δι' ἀνηκούστου εὐημερίας και περιπετειῶν, ἢ Πίθολ (*πόλις-μύκης*), ἢ ἐν μῆ ἡμέρᾳ ἰδρυθεῖσα, ἢ σχοῦσα ξενοδογεῖα, θέατρα, ἐφημερίδας, ἐκκλησίας, λατὸν πολλὸν, σήμερον εἰ-

μεν, ἐξετάζων τὰς προόδους τῶν Ἀμερικανῶν ἐν τῇ μεταλλουργίᾳ, τῇ μηχανικῇ, κτλ., κτλ. παρατηρεῖ δικαίως ὅτι οὐ μόνον τὰ πάντα ἐτελειοποίησαν, ὅπλα, μυδροβόλους, κανόνια, πλοῖα πυργωτὰ, κτλ., ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ θὰ προμηθεύωσιν αὐτοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα, ὅπως οὐ πρό πολλοῦ ἢ Εὐράπη ἐπωδιάζε τὸν κόσμον ὅλον. Τὰ σιδηρὰ πλοῖα τῶν Ἀμερικανῶν εἰσὶν ὑπέρτερα τῶν ἀγγλικῶν, τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα και αἱ ἀτμομηχαναὶ τῶν ἔλαβον τὰ πρώτα βραβεῖα ἐν ὄλιαις ταῖς ἐκθέσεσιν, ὅσον δ' ἀφῆρ᾽ τὰς ἐκ μετάλλων γεφύρας οὐδὲν ἔθνος δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἀναλόγου. Αἱ γέφυραι δὲ ὧν ἔξευξαν τὸν Μισσουρή και τὸν Νιχαγαν ὑπερβαίνουσιν ὡς πρὸς τὸ τολμηρὸν τοῦ σχεδίου και τὰς διαστάσεις πᾶν ὅτι ἐγένετο ἀλλοῦ.

ναι ἐρείπια Ἡ Πίθολ ἀπώλεσεν ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς, και ἂν τις ἐκεῖ ἐγεννήθη πολίτης, δυσκόλως θὰ δυνηθῇ νὰ εὕρῃ ποτὲ τὴν γενέτειραν γῆν. Μὴ νομίση τις ὅμως ὅτι ἕνεκεν τούτου ἐξέλιπε τὸ πετρέλαιον—ἀπλῶς ἤλλαξε θέσιν. Τὰ τόσον ἄλλοτε παραγωγὰ στρώματα βαθυμῶν ἐξηντήθησαν μὲν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην εὕρισκονται νέα και πλουσιώτερα. Ἡ παραγωγὴ τοῦ πετρελαίου ἠξήσῃ καταπληκτικῶς και ἐτριπλασιάσθη εἰς 25 ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1867 μέχρι τοῦ 1873, ἔφθασε δὲ τότε εἰς 10 ἑκατομμύρια βαρελλίων, ἕκαστον ἐκ 300 περίπου λίτρων. Τὴν τεραστίην ταύτην ποσότητα ἐχορήγουν 4250 φρέατα, ὧν τινα ἀπέδιδον ἕως 1200 βαρέλια καθ' ἑκάστην. Ὑπολογιζομένου τοῦ βαρελλίου πρὸς 8 φράγκα, τιμῆς εὐτελοῦς, διότι ἐπλήρωσαν ἕως 35, πάλιν ἡ καθημερινὴ πρόσδοδος ἦν 10,000 φράγκα, ἄνευ ἐξόδου τινός, διότι ἅμα τὸ φρέαρ τρυπηθῇ, ἢ δαπάνη εἶναι μηδαμινῇ. Κατὰ τὸ 1874 μεταβαίνων ἐκ τῆς Μήδβιλ (πρὸς τὰ ἑσθρεια τῆς Πενσυλβανίας) εἰς τὰ μέρη ὅπου νῦν παράγεται τὸ πετρέλαιον, παρετήρησα νέαν κίνησιν ἐν τῇ ἐξωρῶσει και τῇ ἀνακαλύψει τῶν πηγῶν και ὁμολογητέον νέαν πρόδοον ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ τῶν μερῶν ἐκείνων. Ὅπως ἐν τῇ Καλιφορνίᾳ, ἧτις και αὐτὴ εἶχε ταραχθῆ, τὰ πάντα ἦσαν ἤδη ὀμαλά.

Ὅτω συνήθως ἔχουσι τὰ πράγματα εἰς τὰ μέρη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅπου κείνται τὰ μεταλλεῖα. Ἡ χώρα τῶν πηγῶν τοῦ πετρελαίου, ἢ ἀγρία και πολυτάραχος και κατ' ἀρχὰς σχεδὸν ἀπρόσιτος, ὁ ἀλλόκοτος βίος ἐν δὴγαγον κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ πυρετοῦ τοῦ πετρελαίου, ἢ μυθώδης παραγωγὴ φρεάτων τινῶν, αἱ καταπληκτικαὶ περιουσίαι αἱ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἀποκτηθεῖσαι και ἀπωλεσθεῖσαι, αἱ πάντα ὄριον ὑπερβαίνουσαι παράφρονες κερδοσκοπικαὶ, ἢ ἀχαλίνωτος τάσις εἰς τὸ χαρτοπαίζειν, αἱ αἱματηραὶ ἐριδες, αἱ ἀδιάλυτοι πυρκαϊαί, αἱ ἡ ἀνάφλεξις τοῦ πετρελαίου καθίστα φοβερωτέρας, ἢ πυρπόλησις τῆς Ἐλαιουπόλεως ἀπὸ ἄκρου εἰς ἀ-

κρον με ὅλην τὴν τοῦ πετρελαίου παρακαταθήκην, ἄλλοτε ἢ ἀνάλυσιν τῶν πάγων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀλλεγάνη, παρασύρασα ὅλα τὰ εἰς τὴν κρηπίδα ἐπισωρευμένα βαρέλια πετρελαίου, ἅπαντα ταῦτα εἰσὶ παρόντα εἰς τὴν μνήμην ἐκάστου.

Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἤρχισε νὰ γίνηται γνωστὸν ἰδίως κατὰ τὸ 1859, ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ συνταγματάρχης Δράκ ἔσχε τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τῆς τρυπάνης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὀρυκτοῦ ἐλαίου ἐνθα σήμερον κεῖται ἡ Τίτουςβιλ. Πρὶν τὸ ἐλαῖον ἐχύνετο εἰς διάφορα μέρη τῆς ἐπιφανείας καὶ συνέλεγον αὐτὸ ἐπὶ μαλλίνων ἐφαπλωμάτων, ἀφ' ὧν ἐπιπόνως ἐθλίβον αὐτὸ ἀπεκάλουν δὲ ἐλαῖον τῶν Σενεκῶν, ἐκ τῆς Ἰνδικῆς φυλῆς ἧτις ἐπὶ πολὺ κατώκησεν ἐκεῖ, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς φωτισμὸν ἀτελῆ πρὸς τούτοις μετεχειρίζοντο αὐτὸ εἰς στίλβωσιν μηχανῶν καὶ εἰς θεραπείαν τῶν βρωματισμῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἀσθενειῶν, ὕπερ ἔμαθον ἐκ τῶν βαρβάρων. Πάλαι Γάλλοι καὶ Ἀγγλοὶ ἀποικοὶ διήλθον ἀλληλοδιαδόχως διὰ τῶν πηγῶν αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀφῆκαν εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν Ἰροκουσίων, ἧς οἱ Σενέκαι ἀπετέλουν κλάδον. Τίς ἤθελε τολμήσει νὰ προεῖπῃ τότε ὅτι ὑπῆρχε κεκρυμμένος θησαυρὸς, ὅθεν ἤθελον ἐξαχθῆ ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων; Τοῦτο συνέβη ἅμα ἐγένετο χρῆσις τρυπάνης καὶ ὑπονόμων καὶ ἡ *Petrolia* ἢ *πετρελαιόχος* χώρα κατέστη νέα Καλιφορνία, εἰς ἣν ἔτρεξαν ὅλοι οἱ ταλληροθῆραι καὶ τυχοδιώκται.

Αἱ πετρελαιόχοι κοίται εἰσὶ συσσωρευμένοι ἅπασαι ἐν τῇ δυτικῇ Πενσυλβανίᾳ, ἐν ταῖς τρισὶ κομητείαις Βενάγκο, Κλάριων καὶ Μποῦτλερ. Ἡ Πενσυλβανία, ἡ παράγουσα σχεδὸν ὅλον τὸν γαιάνθρακα καὶ τὸν σίδηρον, κατέχει ἀληθῶς τὸ μονοπώλιον τοῦ πετρελαίου καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ παραβάλλῃ πρὸς τὰς κοίτας αὐτῆς τὰς κοίτας ὅσας ἄχρη τούδε ἀπειράθησαν νὰ ἐκμεταλλεύσωσιν εἰς τὸ Ὅχιον, εἰς τὴν δυτικὴν Βιργινίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Ὑόρκης, εἰς διευθύνσεις σχεδὸν παραλλήλους.

Ἐπ' ἐσχάτων ἐντούτοις ἀνήγγειλαν τὴν διάτρησιν φρέατός τινος εἰς Οὐάρρεν (Ὅχιον), ὅθεν ἄφθονον ἐξάγεται πετρέλαιον. Πρὸς τὰς πενσυλβανικὰς κοίτας δὲν δύναται νὰ παραβληθῶσιν οὐδ' αὐταὶ αἱ κοίται τοῦ Ἰλινούα, τοῦ Μισουρή καὶ αὐτοῦ τοῦ Καναδά, αἱ ἰκανῶς πλούσιαι, καὶ τοὶ παράγουσαι ἐλαῖον κατωτέρας ποιότητος, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον αἱ τῆς Κεντουκίας, τῶν Τενεσση καὶ τῆς Ἰνδιάνας, ἃς μάλιστα ἐκμεταλλεύονται. Ἄλλως τε ἅπασα ἡ βόρειος Ἀμερικὴ φαίνεται ὅτι διατρέχεται ὑπὸ πετρελαίου, διότι παρετηρήθη ὅτι ὀρυκτὸν ἐλαῖον ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Τεξάς, καὶ εἰς τὸ Κολοράδον, καὶ εἰς τὴν Οὐταχ καὶ εἰς τὴν Καλλιφορνίαν.

Οἱ γεωλόγοι ἐπὶ πολὺ συνεζήτησαν καὶ θά πυζητήσωσιν ἴσως ἐφ' ἰκανὸν χρόνον τὸ περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πετρελαίου (α). Διάφοροι ἐπεκράτησαν γνώμαι, ὁ δὲ σοφὸς βοτανικὸς Κ. *Lesquerieux* ἐκφράζεται ὡς ἐξῆς: «Τὸ πετρέλαιον, ὡς καὶ ὁ ἄνθραξ, εἶναι προῖον τῆς ἀποσυνθέσεως φυτικῶν οὐσιῶν, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ φυτὰ ἅτινα συνετέλεσαν πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἄνθρακος ἦσαν χερσαῖα καὶ εἶχον ὕψωμα ἰσῶδες, ὕπερ δὲν δύναται νὰ ἐξαφανισθῆ καὶ ἐν τῇ τεχνητῇ ἀπανθρακώσει, ὡς βλέπει τις ἐκτοῦ ξυλάνθρακος. Ἀπεναντίας τὰ φυτὰ τὰ συνετέλεσαν πρὸς παραγωγὴν τοῦ πετρελαίου ἦσαν θαλάσσια καὶ κυτταρώδη. Ἐν τῇ ἀποσυνθέσει τῶν φυτῶν αὐτῶν ἐξηφανίσθη πᾶν ἔχνος τοῦ ἀρχικοῦ ὑφάσματος καὶ ἔμεινε μόνη ἡ ἀσφαλιώδης ὕλη ἐμβεβαμμένη ἐντὸς ἀμμολίθων καὶ σχισολίθων ἢ συσσωρευμένη εἰς ὑπογείους κοιλότητας. Τοῦτο δὲ τόσον ἀλθῆς τυγχάνει, καθόσον ἀνευρίσκονται εἰς τοὺς ἀμμολίθους, τὴν τιτανώδη γῆν καὶ τοὺς σχισολίθους τύποι θαλασσίων ἢ φυκιδῶν φυτῶν, βαρεχίων, φυκῶν παντοίων τῶν ἀρχεγόνων ἐκεῖνων

(α) Ὅταν τροπήθῃ τὸ ἔδαφος, τὸ ἐλαῖον ἀναβαίνει μέχρι ὕψους τινός, ἅμα δὲ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, φέρεται ἔξω δι' ἀτμοκινήτον ἀντικίας καὶ γίνονται εἰς μεγάλα βαρέλια κείμενα πρὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος.

θαλασσῶν τῆς σφαίρας, τύποι συνοδεύοντες πάντοτε τὰς πηγὰς τοῦ πετρελαίου. Τὰ ἀέρια τὰ παραχθέντα ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν θαλασσίων αὐτῶν φυτῶν διετέλεσαν ἐπίσης ἀποκεκλεισμένα μετὰ τῆς ἐλαιώδους οὐσίας, καὶ αὐτὸ τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ, ὅπερ ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἀερίῳ καὶ ἐν τῷ ὀρυκτῷ ἐλαίῳ, τυγχάνει ἡ ὑποστάθμη τῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἅτινα ἐκάλυπτον τότε τὸ μέρος τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ ἔβρισθον ἄλλοτε τὰ φυκιδῆ. Τίνας ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἵνα συγκρατηθῶσιν, ἵν' ἀποθηκευθῶσιν ὑπογείως ὅλα αὐτὰ τὰ προϊόντα;—Στρώματος βράχων ἀργιλλωδῶν ἀδιαβρόχων, σχηματισθέντων ἄνω αὐτῶν. Ὅταν ἡ τρυπάνη διατιτραίνῃ εἰς τι μέρος τὸ φυσικὸν αὐτὸ σῶμα, τὸ ἐλαῖον, τὸ ἀέριον, τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ ἀνέρχονται εἰς τὸ φῶς ὡς πηγὴ ἀρτεσιανῆ.»

Δὲν δύναται τις εἰσέτι νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ πετρελαίου, ὡς περὶ τοῦ γαιάνθρακος, ὅτι εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῷ συγχρόνῳ πολιτισμῷ, οὐχ ἤττον ὅμως κατέστη εἰς τῶν βουθῶν του, διότι παρέχει φῶς ἐφθηνόν, λαμπρὸν, καθαρὸν καὶ κομψόν, μηδὲν ἀπαιτοῦν ἐξοδον, τῆς θρυαλλίδος μὴ ἐχούσης ἀνάγκην ν' ἀπομύσσηται. Ὅταν τὸ πετρέλαιον καθαρῶς καλῶς, δὲν φοβεῖται ἀπὸ ἐκρηξίν, εὐκόλον δὲ νὰ βεβαιωθῆ τις περὶ τούτου ἅμα ῥίψῃ πυρεῖον ἀνημμένον ἐντὸς ὑποκρητηριδίου κατὰ τὸ ἥμισυ πεπληρωμένου πετρελαίου. Τὸ πυρεῖον, ἅμα τὸ ἐλαῖον ἦναι καλῶς καθαρῶς, εὐθὺς σβέννυται. Ἐκαστος ἀκινδύνως δύναται νὰ κάμῃ τὴν ἀπόπειραν ταύτην καὶ ν' ἀνακαλύψῃ ἂν ὑπάρχῃ δόλος ἐκ μέρους ἀναιδῶν ἐμπόρων, νοθευόντων τὸ ἐλαῖον. Τὸ καλῶς καθαρῶς πετρέλαιον οὐδεμίαν ἀναδίδῃ ἀποφορᾶν τοῦτο δὲ ἐπέτυχον διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν καθαρῶν ἐργαλείων (α)

(α) Ὁ Κ. Σιμωνὲν περιγράφει τὸν τρόπον τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ πετρελαίου, κτλ., ἅτινα παρελείψαμεν ἕνεκα τῶν στενῶν ὀρίων τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ. Κέντρον τοῦ καθαρισμοῦ εἶναι τὸ Πιτσμπόργκ, λιμένες δὲ ἐξαγωγῆς ἡ Φιλαδέλφεια, ἡ Νέα Ὑόρκη, ἡ Βαλτιμόρη καὶ ἡ

Ἰπολογίζεται ὅτι ἐπὶ 40 ἑκατομμυρίων, παραχθέντων τῷ 1873 ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, τὸ τρίτον καταναλώθη ἐπιτοπίως καὶ τὰ δύο τρίτα ἐξήχθησαν. Ἡ αὐτὴ ἀναλογία τῆς καταναλώσεως καὶ τῆς ἐξαγωγῆς ὑφίσταται ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς παραγωγῆς, κυρίως δὲ τὸ πετρέλαιον χρησιμεύει πρὸς φωτισμὸν. Ἡ ἐκμετάλλευσιν τοῦ πετρελαίου συνετέλεσεν ἵνα σχεδὸν παραιτήσωσι τὸ ἐλαῖον τῆς φαλαίνης, ἡ δὲ ἀλιεῖα τοῦ ἀξιολόγου τούτου κήτους ἀπὸ δεκαπενταετίας σπουδαίως ἠλαττώθη.

Τινὲς, ἐκ τῆς μεγάλης ἀφθονίας ὀρυζομένων, διανοήθησαν νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸ ἀκαθάριστον πετρέλαιον εἰς θερμασίαν ἀτμολεβήτων καὶ μεταλλουργικῶν καμίνων καὶ διείδον ἐν αὐτῷ τὴν καυστικὴν ὕλην τοῦ μέλλοντος, χάρις εἰς τὴν ἀνεξάντλητον παραγωγὴν του ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι εὐκόλον, διότι δὲν ἠμπορεῖ τὸ πετρέλαιον, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς τιμῆς, νὰ συναγωνισθῆ πρὸς τὸν γαιάνθρακα. Ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὁ Γ', ὅστις ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐρευναῖς, δι' ἃς ἐνομιζέτο ἔχων ἰδιαιτέραν δεξιότητα, εἰδείκνυε τὸ αὐτὸ μυστικὸν καὶ ἰδιότροπον πνεῦμα, οἷον καὶ εἰς τοὺς πολιτικούς καὶ κοινωνικούς συνδυασμούς του, διανοήθη πρὸς στιγμὴν νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ πετρέλαιον εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἀνέθηκε δὲ εἰς μέλος τι τοῦ Πανακαδημίου νὰ ἀσχοληθῆ περὶ τούτου καὶ ἡμέραν τινὰ ἐπέβη ἀτμομάχης ἧτις μετεκόμισεν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σαλῶν. Ἐὰν ἡ δοκιμὴ ἐκεῖνη ἐπετύγχανεν, ἤθελον θερμάνει τὸ στόλον διὰ πετρελαίου ἀλλὰ πάντα ταῦτα διελύθησαν ὡς πομπόλυγες.

Δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ τί τάχα θὰ συνέβαιεν εἰς ἄλλας χώρας ἂν ἡ φύσις διέ-

Βοστώνη. Κυριώτεροι τόποι εἰσαγωγῆς ἐν Εὐρώπῃ εἰσὶν ἡ Ἀμβέρσα, τὸ Ἀμβούργον, ἡ Βρέμη, τὸ Λίβερπούλ καὶ μετ' αὐτοὺς τὸ Ἄδρ, ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Γένουα. Εἰσάγεται δὲ καὶ ἀκαθάριστον καὶ καθαρῶς ἐν τοῖς ἐιρημένους λιμέσιν.

νεμεν αὐταῖς τόσον γενναίως τὰ ὑπὸ τὴν γῆν πλοῖτη ἄτινα ἐπεφύλαξε διὰ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Χώραί τινες θὰ ἐπωφελοῦντο ἄρα γε ἐκ τῶν κεκρυμμένων τούτων θησαυρῶν τόσον ὀριστικῶς καὶ ταχέως; Ἐπιτρέπεται ἡμῖν ν' ἀμφιβάλλωμεν, ὅταν βλέπωμεν τὴν ἐλευσινὴν κατάστασιν τῶν γαιανθρακωρυχείων τῆς Ἰσπανίας, ὧν τινα, ὡς τῶν Ἀστουριῶν, τῆς ἀρχαίας Καστιλλίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Λεὼν, εἰσὶ τόσον πλούσια, ὅσον καὶ τ' ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Πενσυλβανίας. Μὴ λησμονώμεν ὅτι ἂν ἡ φύσις πολλὰ ὑπὲρ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἔπραξεν, οὐχ ἥττον οἱ ἄνθρωποι οὐ μικρὸν συνετέλεσαν καὶ οἱ θεσμοὶ πολὺ ἐβοήθησαν τὰς θαυμασίας ἐκεῖνας χώρας. Ἐν Ἀμερικῇ τὸ μὲν ἄτομον πανταχοῦ φαίνεται, ἡ δὲ πολιτεία οὐδαμοῦ, καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ πολίτου οὐδόλως παρενοχλεῖται ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς πορείᾳ. Αἱ δικηκῆσεις, τὰ γραφεῖα, ὁσάκις ἐμφανίζονται, πρᾶττουσι τοῦτο ἵνα βοηθήσωσι τὴν βιομηχανίαν, ἵνα διὰ τῶν ἐκθέσεων, τῶν στατιστικῶν, τῶν ἐπιμελῶν δημοσιεύσεων διαφωτίσωσιν αὐτὴν, οὐδόλως δὲ ἵνα ἀναχαιτίσωσιν αὐτὴν διὰ τῶν λεπτολόγων ἐκείνων καὶ βραδέων διατυπώσεων, ὡς συμβαίνει παρὰ πολλοῖς λατινικοῖς ἔθνεσιν. Ἐν Ἀμερικῇ οὐδὲν μένει ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐξέρχονται ταχέως καὶ ἐγκαίρως. Παρ' ἡμῖν (α) τὰ πάντα συσσερεῦνται καὶ εὐρωτιῶσι. «Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ σὰς ἀνακοινώσω τὰς σιτιστικὰς μου, ἔλεγεν ὑπουργὸς τῶν δημοσίων ἔργων ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας εἰς ἓνα τῶν βιομηγάνων μας: ταῦτα συνέταξα δι' ἐμὲ, ὅχι δὲ δι' ὑμᾶς, καὶ ἵνα μεταχειρισθῶ αὐτὰς καθ' ὑμῶν.» Τίς ἤθελεν ὁμιλήσει οὕτως ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις; Διὰ ταῦτα ἡ ἰδιωτικὴ ἐνέργεια τόσα κάμνει ἐκεῖ καὶ ἰδίως ἔδωκε τόσην καταπληκτικὴν ὄθησιν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ γαιάνθρακος, τοῦ σιδήρου καὶ

(α) Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ὁ γράφων εἶναι Γάλλος· ἀλλὰ μὴ καὶ δι' ἄλλα ἔθνη δὲν ἰσχύωσι τὰ γραφόμενά του;

τοῦ πετρελαίου. Ἡ πρόοδος δὲν θ' ἀναχαιτισθῇ καὶ δὲν ἀπέχει πολὺ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία θὰ κλίνη τὸν αὐχένα πρὸ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ γαιάνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου· εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ πετρελαίον οὐδεμία χώρα ἐν τῇ ὑψηλῇ θὰ διαμφοισθητῆσθαι αὐταῖς τὰ πρωτεῖα. Μόνη ἡ φύσις δὲν ἔπραξε ταῦτα, ἀλλὰ συνετέλεσαν ἐν μέρει καὶ οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ καὶ ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ.

E. N. G.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.

(Ἀλλεῖς.)

Ὀλίγοι ἠθέλησαν νὰ ποιήσωσι χρῆσιν, λέγει ὁ Κ. Ἰούλιος Βιὸλ ἐν τῇ *Επιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων* (φυλ. τῆς 1ης Νοεμβρίου 1875), τοῦ φυσικοῦ τούτου καὶ μεγαλοτραποῦς ἀστεροσκοπείου, τοῦ Λευκοῦ τοῦτέστιν Ὄρους, ἵνα ὀρίσωσιν ἀκριβῶς τινὰ τῶν ἀξιολογωτέρων στοιχείων τῆς φυσικῆς τῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἰδίως δὲ τῆς ἐντάσεως τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλίου.

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν γῆν ἐκπεπομένη θερμότης δὲν κατέρχεται ὀλόκληρος μέχρις ἡμῶν, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα ἀπορροφᾷ μέγα μέρος μ' ὄλην τὴν φαινομένην διαφάνειαν τῶν ἀτμῶδων στρωμάτων. Ὅσον δ' ἀναπόρευτος καὶ ἂν τυγχάνῃ ἡ ἀνωμαλία αὕτη, δύναται τις, ἀνερχόμενος εἰς ὕψος ἰκανὸν, νὰ μειώσῃ αὐτὴν διαφερόντως, καὶ, τὸ οὐσιωδέστερον, νὰ μειώσῃ κατ' ἀναλογίαν γνωστήν. Ἡ παραβολὴ τῶν καταμετρήσεων τῶν γενομένων εἰς τὴν βᾶσιν καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ αὐτοῦ ὄρους θέλει ἐπιτρέψῃ ὡσαύτως νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν ὃν ἠθέλομεν εὑρεῖ εἰς τὸ ὄριον τῆς ἀτμοσφαιρας, τὸ δὲ ἀποτελεσμα ἔσται τοσοῦτον μᾶλλον ἀκριβές, καθόσον ἡ ὀρισθησομένη ἐπενέργεια ἐν ἀμ-

φοτέραις ταῖς ὁμαλόττισι θὰ παράσχη ἐκτιμήσεις πολὺ διαφερούσας, ἐν ἄλλαις λέξεσι θ' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ κάθετος ἀπόστασις ἔσται πλείστου λόγου ἀξία.

Τοῦτο ἐσκόπει νὰ ἐπιτύχῃ ἐπιτροπὴ Γάλλων ἐπιστημόνων, ἀπελθούσα εἰς τὰς Ἀλλεῖς κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργοῦ. Οἱ ἐπιστήμονες ἀφίκοντο εἰς Σαμονίξ τὴν 12 Αὐγούστου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαιρας δὲν ἐπέτρεπε ν' ἀρχίσωσιν ἀμέσως τὰς ἐρεῦνας, παρέμειναν ἐκεῖ μέχρι τῆς 15, ἀσχολούμενοι εἰς προκαταρκτικὰς τινὰς ἐργασίας· ἀπεφασίσθη ὅθεν ὁ μὲν Κ. Βαργोटτὴ νὰ καταμετρήσῃ τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἡλίου ἐν τῇ βᾶσει, ὁ δὲ Κ. Βιὸλ ἐν τῇ κορυφῇ.

Τὴν 15 Αὐγούστου, λέγει ὁ Κ. Ἰούλιος Βιὸλ, ἐξεκινήσαμεν διὰ τὸν πρὸς ὃν ὄρον οἱ Κ. Κ. Ζαριζ, Ριγολὼ καὶ ἐγὼ, συνοδευόμενοι ὑπὸ τεσσάρων ὀδηγῶν καὶ τριῶν ἀχθοφόρων. Ἡ ἀνάβασις ἐπὶ τοῦ ὄρους συνήθως γίνεται εἰς δύο ἡμέρας, οἱ δὲ ὀδοιπόροι σταματῶσιν εἰς *Grands-Mulets*. Ἀρκοῦσι τρεῖς ὥραι ἵνα φθάσῃ τις εἰς τὴν καλύβην τοῦ λεγομένου Ὁξέος Λίθου· ἐκεῖ δὲ προγευματίσαμεν καὶ κατόπιν ἀφικόμεθα εἰς τὴν λιθάδα, γιγάντειον τοῦτέστι πρόχωμα, ὑπερ αὐτὸς ὁ πάγος ἠγειρεν ἵνα, τρόπον τινὰ, προφυλάττῃ τὰς πλευράς του. Ἐντὸς ὥρας ἀνήλθομεν μέχρι τῆς Κλίμακος τοῦ Λίθου (*Pierre l'Échelle*), οὕτω κληθείσης τῆς θέσεως ἐκ τῆς κλίμακος ἢ ἄλλοτε ἐλάβανον ἐκεῖ οἱ ὀδηγοὶ ὅπως δι' αὐτῆς διαβῶσι τὰς χαράδρας· ἐκτοτε δὲ εἰμεθα διαρκῶς ἐντὸς πάγων, καὶ μόνον εἰς τὸ καταφύγιον τῶν *Grands-Mulets* ἤμεθα ἀπηλλαγμένοι αὐτῶν.

Ἡ διάβασις διὰ τῶν πάγων τῶν *Bossons* ἀπαιτεῖ σχεδὸν δύο ὥρας, αἱ ὥραι ὅμως παρέρχονται ὡς λεπτά—τόσον τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν θέαμα ἦν μεγαλοπρεπές καὶ ποικίλον. Τὰ θαυμάσια ταῦτα τῆς φύσεως ἐμποιοῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ ζωηρὰν ἐντύπωσιν· ὅσον δὲ καὶ ἂν τυγχάνῃ τις συνειθισμένος εἰς τὸ θέαμα τῶν ὄρεων, ὑπὸ θαυμασμοῦ κατα-

λαμβάνεται ἅμα ἴδῃ τὰ *seracs* (α), τοὺς πύργους, τὰς ἐκ πάγου πολυμόρφους πυραμίδας, αἵτινες ἐνίοτε ἔχουσι κολοσσιαίας διαστάσεις, καὶ τὰς πελωρίους χαράδρας, ὧν τὸ βάθος ὀφθαλμῶς ἀνθρώπου δὲν δύναται νὰ καταμετρήσῃ.

Τὰ λεγόμενα *Grands-Mulets*, ἀληθῆ ἐκ βράχων νταῖδια, ἔχουσιν ὕψος 3050 μέτρων, οἱ δὲ τρεῖς περιγητῆται ἀφίχθησαν ἐκεῖ περὶ ὄραν 4 μ. μ., καὶ ἠθέλησαν εὐθὺς νὰ καταμετρήσωσι τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἡλίου, μόλις ὅμως ἔστησαν τὰ ἐργαλεῖά των, ὁ οὐρανὸς ἐκκλύφθη ἀπὸ νέφης ἐδέξαντο ὅθεν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ καταφύγιον, οἰκίσκον καλὸν κείμενον ἐπὶ βράχου, καὶ ἐκεῖ ἀνεπαύθησαν. Τὸ μεσονύκτιον ἐξηγέρθησαν τοῦ ὕπνου καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀνεχώρησαν. Ἡ νύξ ἦν αἰθρία, καὶ τοι δὲ δὲν ἔλαμπεν εἰσέτι ἡ σελήνη, οἱ ὀδοιπόροι ἔσβησαν τοὺς φανούς των. Παράδοξον ἀληθῶς εἶναι νὰ βλέπῃ τις ἀνθρώπους ἔδοιποροῦντας οὕτως ἐν τῷ σκότει διὰ τῶν χιόνων καὶ δεδεμένους πρὸς ἀλλήλους διὰ σχοινοῦ, ἀποτελοῦντος τὴν μόνην σωτηρίαν των, καὶ τοι τὸ σχοινίον αὐτὸ δυνατόν ν' ἀποβῇ ὀλέθριον εἰς ὄλους. Μακρὰν ἔβλεπον τοὺς φανούς τῶν συνοδῶν αἵτινες εἶχον ἀναχωρήσει πρὶν ἐκ τῶν *Grands-Mulets*, ἡ μὲν μίαν ὥραν πρὶν, ἡ δὲ ἡμίσειαν· τὴν βαθείαν δὲ σιγὴν τῶν τόπων ἐκείνων, τῶν αἰωνίως ὑπὸ πάγων κεκαλυμμένων, διαταράττει μόνον ὁ θόρυβος ὃν ἀποτελοῦσιν αἱ νιφροστοιβάδες, αἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πίπτουσι μετὰ πατάγου ἐκ τῶν Κεκτηρημένων Ὄρεων (*Monts Maudits*) καὶ βυθίζονται ὀπισθεν τῶν *Grands-Mulets*. Οἱ ὀδοιπόροι διήλθον διὰ τοῦ Μικροῦ λεγομένου Ὄροπεδίου (*Petit Plateau*), στενῆς διαύλου ἀγούσης εἰς τὸ Μέγα Ὄροπέδιον (εἰς ὕψος 3930 μέτρων), ὅπου ἀφίκοντο μετὰ τριῶρον πορείαν, καθ' ἣν οὐδόλως ἔστησάν που. Οὕτω δ' ἔδει νὰ πράξωσι φόβῳ μὴ καταληφθῶσιν ὑπὸ νι-

(α) Οὕτως ὀνομάζονται (*seracs*) πελώρια τεμάχια πάγου, ὧν τὸ πρισματωδὲς σχῆμα ὁμοιάζει πρὸς τὸν ὀμώνυμον ἐγγώριον τυρόν.

φοστοιβάδος ἢ ἵνα μὴ παγώσωσιν οἱ πόδες των. Ἡ ἐλαχίστη ἀδιαθεσία τοῦ σώματος ἀποδεικνύει λίαν ἐπίμοχθον τοιαύτην ὁδοπορίαν· ὁ δὲ Κ. Ζαριζ, καὶ τοὶ συνειθισμένοι εἰς ἐκδρομὰς ἐπὶ ὄρεων, ὑπέφερον ὁπωσοῦν, διότι ἐν καὶ μόνον λεπτὸν ἀνεπαύθη, μεθ' ὃ ἀναστὰς ἤθελθε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ὁδοπορίαν· καταληφθεὶς τότε ὑπὸ δεινοῦ ἐμμετοῦ ὤφειλε νὰ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω συνουθευόμενος ὑπὸ ὁδηγοῦ.

Τὸ Μέγα Ὀροπέδιον, ὑπερπροφύστερον θ' ἀπεκάλει τις μέγαν αὐλῶνα, εἶναι ταύντι αὐλῶν (μικρὰ κοιλάς), περιοριζόμενος πανταχόθεν ὑπὸ ὄρεων καὶ βράχων. Στεναὶ ἀτραποὶ ἄγουσιν ἐκεῖθεν εἰς *Dôme du Gouter*, ὅπου ἀφίκοντο ὁ Βιδὸλ καὶ ὁ Ριγολῶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων των ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου. «Εὐτυχήσαμεν δὲ, ἐπιφέρει ὁ Κ. Βιδὸλ, νὰ θαυμάσωμεν τὸ λαμπρότατον καὶ σπανιώτατον τῶν φαινομένων, ὑπερδύναται τις νὰ ἴδῃ εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς χώρας. Ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, πρὸς τὸ ἀντίθετον τοῦ ἡλίου μέρος, ἐξετείνεται ἡ γιγαντιαία σικὰ τοῦ Λευκοῦ Ὀρους, τόσον δὲ διαφανῶς, ὥστε ὀπισθὲν τῆς ἐφαίνοντο τὰ ὄρη τῆς Ταραντζῆ· τῆς σικῆς δὲ ὑπερέκειτο κύκλος φωτὸς ἔχων ἰσχροὺς ἀκτῖνας, ὧν μία, κολοσσιαία τὰς διαστάσεις, ἔκλινε πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐν εἶδει λόφου. Τὸ αὐτὸ θέαμα εἶδον ἐσπέραν τινὰ τοῦ 1844 οἱ Κ. Κ. Μωραβαί, Μορτέν καὶ Λεπιλὼρ καὶ ἡμέραν τινὰ τοῦ 1866 ὁ Κ. Λορτέ. Τὸ θέαμα δὲ τοῦτο, ὑπερὸ φερίεται εἰς ἀντανάκλασιν ἐπὶ διαφανοῦς κατόπτρου, ὑπερἐνταῦθα εἶναι αὐτὴ ἡ ἀτμοσφαῖρα, διήρκεσεν ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν, χαμπλόνον ἐφ' ὅσον ὑψοῦτο ὁ ἥλιος εἰς τὸν ὀρίζοντα. Τὰ φωτεινὰ αὐτὰ φαινόμενα, ὧν ἠκολουθοῦμεν τὰς διαφορὰς φάσεις, εὐκόλως ἐξηγοῦνται. Τῶντι ἐν τῷ ἀποσκιασμῷ τοῦ Λευκοῦ Ὀρους ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρᾷ, πᾶσα ἀτμώδης στήλη, ἄλλης πυκνότητος ἢ ἐν γένει ὁ ὄγκος τοῦ ἀέρος, ὀφείλει νὰ καθίσταται ὁρατὴ ἐπὶ τοῦ ἀερώδους καλύμματος ὅπου ἐκτείνεται, τῆς διαφορᾷ τῆς πυκνότητος ἐπιφερούσης ἀ-

ναγκαιῶς διαφορὰν τῆς διαθλαστικῆς δυνάμεως.

«Θαυμάζοντες τὸ λαμπρὸν αὐτὸ θέαμα, ἐξηκολουθοῦμεν ἀνερχόμενοι τὸ ἀνώμαλον πρηνὲς ὑπερᾶγει εἰς τοὺς Κεραυνοβολημένους Βράχους (*Rochers-Foudroyés*). Ἐκεῖ εἶχεν ἀποτύχει ἡ δευτέρα συνοδία, ἡ προηγηθεῖσα ἡμῶν, διότι κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ καμάτου.»

Οἱ ἐπιστήμονες τὴν ὁγδόην ἐωθινὴν ὥραν μετὰ ἐπίπονον ὁδοπορίαν διὰ βράχων ἀφίχθησαν εἰς τὸ Λευκὸν Ὀρος (4810 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης), ἐκεῖθεν δὲ μέγα ἦν τὸ πανόραμα, διότι φαίνεται ἡ Ἑλβετία, τὸ ἡμισυ τῆς Ἰταλίας, ἡ Γαλλία ἀπὸ τοῦ Ὀροπεδίου τοῦ Λάγαρ μέχρι τῆς Μεσογείου.

Καθ' ἃ εἶπον οἱ ὄηγοι, ὀλίγοι περιηγηταὶ διέμειναν τόσον καιὸν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ Ὀρους, οἱ δὲ Γάλλοι φυσιολόγοι εἶχον μὲν σκοπὸν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς παρατηρήσεις των, ἀλλ' ὤφειλον νὰ καταβῶσι, διότι ἐπνευσε νότιος καὶ ψυχρότατος ἄνεμος.

Ἡ πάθησις τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἀναβαίνοντος εἰς ὄρος διαφέρει λίαν κατὰ τὰ ἄτομα. Ἴσως ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῶν προσγινομένων φυσιολογικῶν ἀποτελεσμάτων παρέστησαν ὑπερβολικῶς πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος, δίχως νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν μεγίστην κόπωσην, ἥτις προσγίνεται κατ' αὐτὴν τὴν ἀνάβασιν. Ὁ Κ. Βιδὸλ, καθὸ συνειθισμένος εἰς ἐκδρομὰς ἐπὶ ὄρεων, καὶ τοὶ δὲν εἶχε ἀναβῆ ἄλλοτε εἰς ὕψος ἄνω τῶν 3500 μέτρων, εὐρίσκειτο ἐν ἀρίστη καταστάσει ἵνα ἐκτιμῆσῃ τὰ φυσιολογικὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος, διότι εἶχε τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ δαπανῆσῃ ἀτιμωρητὴ μέγα μέρος τῶν δυνάμεών του· ἐν ὅμως κατέπληξεν αὐτὸν—ἡ ταχύτης τῶν σφυγμῶν του. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὀρους, νῆστις ὧν καὶ ἀναπαυθεὶς δύο ὥρας, ἠρίθμησεν 120 σφυγμοὺς τὸ λεπτὸν, ἐνῶ εἰς Γρενόβλην ὁ σφυγμὸς του συνήθως δὲν ἐμέτρα ἄνω τῶν 65. Πᾶν ἔχνος κοπώ-

σεως εἶχεν ἐξελειφθῆ, οὐδεμίαν ἠσθάνετο κχεξίαν καὶ μετὰ τινα λεπτὰ εἶχε προγευματίσει μὲ μεγάλην ὄρεξιν. Ὁ μέγας οὗτος ἀριθμὸς τῶν σφυγμῶν εἶναι ἀναντίρρητον ἀποτελεσμα τῆς σπάνεως τοῦ ἀέρος, ὅστις εἶναι κατὰ τὸ ἡμισυ ἥττον πυκνὸς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ Ὀρους ἢ εἰς τὴν ἐπιράνειαν τῆς γῆς. Ἄλλ' οὕτως ἐξηραιωμένος δὲν δύναται νὰ παρέχῃ τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν θερμότητα ὀξυγόνον ἢ διὰ δραστηκωτέρας κυκλοφορίας ἐπαναφερούσης ταχύτερον τὸ αἷμα εἰς τοὺς πνεύμονας. Πᾶν ὅ,τι εἶναι γνωστὸν περὶ τῆς τακτικῆς κυκλοφορίας εἰς τὰ παιδία ἢ τὰ πτηνὰ ἀποδεικνύει τῶντι ὅτι, κατὰ τινὰς ὥρας, ἡ ποσότης τοῦ καταναλισκομένου ὀξυγόνου αὐξάνει κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σφυγμῶν. Ὁ Κ. Βιδὸλ ἐπιφέρει τὰ ἑξῆς:

«Πᾶν ὅ,τι παρετήρησα ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν ὀδηγῶν καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἐπικυροῖ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ κακὸν ὑπερπροσγίνεται εἰς τοὺς ἀναβαίνοντας τὰ ὄρη δὲν δύναται ν' ἀποδοθῆ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀραιώσιν τοῦ ἀέρος. Οἱ ἀχθοφόροι μετέρχονται ἔργον ἐπίπονον· εἰς δὲ τῶν συνοδούντων ἡμᾶς, ὀλίγον συνειθισμένος εἰς τὰ ὄρη, ἐνῶ ἡμεῖς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν, εἶχε καταβληθῆ ὑπὸ τῆς κοπώσεως· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἤθελε παρατηρήσει τις ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ἡμῶν ἐπὶ ἀνθρώπου ὃν ἤθελον ἀναγκάσει νὰ ἀναβῆ φορτωμένος ἐπὶ ὕψους ἴσου πρὸς τὸ τοῦ Λευκοῦ Ὀρους. Προσέτι πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ ὀλισθήματα, ἅτινα καθιστῶσι διπλοῦν τὸν κόπον. Οἱ ὄηγοι, ἐλαφρότεροι πολὺ τῶν ἀχθοφόρων καὶ μᾶλλον συνειθισμένοι εἰς τὰς ἀναβάσεις, ἐφαίνοντο ὅτι δὲν ἐπάσχον. Μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν ὁ Σιμῶνδ Ἰωσήφ ἐψάλλε βροντοφῶνως ᾄσμα τυρολικόν, τοῦτο δὲ ἀπεδείκνυσεν ὅτι ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ψάλτου οὐδόλως εἶχε πάθει. Δὲν πιστεύω ὅτι ὁ περιηγητῆς τῆς πρώτης συνοδίας, τῆς πρὸ ἡμῶν ἀναχωρησάσης ἐκ τῶν *Grands-Mulets*, ὑπέφερε περισσότερο ἐκ τοῦ πάθους τῶν ὄρεων ὅτε

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β').

δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ Ὀρους, εἰς ἣν εἶχεν ἀφίχθῆ τρία τέταρτα τῆς ὥρας πρὸ ἡμῶν, εὐρομεν αὐτὸν ἠσυχῶς κλπίζοντα τὴν *πίσαν του*·»

Οἱ περιηγηταὶ ἤρχισαν νὰ καταβαίνωσι τὴν μεσημβρίαν καὶ περὶ ὥραν τρίτην ἀφίκοντο εἰς *Grands-Mulets*· ὁ Κ. Βιδὸλ ἀπέπεμψεν ὀδηγοὺς καὶ ἀχθοφόρους, κρατήσας μόνον δύο, ἵνα τὴν ἐπιούσαν ἐπαναλάβῃ τὰς παρατηρήσεις του, ἃς εἶχον διακόψει νεφέλαι. Οἱ καλοὶ ἐκείνοι σύντροφοι παρ' ὀλίγον νὰ καταπλακωθῶσιν ὑπὸ ὄγκωδεστάτου λίθου καταπεσόντος ἐκ τινος κορυφῆς· εὐτυχῶς ὅμως οὐδὲν ἐπαθον.

Τὴν ἐπιούσαν ἐπανελήθησαν αἱ παρατηρήσεις ταυτοχρόνως εἰς *Grands-Mulets* καὶ εἰς τὸ κατώτερον μέρος τῶν πάγων τοῦ *Bossons*. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦν μᾶλλον ὑγρὰ, ἐπέισθησαν δὲ ὅτι ἡ ἐνέργεια τῆς ἠλιακῆς ἀκτινοβολίας εἶχεν ἐλαττωθῆ καὶ παρετήρησαν καλῶς ὅτι ἡ ἀπώλεια τῆς θερμότητος, ἡ ὀφειλομένη εἰς τὴν ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρᾷ ἀπορρόφησιν, ἦτο πολὺ μεγαλητέρα (σχεδὸν τρεῖς μεγαλητέρα) εἰς τὸ *Grands-Mulets* εἰς τοὺς πρόποδας τῶν *Bossons* ἢ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὀρους εἰς τὰ *Grands-Mulets*. Εὐκόλως κατανοεῖ τις ὅτι οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι τὰ κατώτερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρᾷ φυσικῶς περιέχουσι ποσότητα ἀξίαν λόγου ἀτμῶδους ὕδατος, ὑπερἀπεναντίας σχεδὸν ἀπολύτως ἐλλείπει εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη.

Τελειωθεῖσῶν τῶν παρατηρήσεων τὴν 5 (17, οἱ φυσιολόγοι ἐπανῆλθον εἰς Γρενόβλην. Τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἰσὶ πλείστου λόγου ἀξία διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ θὰ χρησιμεύσωσιν ἵνα δριμυθῆ ἡ θερμοκρατικὴ ἐνέργεια τοῦ ἡλίου καὶ νὰ ὑπολογισθῆ ἡ κατὰ μέσον ὄρον θερμοκρασία. Ἡ λύσις τοῦ ἐπαγωγῶ τούτου προβλήματος ἐλπίζεται προσεχῆς. Σήμερον τῶντι εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἡλίου ἐν γένει εἰσὶν ὅμοια πρὸς τ' ἀποτελοῦντα τὴν σφαιρὰν ἡμῶν καὶ τοὺς λοιποὺς πλανήτας. Ὅ,τι ὁ Λαπλὰς ὑπέθεσεν ἐν τῇ ἐπινοήσει τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου, οἱ νεώτεροι ἀ-

στρονόμοι, οἱ περὶ τὸ φάσμα τοῦ ἡλίου ἀσυχολούμενοι, ὕλικῶς καὶ ἀναντιρρήτως ἀπέδειξαν.

Γ. Ν. Ε.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.

Η ΦΥΛΗ ΤΩΝ ΒΟΧΗ.

Γνωστὸν ὅτι ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας ἐπισκέπτεται ἀπὸ τινος τὴν Ἰνδικήν, ὅπου τυγχάνει μοναδικῆς ὑποδοχῆς· κατὰ τὴν περίστασιν δὲ ταύτην σπουδαίαι ἐκθέσεις ἐδημοσιεύθησαν περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων λαῶν τῆς ἀχανοῦς ἐκείνης χώρας καὶ πολλὰ ἀνεκοινώθησαν ὅλως πρωτοφανῆ. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Ὀμήρου μεταφέρωμεν ἐνταῦθα τὰ ἐπόμενα ἀληθῶς περιέργα περὶ τῆς φυλῆς τῶν Βοχῆ ἐκ τοῦ συγγράμματος τῆς Κυρίας Α. Ζακολλῶ.

Ἐνῶ ὠδεύομεν ἤδη εἰς τὸ ἐσωτερικόν, λέγει ἡ εἰρημένη συγγραφεὺς, εἶδομεν αἰφνης πτωχὸν Ἰνδὸν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Τσαρηνῶν βαινόντα ἐπιμόχθως πρὸς ἄλλην διέουσαν· ἔκαμπε δὲ ὑπὸ τὸ βῆρος τοῦ φορτίου, ὅπερ ἔφερον. Ὅτε ἐπλησίασαμεν, ἐξεπλάγημεν ἰδόντες ὅτι ἔφερε σάκκον ἐξ ὑψάσματος κόκου, εἰς ὃν οἱ ἰθαγενεῖς ἔμποροι συνεθίζουσι νὰ θέτωσι τὰ χρήματά των.

Ἡ ἄμαξα ἡμῶν ἐσταμάτησε.

— Σαλάμ, Τσαρηνῆ, εἶπεν ὁ ταγματάρχης τῷ Ἰνδῷ.

— Σαλάμ, σαέμπ, ἀπήντησεν αὐτός· θέσας δὲ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ τὸν σάκκον του, ὅστις ἦν πλήρης ἀργυρίου καὶ χρυσίου, ἐξηπλώθη εἰς τὴν κόνιν ποιῶν εἰς ἕκαστον ἡμῶν τὸ σαχταγκά.—Τὸ σαχταγκά ἐν τῇ Ἰνδικῇ τυγχάνει ἡ ἀνωτάτη ἐκφρασις σεβασμοῦ τοῦ ὑποδεστέρου πρὸς τὸν ἀνώτερον· ὁ τοῦτο δὲ ποιῶν προσκυνεῖ αὐτῶς, ὥστε τὸ σῶμα, ὅπερ εἶναι ἐξηπλωμένον εἰς τὴν γῆν πρὸς τὸ ἄτομον ὅπερ χαιρετίζει, ἔγκειται ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν, τῶν γονάτων καὶ τῶν ὠλενῶν.

— Ποῦ ὑπάγεις; ἐξηκολούθησεν ὁ ἡμέτερος φίλος.

— Διετάχθη ὑπὸ τινος κομμότη (ἐμποροῦ) τῆς Νογπῶρ νὰ φέρω τὰς δέκα χιλιάδας τῶν ρουπιῶν τούτων—χιλιάς ἀγγλικῆς λίρας—εἰς κομμότη τῆς Δάκνας.

— Δὲν συνητήθης κἄθ' ὅδον μὲ κκκοῦς;

— Ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Κορπά εἶδον συχνάκις καλλερόν, ἀλλὰ τοὺς ἠπειλήσα διὰ τῆς τραγκᾶ καὶ μ' ἀφῆκαν νὰ ἐξακολουθήσω τὸν δρόμον μου.

— Σαλάμ, Τσαρηνῆ.

— Σαλάμ, σαέμπ.

Ἄφου δὲ μᾶς ἐχαιρέτισε καὶ αὖθις, ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος τρέμων ἐκ τοῦ πυρετοῦ, ὃν ἀπέκτησεν ἐνῶ διήρχετο τὰ ἔλη τὰ περὶ τοῦ διαφόρου κλάδου τοῦ Γάγγου, ἐφορτώθη τὸ πολύτιμον φορτίον του καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπιμόχθως τὴν ὁδόν του. Ἡ ἐξηγησις ἐντοῦτοις τοῦ συμβάντος τούτου θέλει καταστήσει γνωστὸν ἐν τῶν μᾶλλον ἀλλοκότων ἐθίμων τῆς Ἰνδικῆς.

Ἐν τῇ ἀπειρῷ ἐκείνῃ χώρᾳ, τῇ ἄλλοτε ὑποκειμένη εἰς ἑκατοντάδας διαφόρων ἡγεμόνων, ὑπ' αὐτῆς διετέλουν πάλιν ἡμιανεξάρτητοί τινες μικροὶ βασιλεῖς, οἱ μὲν πολεμοῦντες πρὸς τοὺς δὲ, ὁ' ἀπέβαιναν ἀδύνατον νὰ ταξιδεύσῃ τις ἢ νὰ μεταφέρῃ πολύτιμα πράγματα, ἂν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐξασφαλίσαι τὸ ἐμπόριον δὲν ἐπεισέει λίαν ἀλλόκοτον μέσον.

Φυλὴ τις ἐγγώριος ἔλαβε τὸ προνόμιον τοῦ νὰ συνοδεύῃ τοὺς ὁδοιπόρους καὶ νὰ μεταφέρῃ τὰ πολύτιμα πράγματα, ἥτοι μεταξωτὰ, τάπητας τῆς Κασμιρίας καὶ τοῦ Νεπῶλ, ἀδάμαντας τῆς Γολκόνδης, ἀργύριον καὶ χρυσίον ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον τῆς Ἰνδικῆς, ἕκαστον δὲ μέλος τῆς φυλῆς αὐτῆς διὰ φοβερῶν ὄρκων ὑπεχρεώθη νὰ παράσχω ἀμοιβαίαν βοήθειαν ἐν καιρῷ ἀνάγκης καὶ νὰ τιμωρῇ πᾶσαν ἀπόπειραν κατὰ τῶν ἀδελφῶν του. Ἡ φυλὴ αὕτη εἰς μὲν τὰ νότια μέρη ὀνομάζεται τῶν Βοχῆ, εἰς δὲ τὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά τῶν Τσαρηνῶν καὶ πρὸς βορρᾶν τῶν Βάτ.

Οἱ Βραχμᾶνες καθιέρωσαν τὸ προνόμιον

τοῦτο διὰ φοικτῶν θρησκευτικῶν ἀρῶν κατὰ τῶν τολμησόντων νὰ προσβάλωσι τοὺς τοιοῦτους κομιστὰς ἢ συνοδίτας, ὁ δὲ τρόπος τοῦ συνοδεύειν κερθάνιον τι διὰ Βοχῆ, Τσαρηνῆ ἢ Βάτ, κατὰ τὰ μέρη, ἐγένετο κοινότατος. Περισσότερον ἀσφάλειαν ἀπολαμβάνουν τὰ κερθάνια καὶ τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα συνοδευόμενα ὑπὸ Βοχῆ ἢ ὑπὸ στρατοῦ. Καὶ αὕτη δὲ ἡ φυλὴ τῶν καλλερόν—ἢ κλεπτῶν—διότι ἰδιαιτέραν τάξιν καὶ φυλὴν ἀποτελοῦσιν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, σέβεται τὸν ὁδηγὸν ἢ ἀγγελιαφόρον Βοχῆ.

Συμβαίνει ὅμως νὰ συλληφθῇ τις ὑπὸ θύγκαν (α), καλλερόν, ἱεροῦ-βαροῦ ἢ ἄλλων ληστῶν, εἰς οὐδὲν λογιζόντων τὰς θρησκευτικὰς ἀράς· τότε ὁ Βοχῆ ἀπειλεῖ αὐτοῦ· διὰ τοῦ τραγκᾶ καὶ εὐθὺς ἀφίεται ἐλεύθερος μηδενὸς τῶν ἀνθρώπων, οὐς συνοδεύει, προσβάλλομένου, μηδ' ἀφαιρουμένου λεπτοῦ ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ὃν κομίζει.

Τί ἐστὶ τραγκᾶ;—Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ του.

Ὁ ἰσχυρὸς βασιλεὺς Βισβαμίτρα εἶχε διατάξει νὰ γλύψωσιν ἐπὶ χρυσοῦ καὶ νὰ περιβλώσιν ἀδάμασι λαμπρὸν λατῶν, ὃν ἔστειλεν εἰς τὴν ὠραίαν ἀρραβωνιστικὴν του Τζενάραν, ἐμπιστευθεὶς τὸ δῶρον εἰς Βοχῆν. Οὗτος φθάς εἰς πυκνὸν δάσος πλησίον τῆς χώρας Πουνάχ, ἀπεχούσης τριακοσίας λεύγας ἀπὸ τῆς Βεναρῆς, συνελήφθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Σιβάτζ, μικροῦ ἡγεμόνος τῆς μαλαθαρικῆς παραλίας, καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν κύριόν των, ὅστις ἀπήτησε νὰ λάβῃ τὸ ἄνθος.

— Μέγιστε ἡγεμόν, τῷ εἶπεν ὁ Βοχῆ, λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅποια θὰ προσαφθῇ ἀτιμία εἰς ἐμὲ, τὴν οἰκογένειάν μου καὶ τὴν φυλὴν μου ἂν τὸ ἄνθος δὲν περιέλθῃ εἰς χεῖρας ἐκείνης πρὸς ἣν διετάχθη νὰ τὸ φέρω. Θὰ εἴπωσιν ὅτι ἐπώλησα αὐτὸ ἵνα αἰσχροκερ-

(α) Οἱ Θύγκοι ἦσαν ἐπίφοδοι κακοῦργοι, ἔργον κύριον ἔχοντες, ὑπὸ τῆς θρησκείας μάλιστα ἐπιβαλλόμενον, τὸ πνίγειν τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς μὴ ἀνήκοντας τῇ φυλῇ των. Πρὸ 35 ἐτῶν οἱ Ἄγγλοι κατώρθωσαν νὰ ἐξουλώσωσι τὴν ἀγρίαν φυλὴν, περὶ ἧς τόσα ἐγράφησαν. Περὶ τῶν Θύγκων ἄλλοτε θὰ εἴπωμεν τὰ ὀνόματα.

δήσω· τότε δὲ τίς θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς Βοχῆν νὰ μεταφέρῃ ἄγην εἰς μύρμηκα;

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σιβάτζ ἐπέμενε μ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὁ Βοχῆ ὑπέλαθεν·

«Ἐξοχε κυριάρχη, ζῆτετε τὸν θάνατόν μου, διότι ὤμοσα νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου ἵνα ὑπερασπισθῶ τὸ πρῶγμα ὅπερ μοι ἐνεπίστεύθησαν· λάβετέ το λοιπὸν ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίζω οὔτε νὰ σώσω αὐτὸ διὰ τῆς βίας, οὔτε νὰ κινήσω εἰς οἶκτον τὴν καρδίαν σας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον λάβετέ το ἐπὶ τοῦ πτώματός μου.»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξήγαγε τοῦ κολιοῦ τραγκᾶ (εἶδος ἐγχειριδίου) καὶ ἐνέπηξεν αὐτὸ εἰς τὴν καρδίαν του.

Ἡ πράξις αὕτη, ἣν ὅλη ἡ Ἰνδικὴ ἐθαύμασε, διήγειρε κατὰ τοῦ Σιβάτζ ὄλους τοὺς ἡγεμονίσκους (ἑρχιάδας) καὶ ὄλους τοὺς βραχμᾶνας, ὁ δὲ Βισβαμίτρας ἐκστρατεύτας κατέλαβε τὸ Πουνάχ, ἐφόρευσε τὸν βασιλᾶ καὶ ἐδήλωσε τὴν πρωτεύουσάν του.

Ἐκτοτε οἱ Βοχῆ, Τσαρηνῆ καὶ Βάτ, ὁσάκις θὰ ὁδοιπορήσωσιν, ὀμνοῦσι μᾶλλον νὰ φονεύσωσιν αὐτοὺς ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν κερθάνων, ἃ συνοδεύουσιν, ἢ ὑπὲρ τῶν πολιτῶν πραγμάτων, ἃ μεταφέρουσιν.

Ἡ ἀπειλὴ αὕτη τοῦ καταφεύγειν εἰς τραγκᾶ, ἥτοι αὐτοκτονίαν, σπανίως δὲν ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ πνεύματος ἐκείνου, καθ' οὗ γίνεται, σπανίως δὲ Θύγκοι, καλλερόν ἢ ἄλλοι λησταὶ περιφρονοῦσιν αὐτήν· ἀλλὰ τοσάκις οἱ λησταὶ οὗτοι, ὧν ἕνεκεν ἠυτοκτόνησε Βοχῆ, ὑπεβλήθησαν εἰς ἀντεκδικήσεις, ὥστε μόνις ὀλίγιστοι φόνοι συμβαίνουσιν ἐντὸς αἰῶνων.

Ἄμα Βοχῆ ἐξέβη εἰς ὁδοιπορίαν ἅπασα ἡ φυλὴ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῆς εὐδωσείας του, σημεῖοι τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του καὶ ἂν βραδύνη νὰ ἐπιστρέψῃ, στέλλει ἀγγέλους ἵνα μάθωσι τί ἐγένεν ὁ ἀδελφός· ἂν δὲ τυχὸν ἐφρονεῖται, ἵνα μὴ παραδώσῃ τὴν παρακαταθήκην, εἰδοποιῶνται οἱ ἅπαντα τοῦ Βοχῆ, Τσαρηνῆ καὶ Βάτ μετὰ σημειώσεων περὶ τοῦ μέρους· εἰς ὃ διεπράχθη τὸ κακούργημα καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς οὓς ἀποδίδεται, καὶ εὐθὺς ἀρχίζει πόλεμος μέ-

χρῆς ἐξοντώσεως, καθ' ἃν οἱ Βοχὴ φρονέουσιν ἀδιακρίτως ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐπικαταράτου φυλῆς, ὅσα περιπέσουν εἰς χεῖρας τῶν. Δὲν φεῖδονται δὲ οὔτε τῶν γυναικῶν, οὔτε τῶν παιδίων καὶ ἡ πάλη αὐτῆ, καθ' ἃν ὅλοι τῆς Ἰνδικῆς αἱ λοιπαὶ φυλαὶ (αἱ μὴ ληστρικαί) τάσσονται ὑπὲρ τῶν Βοχῆ, διαρκεῖ συχνάκις ἐπὶ γενεάς.

Πρὸ ἐξηκονταετίας περίπου ἅπανα ἡ φυλὴ τῶν γαβαλά, ἣτις ἔζη ἐκ διαρπαγῶν ἐν τοῖς Νισλγκουρρῆ—ἄρσει πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Ἰνδικῆς—ἐξωλοθρεῦθη ἕνεκεν τοιαύτης αἰτίας. Ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη οἱ Βοχὴ κατεδίωκον αὐτὴν καὶ ἐπὶ τέλους τὴν κατέστρεψαν, τῶν Ἀγγλων μὴ δυναθέντων ν' ἀντιστῶσι, διότι ὅλοι εἶχον ἐξεγερθῆ κατ' ἐκείνης. Ἐὰν τυχὸν Βοχὴ καταστῆ ἔνοχος κλοπῆς πράγματος, ὅπερ τῷ ἐνεπιστεύθησαν, οὐ μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ὅλη του ἡ οἰκογένεια φρονέονται ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων.

Αἱ ἄγχοι αὐταὶ περὶ τιμῆς παραδόσεις, ἂν τὰς δύο ταύτας ἐκφράσεις δύναται τις νὰ μεταχειρισθῆ ὁμοῦ, τὴσιν περιῆψαν δόξαν εἰς τὴν φυλὴν αὐτὴν τῶν ἀγγελιαφόρων, ὥστε οἱ Εὐρωπαῖοι ἔμποροι ἀναθέτουσιν εἰς αὐτὴν ὅ,τι ἔχουσι νὰ μεταφέρωσι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ δὲ καὶ Γάλλοι διοικηταὶ οὐδόλως δισταζοῦσι νὰ τῇ ἐμπιστευθῶσιν ἄνευ ἐγγυήσεως τινος ἀξίας λόγου ποσότητος χρημάτων, δι' ὧν πληρωθῆσονται οἱ μισθοὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν εἰς ἀπόκεντρα σταθμευόντων μέρη.

Εἰς Βοχὴ προτιμᾶται ἀπὸ ὀλόκληρον τάγμα δύνασαι δὲ νὰ ἐμπιστευθῆς αὐτῷ πᾶν ὅ,τι πολῦτιμον κατέχεις ἐν τῷ κόσμῳ, τὴν γυναικὰ σου, τὰ τέκνα σου, τὴν περιουσίαν σου ἄρες αὐτὸν νὰ πράξῃ ὅ,τι ἠξέουσι καὶ ἂν πρόκηται νὰ διανύσῃ ἀπόστασιν τριακοσίων ἢ τετρακοσίων λευγῶν, διότι οὐδὲν ὑπάρχει παράδειγμα ὅτι ἡ πολῦτιμος παρακαταθήκη δὲν ἀπεδόθη ὅπου δεῖ.

Συχνάκις ἐδέθησε νὰ μεταβῶ παρὰ τῷ συζύγῳ μου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ διήνυσά ἐξήκοντα ἕως ὀγδοήκοντα λεύγας ἐπὶ φορείου φερομένου ὑπὸ ἑξ, Βοχῆ οὐδέποτε τὸ ἐλά-

χιστον διέπραξαν ἀτόπημα. Ὅτε κατέβαινον τοῦ φορείου, ἐγονάτιζον καὶ ἔθετον τὰς χεῖρας εἰς τὸ πρόσωπον ἵνα μοὶ ἐκφράσωσι τὸν σεβασμὸν τῶν. . .

Εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῆς μαλαθρικῆς παραλίας οἱ Βοχὴ οὐ μόνον ἀγγελιαφόροι εἶναι, ἀλλὰ καὶ παρέχουσιν ἑαυτοὺς ἐγγυητὰς ἐπὶ δανείων.

Ὅταν πλούσιος ἔμπορος τῆς φυλῆς τοῦ κουμμουτῆ ἢ βαγιάς τις (ἡγεμονίσκος) λάθῃσι χρημάτων ἀνάγκην, ἀπευθύνονται εἰς τινὰ Βοχῆ, ὅστις τοῖς προμηθεύει χρήματα παρέχων τὴν ζωὴν του ὡς ἐγγυήσιν. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λήξεως τοῦ γραμματίου, ἂν ὁ χρεώστης δὲν ἀποτίσῃ τὸ χρέος του ὁ Βοχὴ ἀρχίζει νὰ ἐκτελῆ τοὺς ὅρους τῆς ἐγγυήσεως· κτυπᾷ τὸ στήθος τοῦ δι' ἐγγυητιδίου, ἀγγέλλων ὅτι ἂν τὸ ὀφειλόμενον ποσὸν δὲν πληρωθῆ μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, θὰ βυθίσῃ τὸ ἐγγυητιδίων του εἰς τὴν ἰδίαν καρδίαν· καὶ ἐπειδὴ ἀδιστακτικῶς θὰ πράξῃ τοῦτο καὶ οἱ ὁμόφυλοι του θὰ τὸν ἐκδικηθῶσιν, ὁ δανεισθεὶς, ἔν' ἀποφύγῃ τὴν ἀντεκδικησιν, πληρώνει ἀμέσως. Ἄν δὲν ἔχῃ αὐτὸς χρήματα, διευθύνεται εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του, αἵτινες τῷ παρέχουσι τ' ἀναγκαῖα.

Τοιαῦτα ἐγγυήσεις συνεχῶς δίδονται· ὁ δὲ δανειστής προθύμως δέχεται, διότι εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ πληρωθῆ.

Υ. Π. Α.

ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ.

Ἐν παντὶ καιρῷ παρετήρησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σελήνης ποσότητα ζωφωδῶν κηλίδων, αἵτινες, πολὺ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τῶν τηλεσκοπίων, συνετέλεσαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὑπῆρχον ἀνισότητες ἐδάφους ὁμοίαι πρὸς τὰς τῆς γῆς. Τὸ φαινόμενον τοῦτο πολλὰς παρήγαγε δεισιδαιμονίας· οἱ μὲν διετίθεντο ὅτι διώρων τὸ σῶμα Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου καθειργμένου ἐν τῇ σελήνῃ πρὸς τιμωρίαν τῆς προδοσίας του, οἱ δὲ Ἰνδοὶ ἐ-

πίστευον ὅτι βλέπουσι λαγῶν· λαοὶ τινες τῆς Ἀσίας ἐβεβαίουν ὅτι ἡ σελήνη ἦν κάτοπτρον ἐν ᾧ ἀντηνακλῶντο αἱ θάλασσαί καὶ αἱ ἡπειροὶ τῆς γῆτις σφαίρας καὶ τινες φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστοποῦν ὅτι αἱ κηλίδες αὐταὶ ἦσαν ἡ σκιὰ σωματίων κυμαινομένων μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης.

Πρῶτος ὁ Γαλιλαῖος παρετήρησε διὰ τηλεσκοπίου τὸν δίσκον τῆς σελήνης, καὶ αὐτῷ ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τῶν ταλαντώσεων τῶν καθιστωσῶν ὄρατά, καθόσον ἡ σελήνη εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλησίον τοῦ ὀρίζοντος, μέρη τινὰ τῆς ἐπιφανείας, ἣτις διηνεκῶς διατελεῖ κεκρυμμένη· οὕτω δὲ, καὶ τοὶ λίαν περιορισμένα μέσα κατέχων, ἐδυνήθη νὰ σχεδιογραφῆσῃ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα μέρη ἕτινα ἐθεώρει ὡς κορυφὰς ὀρέων φωτιζομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐνῶ τὰ κατώτερα μέρη ἦσαν ὑπὸ σκιάν· διέγραψε δὲ τὴν διάταξιν τῶν λόφων, τῶν πεδιάδων, τῶν ὀροπέδιων καὶ τῶν λίαν σκιωτῶν ὑποβάσεων. Ἐκ τῆς ὑπομονητικῆς μελέτης ταύτης, ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων παρατηρήσεων συνήγαγεν ὅτι ἡ σελήνη ἦν κεκαλυμμένη ἀπὸ ὄρη ὑψηλότερα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅτι, φαινόμενον ἄξιον προσοχῆς, τὸ σχῆμα αὐτῶν ἦν στενωδὸς περιορισμένον ἐν τῷ κύκλῳ. Ὁ Κέπλερ, ὅστις ἐπίσης παρετήρησε τὰς παραδόξους αὐτὰς περιχαρῶσεως, ἀνήγαγεν εἰς ἀρχὴν τεχνητὴν καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἀνεσκάφησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς σελήνης ἵνα προφυλάσσωνται ὑπὸ τῆς μακρᾶς καὶ ἐντενοῦς ἐνεργείας τοῦ ἡλίου. Διὰ νὰ ἐκφέρῃ δὲ τοιαύτην ὑπόθεσιν πρέπει νὰ ἡγνῶσι τὴν ἄπειρον ἔκτασιν τῶν κοιλοτήτων αὐτῶν.

Τῶν παρατηρήσεων ἀποβαινουσῶν εὐκολότερων ὡς ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῶν ἐργαλείων, ἀνεκάλυψαν ἀλληλοδιαδόχως μεγάλας πεδιάδας, ἐχούσας ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ἀμαυρὰς κηλίδας, αἵτινες ἐν συνόλῳ καλύπτουσι τὰ δύο τρίτα τοῦ δίσκου. Αἱ μέγιστα τῶν κηλίδων αὐτῶν ἐκλήθησαν θάλασσαί ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιστεύετο ὅτι ἐν τῇ σελήνῃ ὑπῆρχεν ὕδωρ. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ

το, αἱ τῆς αὐτῆς μὲν φύσεως, πλὴν μικρότεροι κηλίδες ἐκλήθησαν λίμναι, ὄρμοι, ἔλλα, κτλ. Τινὲς τῶν θαλασσῶν τούτων εἶσιν ὀλοσχερῶς ἢ ἐν μέρει περιβεβλημένοι ἐξ εἴδους προχώματος, ὅπερ, ὅταν προσεκτικῶς παρατηρῆ τις αὐτὸ καὶ ἀναλογισθῆ τὴν πραγματικὴν διάστασιν του, ἀποδεικνύεται ἄξιον τοῦ ὀνόματος ἀλύσεως ὀρέων. Τέλος παρετήρησαν, ἰδίως κατὰ τὴν πανσέληνον, φωτεινὰς τινὰς κηλίδας, περιλαμπεῖς ἐξερχόμενας ὡς ἐκ κέντρου μεγάλων κρατήρων καὶ ἐχούσας μῆκος πολλῶν ἑκατοντάδων χιλιαμέτρων.

Ὅς πρὸς τοὺς ἡφαιστειοὺς κρατήρας, ἂν οὗτοι ἔχωσιν ὁμοίμορφον σύστημα, συνάγεται ἐξ ἐρεύνης ἀκριβοῦς ὅτι ἔχουσι λίαν διάφορον ὄψιν. Οἱ μὲν ἐγείρονται εἰς μέγα ὕψος ἄνω τῆς πέρειξ ἐπιφανείας, οἱ δὲ εὐρηνται εἰς κοίλα μέρη ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιφανείᾳ. Τινὰ τῶν περὶ τοὺς κρατήρας προχωμάτων εἰσὶν ἀπόκρημα, ἄλλα δὲ διατέμνονται ἐν σχήματι ἀμφιθεάτρου μὲ θρανία καὶ ὑψηλὰς ὀροφὰς· τινὰ εἰσὶν ἀκέραια, ἄλλα διακλαδεύονται, ὄντα ἐν μέρει κρημισμένα, ἡμικατεστραμμένα ὑπὸ νέων κρατήρων. Ὅτε μὲν μεμονωμένοι ἐν μέσῳ τῶν πεδιάδων, ὅτε δὲ ἐπισυσσωρευμένοι εἰς στενὸν χῶρον, συμπυκνωμένοι, κείμενοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, ἀπωθηθέντες ὑπὸ νέων ἐκρήξεων, πολλοὶ κρατήρες ἔχουσι μίαν ἢ δύο ἀπορρώγας ἢ κώνους εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ προχώματος, ἐνῶ ἄλλοι δὲν ἔχουσι. Πεδιάδες τινὲς, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦμεναι μὲ μέτριον τηλεσκόπιον φαίνονται ὅλως ὀμαλῆ, ἀπ' ἐναντίας παρατηροῦμεναι δι' ἰσχυρωτέρου ἐργαλείου, εἰσὶν ἀνώμαλοι, κεκαλυμμένοι ἀπὸ μικροῦς κρατήρας, ὅτε μὲν ἀπλῶς κυμαινομένους, ὅτε δὲ ὀζυτάτους, διατεταμένους ὑπὸ μακρῶν καὶ στενῶν κρημνῶν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἀπείρους πεδιάδας, τὰς καλουμένας θαλάσσας, παριστῶσι λίαν ἐπισιθητὰς διαφορὰς χρωμάτων, ὅτε μὲν ἀμαυρὸν πράσινον, ὅτε δὲ λευκόφαιον καὶ ἐνίοτε ἀνοικτὸν ἐρυθρὸν. Ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, πολλὰ ἐγένοντο ὑποθέσεις, ἐν αἷς

καί τις αποδίδουσα εἰς τὰς ποικιλίας αὐτὰς τῶν χρωμάτων τὴν ὑπαρξίν βλαστήσεως· ἀλλ' ἐπειδὴ σήμερον ἠξεύρομεν ὅτι ἡ σελήνη δὲν ἔχει ἀτμόσφαιραν, ἔχομεν διδόμενα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ θεωρία αὕτη ἀπέχει τῆς ἀληθείας ὅσον καὶ αἱ ἄλλαι.

Καίτοι τὰ ὄρη δὲν παριστῶσι τόσας ποικιλίας ὅσας οἱ κρατῆρες ἢ αἱ ποικιλίαι αὐταὶ εἰσὶν ἤττον ἐπαισθηταί, οὐχ ἤττον εἰσὶν ἀντικείμενα συνδυασμῶν τινῶν. Τὰ ὄρη ταῦτα, τὰ σπανίως μεμονωμένα ἐν μέσῳ τῶν πεδιάδων, συνεχέστερον δὲ ἀποτελοῦντα συμπλέγματα, ἐκτείνονται ἐν εἴδει ἀλύσεων εἰς μῆκος καταπληκτικόν. Μία τῶν δύο τούτων ἀλύσεων ἔχει ὑπὲρ τὰς διαχιλίας κορυφάς. Τὸ θέαμα τοῦτο ὑπερβαίνει κατὰ τὴν λαμπρότητα πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ παράσχωσιν αἱ Ἄλπεις καὶ τὰ Ἰμαλαία, διότι ἡ ἔλλειψις ἀτμοσφαιρᾶς καὶ ἐπομένως ἡμιχρωῶν, συγκρινωσῶν καὶ καθιστωσῶν ἤττον αἰρηνιδίαν τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ φωτός εἰς τὴν σκιάν, δίδει εἰς τὰς τοπογραφίας αὐτὰς ὄψιν παράδοξον καὶ ἀγρίαν, μηδεμίαν ἔχουσαν ἀναλογίαν πρὸς ἄλλας.

Ὁ ἀξιοσημειώτερος τῶν κρατῆρων τοῦτων εἶναι ὁ Γασανδῆ, οὗ ἡ διάμετρος δὲν εἶναι ἐλάσσων τῶν 86 χιλιομέτρων· περιβάλλεται δὲ ὑπὸ προχώματος ἢ τείχους δεσπόζοντος ὀροπέδιον περίπου 9600 ποδῶν. Εἰς τὸ κέντρον εὐρηταὶ σύμπλεγμα ὀρέων κωνικῶν, ὑψηλῶν 7000 πόδας, παραχθέντων ἀναμφιβόλως ὑπὸ τῶν τελευταίων ἐντάσεων τῆς ἰκρήσεως. Τὸ ὀροπέδιον διαπερῶσι πολλαὶ βαθεῖαι σχισμίδες, αἵτινες ἀκτινοβολοῦσι περὶ τὸν κρατῆρα ἐπὶ μήκους ἐπέκεινα τῶν 160 χιλιομέτρων. Εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ προχώματος ἐσχηματίσθη νέος κρατῆρ ἔχων πλάτος 28 σχεδὸν χιλιομέτρων, ἡ δὲ ἐξερευνημένη λάβα χύνεται ἐπὶ τοῦ ὀροπέδιου.

Ἄς ἀναφέρωμεν προέτι τὸν Εὐδοξον καὶ τὸν Ἀριστοτέλη, δύο γιγαντιαίους κρατῆρας, ὧν τὰ τείχη ἔχουσι ὕψος ἄνω τῶν 11000 ποδῶν, τὸν Priesmeker, πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου δύναται τις νὰ ἴδῃ πολλὰ

σχίσματα συσπλεγόμενα τόσον, ὥστε καθίστανται ἀόρατα, τὸν Θεόφιλον, τὸν Κύριλλον καὶ τὴν Αἰκατερίνην, σοβαρὸν σύμπλεγμα κρατῆρων, ὅπερ παριστᾷ εἰς τὸν ὕπατον βαθμὴν ἅπαντας τοὺς προδήλους χαρακτηρισμοὺς τῆς φοβερᾶς δυνάμεως τῶν ἠφαιστειῶν, ἐξ ὧν παρήχθη, τὸν Πλάτωνα, ἔχοντα ὕψος 8000 ποδῶν, οὗ ἡ γραφικὴ σκιά κατατέμενται ἐπὶ τοῦ ὀροπέδιου, ὡς αἱ τύρσεις καὶ αἱ κορυφαὶ μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας. Πρὸς δυσμὰς κεῖται στενὴ κοιλὰς πλάτους 9 χιλιομέτρων καὶ μήκους 120 μεταξὺ δύο σειρῶν ὀρέων (αἱ Ἄλπεις), ὧν κορυφαὶ τινες φθάνουσιν εἰς ὕψος 8000 ποδῶν. Ἄς ἀναφέρωμεν ἐπίσης τὸν Πικῶ (α), ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων παραδειγμάτων κρατῆρος μεμονωμένου, τὸν Τυχῶ (β), ἓνα τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων κρατῆρων τῆς σελήνης οὐ μόνον διὰ τὰς διαστάσεις τῆς, ἀλλὰ καὶ διότι διατελεῖ τὸ κέντρον τῶν διαστάσεων τῶν φωτεινῶν ἐκείνων ταινιῶν, ὧν τινες ἐκτείνονται ἕως 1600 χιλιάμετρα εἰς πεδιάδας, κοιλάδας καὶ ὄρη. Αἱ φωτεινὰ αὐτὰ ἀκτίνες, παρατηρούμεναι μετ' τηλεσκοπίου, τόσον πολλὰ εἶναι, ὥς παρεχουσιν εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ δίσκου τῆς σελήνης λάμψιν ἰδιαιτέραν, ἣτις κατὰ τὴν πανσέληνον δύναται νὰ θεωρηθῆ μετ' ὀφθαλμῶν.

Ὁ Οὐάργεντιν (Wargentin) εἶναι ἐπίσης κρατῆρ, ὅστις φαίνεται ὅτι μέχρι τοῦ χείλους ἐγεμίσθη ἀπὸ ἰλῶν καὶ βράζουσαν λάβαν. Ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἀρίσταρχος ἔχουσι, κυρίως ὁ τελευταῖος, τὴν δύναμιν νὰ παρέχουσι λίαν ἐπαισθητῶς τὸ ἐναντίον φῶς. Ἄς ἐνδιατρίψωμεν ὁμῶς μικρὸν ἐπὶ συμπλέγματος κῶνων περιεργοτάτων, δειλ.

(α) Διάστημα Ἰταλὸς σοφὸς ἀκμάσας κατὰ τὸν 16 αἰῶνα καὶ ἀποδύσας μόλις τριακονταετής.— Σημ. Ὁμήρου.

(β) Tycho-Brahe, διάστημα ἀστρονόμος γεννηθεὶς τῷ 1546 εἰς Σκανδίαν καὶ κατασκευάσας ἐν τινὶ νήσῳ τῆς Δανιμαρκίας, ἐπινεύσει τοῦ βασιλέως, ἀστεροσκοπεῖον ἐν ᾧ διέμεινε 17 ἔτη (1580-1597). Ἰδίως ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς λίαν εἰς παρατηρήσεις περὶ τῆς σελήνης.— Σημ. Ὁμήρου.

τοῦ Ἀρχιμήδους, τοῦ Αὐτολύκου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Οἱ τύποι οὗτοι, οἱ βεβαίως μᾶλλον καταφανεῖς τῶν ἠφαιστειῶν σχηματισμῶν, κεῖνται εἰς θέσιν θαυμασίαν, ὥστε ὁ παρατηρητὴς εὐκόλως δύναται νὰ θαυμάσῃ τὰς μορφὰς αὐτῶν, νὰ παρατηρήσῃ τὴν φύσιν, νὰ μελετήσῃ τὸ ὕψος ἄνω τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐπιφανείας τῆς σελήνης.

Ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ ἀξιολογώτερος τοῦ συμπλέγματος κρατῆρ, ἔχει διάμετρον 83 χιλιομέτρων, τὸ δὲ κατὰ μέσον ὄρον ὕψος τοῦ ἄνω τοῦ ὀροπέδιου εἶναι σχεδὸν 4300 πόδας· κορυφαὶ τινες τοῦ προχώματος ὑψοῦνται ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ περισσότερον, αἱ δὲ γραφικαὶ σκιάι τῶν διαγράφουσιν ἐπὶ τοῦ ὀροπέδιου σειρᾶν τόξων καὶ κωδωνοστασίων. Ὁ Ἀρχιμήδης ὑστερεῖται κεντρικοῦ κῶνου, ἀλλ' εἰς τὸ πάχος τοῦ προτειχίσματος ἐξέχουσι δύο κρατῆρες σχετικῶς μικροὶ, προσφάτως σχηματισθέντες. Ὁ προμαχῶν εἶναι λαμπρὸν παράδειγμα τῶν σχηματισμῶν αὐτῶν· οὗτοι δὲ εἰσὶν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ὑψηλὰ ἐπίπεδα, μεμονωμένα τὰ μὲν ἀπὸ τὰ δὲ, σχηματίζοντα σειρᾶν ὀροπέδων στρώσεων ἐξ εὐρέων τμημάτων κύκλου, ἀνηκόντων εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ κρατῆρος, καὶ ἐκ διακριτικῶν σχισμῶν, ἐχόντων πλάτος ἐνὸς καὶ ἡμίσεος χιλιομέτρου καὶ ἐπὶ τέλους, μετὰ 160 χιλιάμετρα, ὄντων ἀοράτων. Τινὰς τῶν ἀνεξερευνητῶν τούτων κρημνῶν φαίνεται ὅτι ἐγεμίσθησαν ὑπὸ μερικῶν καταπτώσεων· καὶ ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ χείλους τῶν ἀποκρήμων ἀυλακώσεων δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ τὸν βυθόν, εἰμὴ μόνον σκιάν 16 χιλιομέτρων. Τὸ Ἀπενίνων εἶναι λαμπρὰ ἄλυσις ὀρέων ἐκτεινομένων ἐπὶ μήκους 720 χιλιομέτρων. Ἡ ἄλυσις αὕτη ὑψοῦται βαθμυδῶς ἄνω τοῦ ἐπιπέδου τῆς σελήνης· κατ' ἀρχὰς προέχουσι ὡς πομφόλυγες ἄνω τοῦ σεληνιακοῦ δίσκου λοφίσκοι καὶ ἔπειτα καθίστανται ὄρη, ἀποτελοῦντα ὠραίαν σειρᾶν κορυφῶν ἀποκρήμων, ὧν τὸ ἕκτακτον ὕψος (20,000 πόδας) καὶ ἡ ἕκτακτος ὄψις ἀποτελοῦσιν ἐν τῶν ὠραιότατων καὶ καταπληκτικωτάτων πανοραμῶν ἐξ ὧν ἡ

φαντασία δύναται ν' ἀντιληφθῆ. Πρὸς τὰ βορειοανατολικά ἢ κλιτὸς τῆς ἀλύσεως ταύτης ἀπολήγει εἰς ἐπιφανείαν ἀπότομον καὶ σχεδὸν κάθετον, ἐνῶ μακρὰν καθίσταται ἐν τῇ πεδιάδι πικνὴ καὶ κατατετμημένη ἢ σκιὰ κορυφῆς· ἕως οὐ ἐξαφανίζεται ἐν τῇ ἡμιχρῳῇ τῇ ἀποτελουμένῃ ὑπὸ τῆς κάμφσεως τῆς σελήνης.

Εἶπομεν ὅτι τὸ μᾶλλον ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου δορυφόρου εἶναι ἡ ἀφθονία τῶν κρατῆρων· ἐποίησαμεν δὲ χρῆσιν τῆς λέξεως ταύτης, καὶ τοι συνεχέστερον ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τοῦ ὕψους πρὸς τοὺς γήινους κρατῆρας, οἵτινες ἐν γένει εἶναι ὀπῆ, κοιλότης εἰς τὴν κορυφὴν ὄρους, καὶ ὧν ὁ πυθμὴν εἶναι ὑψηλότερος ἢ ἡ περίξ ἐπιφάνεια. Εἰς τοὺς σεληνιακοὺς κρατῆρας συνήθως ἀπαντᾶται τὸ ἐναντίον, τοῦ πυθμῆος ὄντος ἐπαισθητῶς κάτω τοῦ μέσου ἐπιπέδου, τοῦ ὕψους τῶν προχωμάτων, μετρωμένων ἐσωτερικῶς, μὴ ὄντος παρὰ τὸ ἡμισυ ἢ τὸ τρίτον τῆς ἀληθοῦς βαθύτητος τῶν κρατῆρων. Γῆνὰ τινα μέρη παρέχουσιν ἐντούτοις προφανεῖς ὁμοιότητας πρὸς τινα μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς σελήνης, ὁμοιότητας αἵτινες θ' ἀπεδεικνύοντο ἐπαισθητότεροι ἂν τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐδύναντο νὰ παρατηρηθῶσι διὰ τηλεσκοπίου. Τὸ παράδειγμα, ὅπερ συνηθέστερον προβάλλουσιν, εἶναι ὁ Βεσοῦβιος μετὰ τῆς περίξ χώρας, τῆς καλουμένης Φλεγραιανᾶς Πεδίας. Ἡ ὁμοιότης αὕτη τόσον ἐξέπληξε τὸν καθηγητὴν Φίλιππον (Phillips), ὥστε ἀπεκάλει τὴν σελήνην μέγα Φλεγραιανὸν Πεδίον. Ὁ Βεσοῦβιος εἶναι ἐν τῶν μεγίστων ἠφαιστειῶν τῆς Εὐρώπης, ἀλλ' ἐν τῇ σελήνῃ θὰ ἦτο εἰς τῶν μικρῶν κρατῆρων τῶν μόλις ὀρατῶν περίξ τοῦ Κοπερνίκου καὶ τῶν ἄλλων σεληνιακῶν γιγάντων.

Ἡ δυσαναλογία αὕτη ἐδύνατο μάλιστα νὰ παραγάγῃ ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἠφαιστείου χαρακτῆρος τῶν σεληνιακῶν κρατῆρων ἐὰν δὲν παρετήρουν, ὡς καὶ ἐν τῇ γῆ, τὸν κεντρικὸν ἐκεῖνον κῶνον ὃν ὄλοι οἱ σοφοὶ θεωροῦσι σήμερον ὡς ἀποτέλεσμα τῆς

φθονούσης ισχύος τῆς ἐκρήξεως, ὡς τὸν τελευταῖον ἀγῶνα δυνάμεως μὴ οὐσῆς πλέον ἀρκετὰ ἰσχυρὰς ἵνα ἐκπέσῃ μακρὰν τοῦ στομίου τὰς καιούσας ὕλας.

Ἄλλως τε ταῦτα δὲν εἶναι τὰ μόνα τῆς δμοιότητος χαρακτηριστικὰ καὶ σήμερον ὄλοι εἰσὶ σύμφωνοι περὶ τοῦ πλουτωνίου χαρακτηριστῆρος τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους τῶν παρατηρουμένων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σελήνης. Ἐξετάσωμεν ἔθεν τοὺς ὄρους ὅφ' οὐς ἀνοίγονται καὶ σχηματίζονται τὰ γήινα ἠφαιστεία· οὕτω, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς ἃς οἱ ἀστρονόμοι καὶ οἱ φυσιολόγοι ἀπέδειξαν διὰ τὴν σελήνην, θὰ τύχωμεν ἀκριβῆ ὄρον συγκρίσεως.

Ἡ ἀρχὴ τῶν ἐκρήξεων ἀποδίδεται εἰς τὴν εὐδιάχετον δυνάμιν τῶν ἀτμῶν· εἰς τὸν γήινον φλοιὸν σχηματίζεται ὁπῆ δι' ἧς ἐκσφενδονίζονται τέφραι, σκωρίαι, λάβας, αἵτινες, ἐπαναπίπτουσαι περὶ τὸ στόμιον, ἀποτελοῦσιν ὄρος, οὗ τὸ κέντρον συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν ἔδραν τῆς ἐκρηκτικῆς δυνάμεως. Τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος τοῦ ἠφαιστείου ἐξαρτῶνται καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἐκρήξεως καὶ ἐκ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ βάρους τῶν ἐκσφενδονιζομένων ὑλῶν. Τὸ ὑφαιστεῖον παρουσιάζει κῶνον ὅτε μὲν ἐντελῆ, ὅτε δὲ ἀποτετμημένον, εἴτε διότι ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους, ἢ κατ' ἀρχὰς ἀπολήγουσα εἰς ἄκραν, παρεσύρθη διὰ μίαν ἢ κατεστράφη ἀνεπαισθήτως, εἴτε διότι μετὰ μακρὸν διάλειμμα δευτέρα ἐκρηκτικὴ ἐπελθοῦσα ἠλλοίωσε τὴν μορφήν· δύναται δὲ νὰ συμβῆ τότε, ὥστε ὁ πρῶτος κρατῆρ νὰ ὑποπέσῃ, κατὰ τὴν ἀξίαν, εἰς δευτεροβάθμιον, ὡς συνέβη εἰς τὸν Βεσοῦβιον κατὰ τὴν ἐκρηκτικὴν τοῦ 1631, ὅτε ὁ μέγας κῶνος, ὁ σήμερον γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Βεσοῦβιος, ἐσχηματίσθη ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἀρχικοῦ ὄρους *Σόμμα*.

Ὁ χρόνος τῶν ἠφαιστείων ἐκρήξεων πρὸ πολλοῦ ἐτελείωσεν ἐν τῇ σελήνῃ, ὥστε ἀποβαίνει ἡμῖν ἀδύνατον νὰ ἐκτιμήσωμεν αὐτὰς ἄλλως ἢ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων των.

Τῶν ὄρων μὴ ὄντων τῶν αὐτῶν διὰ τὰς δύο σφαίρας, δὲν ὑπάρχει λόγος ἵνα ἐκπλή-

ξωσιν ἡμᾶς αἱ διαφοραὶ ἃς θὰ παρατηρήσωμεν. Ἡ ἐπαισθητοτέρα τούτων συνίσταται ἐν τῷ ἀπείρῳ πλάτει τῶν σεληνιακῶν κρατῆρων καὶ ἐν τῇ ἐξαιρετικῇ δυνάμει ἧτις ἐξσφενδόνισεν εἰς 40 χιλιάμετρα μακρὰν τοὺς σωροὺς αὐτοὺς, τὰ ἐκ σκωριῶν ὄρη αὐτά. Τῶντι' δι' ἔλλειψιν ἀτμοσφαιρας, ἡ ταχύτερα κατάψυξις τοῦ σεληνιακοῦ φλοιοῦ ἤγαγεν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὴν ἐκρηκτικὴν δυνάμιν καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ ἐκσφενδονισθεῖσαι ὕλαι δὲν ἀπῆντησαν ἀντίστασιν ἐν τῇ πορείᾳ των διὰ τοῦ ἀχανοῦς. Τέλος, ἂν ἀναλογισθῆ τις ὅτι ἡ δυνάμις τῆς βαρύτητος εἶναι ἐξίσκις μεγαλητέρα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς σελήνης ἢ παρ' ἡμῖν, δὲν θὰ ἐκπλαγῆ πλέον διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς διαστάσεις τῶν κρατῆρων αὐτῶν.

Ἡ παραγωγὴ τοῦ ἀτμοῦ διὰ τῆς συναφείας τοῦ ὕδατος πρὸς ὕλας ἀναθραζούσας ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἡμετέρας σφαίρας εἶναι ἡ γενικῶς ὁμολογουμένη αἰτία τῶν γήινων ἐκρήξεων. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει καὶ ἐν τῇ σελήνῃ, ἧτις δὲν ἔχει ὕδωρ. Τυχχάνουτι ἄρ' ἄγε συνδυασμοὶ χημικοὶ μὲ θειοῦχον βάσις, ὡς διατείνεται ὁ καθηγητῆς Δάνας; ἢ, ὅπως θέλουσιν οἱ καθηγηταὶ Νασμῆθ καὶ Κάρπεντερ, ἡ στερεοποίησις ἐπέφερε τὰς ἀλληλοδιαδόχους ταύτας ἐκρήξεις;

Εἶπομεν ὅτι εἶδος διώρυγος ἐσχηματίζετο κατ' ἀρχὰς· αἱ τηκόμεναι ὕλαι, οἱ λίθοι, τέφραι, σκωρίαι, κτλ. ἐπαναπίπτουσι περὶ τὴν ὁπῆν καὶ ἀποτελοῦσι περίβολον ἢ περίφραγμα, ὅπερ ἀδιαλείπτως αὐξάνει· τὸ στόμιον τοῦ ἠφαιστείου εὐρύνεται διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἐκρήξεως· ἀλλ' ὅταν αὕτη καθίσταται ἥττον σφοδρὰ, αἱ ὕλαι, ἀντὶ νὰ ἐπαναπέσωσιν ἔξω τοῦ κρατῆρος, ἀποτελοῦσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μικρὸν κῶνον διατρυπημένον· συνεχῶς δὲ ἡ λάβας πληροῖ ὀροπέδιον ὀμαλόν. Ὅτε μὲν πολλοὶ ὄποι ἐν τῷ κεντρικῷ κῶνῳ ἐπιτρέπουσιν εἰς τὰς τηκόμενας ὕλας νὰ ἐξέρχωνται, ὅτε δὲ σχηματίζονται πολλοὶ κῶνοι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀρχικοῦ κρατῆρος, ἀποδεικνύοντες τὴν διακοπὴν καὶ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐκρηκτικῶν κινήσεων. Δύναται τις νὰ ἴδῃ

παραδείγματα τῶν ἀλληλοδιαδόχων αὐτῶν κινήσεων εἰς τινὰς τῶν σεληνιακῶν κρατῆρων, τὸν Κοπερνίκον, τὸν Ἐρατοσθένη, τὸν Γασανδῆ, κτλ. Ὅταν εἰς κρατῆρ ἔχη δύο προχῶματα, δύναται τις νὰ πιστοποιήσῃ ὅτι συνέβησαν δύο ἐκρήξεις ἀνίσου δυνάμεως, ἐκτὸς ὅμως, ὅπερ σπανιώτατον, ἂν τὸ ἐσωτερικὸν προχῶμα ὀφείληται εἰς πτώσιν προξενηθεῖσαν ὑπὸ ἠφαιστείων δονήσεων ἢ διαδοχικῶν ἐναλλαγῶν μεγίστου ψύχους καὶ μεγίστης ψυχρότητος. Ἐπίσης συνέβη παράσιτοι κρατῆρες ν' ἀποθῆσσι καὶ ἀνατρέψωσι παλαιούς κρατῆρας, ἢ μυриаδες μικρῶν κρατῆρων, ὁμοίων πρὸς πομφόλυγας, ἃς βλέπει τις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀναβράζοντος ὕδατος, οἷτινες ἤθελον στερεοποιηθῆ, συνεσίγγησαν οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ, ἀποτελέσαντες ἀληθῆ Φλεγραιανὰ πεδία.

Ἐντούτοις μέρη τινὰ τῆς σεληνιακῆς ἐπιφανείας δὲν παρουσιάζουσι τόσον καθαρῶς ἠφαιστείου χαρακτῆρας· ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ ὀρθόθεντα ὑπὸ τὸ ὄνομα κοιλάδες ἢ πεδιάδες ἃς περιβάλλουσι προχῶματα. Τὴν ἀρχὴν αὐτῶν δὲν κατῴρθωσαν ἄρη τοῦδε νὰ ἐξηγήσωσιν, ἐξ ὅλων δὲ τῶν γενομένων ὑποθέσεων ἀναφέρωμεν μόνον ἐκεῖνας αἵτινες τὰ θεωροῦσιν ὡς ἀρχαίους κρατῆρας γεμισθέντας ἀπὸ λείψανα, ὧν ὅμως δὲν παρουσιάζονται ἴχνη—ὑπόθεσις ἧτις καθιστᾷ ἀπίθανον τὸν ἐπίπεδον καὶ ὀμαλὸν χαρακτῆρα τῶν κοιλάδων.

Ἠρᾶγμα ἀνεξήγητον· αἱ ἀλύσεις τῶν ὀρέων, αἱ ἄκραι καὶ οἱ λόφοι πυκνοῦνται, συσφραίνονται εἰς τὸ ἡμισυ βόρειον τοῦ σεληνιακοῦ ἡμισφαιρίου, ὅπου αἱ θάλασσαι εἶναι πολυαριθμότεραι. Ἀξιολογώτεροι τῶν διαφόρων τούτων ἀλύσεων εἰσὶ τὸ Ἄπεννίνον, ὅπερ ἐκτείνεται ἐπὶ μήκους 620 χιλιαμέτρων καὶ τέμνεται εἰς 3000 κορυφὰς, μετὰ τῶν ὁποίων ἐγείρεται τὸ ὄρος Χούυγκενς (*Huyghens*) εἰς ὕψος 18000 ποδῶν· ὁ Κάυκασος, ὅστις εἶναι ἐπέκτασις τοῦ Ἄπεννίνου πρὸς βορρᾶν καὶ ὅστις, καίτοι ἥττον ὑψηλὸς, ἔχει κορυφὰς φθανούσας εἰς ὕψος 11 ἢ 14 χιλιάδων ποδῶν· αἱ Ἄλπεις,

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Β΄.)

αἵτινες ἐκτείνονται μετὰ τὸ Καυκάσου καὶ τοῦ κρατῆρος Πλάτωνος, ἔχουσι 700 κορυφὰς καὶ ἐγκλείουσι ἀμφοτέρωθεν ἀπειρον καὶ λαμπρὰν κοιλάδα ἧτις ἔχει μῆκος 126 χιλιαμέτρων. Φαίνεται, λέγει ὁ Κ. Νασμῆθ, ὅτι σῶμα ξένον, λίαν ἠφαιστειωδές, ἤλθεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἵνα ὀργώσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σελήνης καὶ ἔσκαψε τὴν βαθειὰν αὐτὴν γραμμὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀρέων.

Ὡς πρὸς τὰ μεμονωμένα ὄρη, ταῦτα δὲν εἶναι πολλὰ, διὸ μόνον ὀλίγας κορυφὰς θ' ἀναφέρωμεν, αἵτινες ἐγείρονται ἀπότομοι εἰς ὕψος 7000 ποδῶν ἄνω πεδιάδος ὀμαλῆς. Οἱ ΚΚ. Νασμῆθ καὶ Κάρπεντερ θεωροῦσι τὰς ἀλύσεις τῶν ὀρέων ὡς συνεπιώρευσιν κορυφῶν· τὴν ἀρχὴν των ὀφείλουσι, κατ' αὐτοὺς, εἰς ἐπανάληψιν τῶν φαινομένων, ἅτινα παρήγαγον τοὺς μεμονωμένους αὐτοὺς κῶνους. Δὲν ὀφείλονται, ὡς ἐδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ, εἰς ἐξεγέρσεις τοῦ σεληνιακοῦ φλοιοῦ, παραχθείσας ὑπὸ ἐσωτερικῶν ταραχῶν· μάλλον δὲ παρήχθησαν διὰ τρόπου ἀναλόγου πρὸς ἐκεῖνον ὃν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν κεντρικῶν κρατῆρων, ἧτοι δι' ἀσθενοῦς ἐκσφενδονίσεως λάβας, ἧτις κατόπιν ἐστερεοποιήθη.

Ἐπὶ τῆς γήινου σφαίρας συνεχῶς ὄγκοι ἰλύος ὑγρᾶς, ἀρκετὰ μεγάλοι ὀπωσοῦν ἵνα σχηματίσωσιν ὄρη, ἐκπέμπονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, συμπαρασύροντες λείψανα βράχων συντετριμμένων ἢ μεταβεβλημένων εἰς κόνιν. Τῷ 1797 πλησίον τοῦ Κοῦττο χεῖμαρροι ἰλύος ὑψώθησαν εἰς τὰς κοιλάδας εἰς ὕψος περίπου 600 ποδῶν, ἀποκλείοντες τὸν βόυν τῶν ποταμῶν, παράγοντες λίμνας καὶ μεταβάλλοντες ὀλοτελῶς τὴν ὄψιν τῆς χώρας.

Ἄν τὸ φαινόμενον ἦναι ἥττον σφοδρὸν, αἱ ἀπορρίψεις θερμοῦ ὕδατος ἀφίνουσι πλησίον τοῦ στομίου των λόφους καπνοῦ· τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἢ ὑπὸ τοῦ Βερνείλ ἀποδιδομένη εἰς τοὺς ἀναριθμήτους λόφους τῆς Κριμαίας, αἵτινες ὑψοῦνται εἰς 400—300 πόδας ἄνω τῆς πέριξ ἐπιφανείας.

Ἄλλως τε αὐταὶ δὲν εἶναι αἱ μόναι δμοιότητες ἃς πρέπει νὰ σημειώσωμεν μεταξὺ τῶν μεμονωμένων τούτων ὁρέων τῆς σελήνης καὶ τῆς γῆς. Ὁ Δάνας εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος Χαθὰ καὶ ὁ καθηγητὴς Πιάτση εἰς τὸ Βουρβῶν παρετήρησαν ἀληθῆ ὄρη μὴ ἔχοντα ἄλλην ἀρχήν. Τέλος, ὁ καθηγητὴς Σμήθ ἐκ φωτογραφίας ἐσχεδιογράφησε κῶνον σχηματισθέντα ἐξ ἀνυψώσεως εἰς τὸν ὄρμον τῆς Τενερίφης, ὑψηλὸν 80 πόδας, σχήματος παραβολικοῦ καὶ ἔχοντα εἰς τὴν ἄκρην ὀπὴν δι' ἧς πρέπει νὰ ἐξεσπενδονίζετο ἡ λάβα, ἐξ ἧς ἐσχηματίσθη.

(La Nature).

Μετάφρασις * *

ΠΕΡΙ ΤΑΦΗΣ.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς φιλόσοφος παρετήρει ὅτι φύσει κλίνομεν εἰς τὸ δεικνύειν περισσώτερον σέβας εἰς ἀνθρώπον τινα μετὰ τὸν θάνατόν του ἢ ὅτε ἔζη. Ποσάκις τῶντι δὲν ἠκούσαμεν κακολογούμενον ζῶντα, ὅς ἄμα θανὼν ἐτιμήθη καὶ ἐγκωμιάσθη; Ὁ θάνατος ἀναδεικνύει περισσώτερος ἥρωας ἢ αἱ ἀνδραγαθίαι, διότι ἡ σκιά τοῦ τάφου ἔχει τὴν εὐγλωττίαν τῆς. Ἡ δικαιολογία ἄρχεται πλησίον τοῦ τάφου καὶ ὁ πρῶτος ψιθυρισμὸς τῆς εὐφημίας συνεχῶς ἀποδεικνύεται ἠχώ τῆς πρώτης πτυριᾶς τοῦ χώματος ὑπερπίπτει ἐπὶ τῆς σοροῦ.

Εἰσέτι δὲν εὐρέθη λαὸς ἀρχέτυπος ἢ ἄγριος μὴ ἔχων ἐπικηδείους τελετάς.

Τὸ ἔθιμον τῆς ταφῆς φαίνεται ὅτι λίαν ἰδιαίτερον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ὅπου δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ ἔχνος ἀνθρωπότητος, διότι οὐδεμίαν τάξιν ζῶων μεριμνᾷ ὅπως ὅποτε περὶ τῶν νεκρῶν. Τὰ χρονικά τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἀποκαλύπτονται διὰ τῶν λειψάνων τῶν τάφων, οἵτινες ἀνάγονται εἰς ἐποχὴν προγενεστέρην τῆς ἱστορικῆς περιόδου καὶ παρέχουσιν ἐνίοτε αἰνίγματα ἅτινα καὶ οἱ σοφώτεροι τῶν ἀρχαιολόγων δὲν δύνανται

νὰ λύσωσι. Πρὸς τὸ σκοτεινότερον καὶ λίαν μεμακρυσμένον παρελθὼν συνδεόμεθα δι' ἀτελευτήτου σειρᾶς τάφων, περὶ δὲ τῶν ἀναριθμητῶν ἐθνῶν ἠξέρομεν μόνον ὅτι ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν. Τὸ τρογγύλον καὶ κινούμενον τοῦτο σφαιρίδιον, μὲ τὰς ἑκκτοντάδας ἑκατομμυρίων κατοίκων του, εἶναι εὐρὺ κοιμητήριον. Οἱ ζῶντες εἰσὶν ἀπειροσημέριον τῶν θανόντων, ὧν τὰ λείψανα εἰσὶ συγκεχωρευμένα εἰς τὴν γῆν, ἢ πατοῦμεν καὶ ἢν λέγομεν ἡμετέραν. Εἶμεθα δρᾶξ ἀνθρώπων μεταξὺ τῶν χιλιάδων ἑκατομμυρίων τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ χιλιάδες ἑκατομμυρίων τοῦ μέλλοντος. Μὴ ἐνδιατρίβοντες ἐπὶ πλεον εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ταύτας σκέψεις, ἐν αἷς τὸ περὶ κοιμητηρίων ζήτημα ἐπασχολεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου, νομίζομεν ὅτι ἡ παρούσα σημείωσις παρέχει τι τὸ ἐνδιαφέρον, διότι προτίθεται νὰ γνωστοποιήσῃ τοὺς τρεῖς κυριωτέρους τρόπους τῆς ταφῆς: τὴν ταριχεύσιν, τὴν καῶσιν καὶ τὸν ἐνταφιασμόν.

Ὁ πρῶτος τῶν τρόπων τούτων δὲν ἰδιαίτερον εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, ὡς πολλὰκις ἐπιστεύθη. Ταριχευμένα πτώματα (μομίαι) εὐρέθησαν εἰς Μεξικὸν, καὶ οἱ ἀρχαῖοι Περουβιανοὶ, ὡς ἀποδεικνύει τοῦτο ὁ Γκαρσιλάσσο δὲ λὰ Βέγα καὶ ὡς διηγείται ὁ Πρέσκοτ, διετήρουν τὰ σώματα τῶν βασιλέων τῶν ὅπως συνείθιζον ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ἐν τῷ ναφ τοῦ ἡλίου (εἰς Κούζκο) οἱ μονάρχαι οὗτοι ἐκαθέζοντο, ὡς εἰ ἔζων ἔτι, ἐπὶ χρυσῶν θρόνων φέροντες τὴν βασιλικὴν στολὴν τῶν καὶ ἔχοντες τὰς μὲν χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, τὴν δὲ κεφαλὴν ὀλίγον κεκλιμένην ἢ ἐξελάμβανέ τις ὅτι ἤθελον νὰ χαιρετίσωσι τὰς βασιλίσσας τῶν, χρισμένων ἐπίσης καὶ τοποθετημένας εἰς τὸ ἄλλο μέρος ἐν τῷ φρικτῷ τοῦ θανάτου μεγαλείῳ. Οἱ Γουάγγαι, ἰθαγενεῖς τῶν Καναρίων νήσων, ἐταριχεύον ἀπειροκάλις τοὺς νεκροὺς τῶν, ἐξήγαγον τὰ ἐντόσθια, ἐξήραινον εἰς τὸν ἀέρα τὰ σώματα, ἤλειπον αὐτὰ μὲ βρενίκιον καὶ περιέκλειον εἰς ζύλινα κιβώτια, ἀφοῦ περιέβαλλον καὶ ἐσφιγκον δι' αἰγοδερμάτων.

Οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως ἐτελειοποίησαν τὸν τρόπον καὶ εἰσήγαγον ἐντὸς τῶν πτωμάτων ἀντισηπτικὰς ὕλας. Τὰ σώματα ταῦτα, τὰ ταριχευμένα εἰς τὰς κρύπτας, ὑπελογίσθησαν εἰς 400,000,000. Ὁ Ἡρόδοτος καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ἰδίως ὁ πρῶτος, ἐξήγησαν λεπτομερῶς τὴν μέθοδον τῶν Αἰγυπτίων τοῦ ταριχεύειν τοὺς νεκροὺς καὶ ἐκ τοῦ συγγραφέως τούτου μανθάνομεν ὅτι ἡ διατήρησις σωμάτων ἐδίδε χώραν εἰς ἐμπόριον τακτικόν. Οἱ ταριχευταὶ ἐξήγαγον τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ ἐντόσθια, ἐπλήρουν τὰ κενὰ διὰ κινναμώμου καὶ ἄλλων οὐσιῶν καὶ κατόπιν ἄφινον τὸ σῶμα ἐπὶ ἐβδομήκοντα ἡμέρας ἐντὸς νάτρου. Τέλος, ἀφοῦ ἐπλυνον τὸ σῶμα ἐπιμελῶς, περιετόλισσον μὲ ἐπίδεσμους ἐκ λεπτοῦφάντου λινοῦ, ἐκ κόμμεως ἠλειμμένου, καὶ ἔθετον εἰς ζύλινον κιβώτιον παριστῶν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλα μέσα ταριχεύσεως, ἦττον δαπανηρὰ, ἢ δὲ δαπάνη ἀνήρχετο εἰς 45 ἕως 10 χιλιάδας φράγκων τοῦ ἡμετέρου νομίσματος.

Τὸ ποσὸν αὐτὸ πρέπει νὰ ἐσήμαινε τότε πολλὸν, διὰ δυσκόλως ἐνοεῖ τις πῶς ἦν δυνατόν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς κατωτέρας τάξεως νὰ εἶχον τόσα χρήματα.

Ἡ ἀπλουστερά καὶ μᾶλλον ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πτωχοῖς μέθοδος τοῦ ταριχεύειν τοὺς νεκροὺς συνίστατο εἰς τὸ ἐξάγειν τὰ ἐντόσθια ἐκ τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸ ἐγχεῖν ἐντὸς αὐτοῦ διὰ σύριγγος ἔλαιον κέδρου ἀκολούθως ἔθετον τὸ σῶμα ἐντὸς νάτρου, ἕως οὐ αἱ σάρκες ποτισθῶσι καλῶς ἐκ τοῦ ἁλατος τούτου. Πρόσφατοι ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι ἡ θερμότης πρέπει νὰ ἐφημίζετο εἰς τὸ σῶμα, ὅπερ προηγουμένως ἐπληροῦτο δι' ἀσφαλτώδους οὐσίας, ἧτις παρήγαγεν αἰθαλίην, μεταδιδομένην εἰς ὄλους τοὺς ἱστούς.

Καὶ σήμερον ἔτι ταριχεύονται νεκροὶ, ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἡμέρα τῆ ἡμέρα καθίσταται ἦττον συνεχῆς, διὸ ἀναφέρομεν μόνον ἐνταῦθα μίαν μόνην τῶν ἐν χρήσει ἐκ τῶν νεωτέρων μεθόδων, ἧτις

ὡς γνωστὸν, συνίσταται εἰς τὸ ἐξάγειν τὰ ἐντόσθια καὶ διατηρεῖν τὸ σῶμα διαρκῶς πεπληρωμένον κυρίως ἐκ πρωτοχλωροῦχοῦ ὑδραργύρου.

Τὸ ἄλλας, συνδυαζόμενον πρὸς τὰς σάρκας, οὐ μόνον μεταδίδει τούτοις τὴν στερεότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ διατηρεῖσθαι, ἀπαλλάττον αὐτὰς τῆς καταστρεπτικῆς ἐπενεργείας ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν αἰτιῶν. Ἡ εἰς τὰς φλέβας ἐγχευσις διαλύσεως θειικοῦ ἀλουμινίου ἢ χλωροῦχοῦ ὑδραργύρου καὶ ζυλίνου ὀξέος ἢ καὶ θειικοῦ ψευδαργύρου ὡμολογήθη ὡς δραστηκωτάτη.

Ἄν τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ ταριχεύειν τείνη νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὰ νῦν ἔθνη, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς καύσεως, ἧτις, καίτοι ἀρχαιοτάτη, μέλλει ἴσως νὰ εἰσαχθῆ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι.

Πότε ἤρχισαν νὰ καίωσι τοὺς νεκροὺς; Δύσκολον ν' ἀποφανθῆ τις. Καθ' ἕσπον γνωρίζομεν, πρῶτοι οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ καίωσι τοὺς νεκροὺς (α), καίτοι συνείθιζον νὰ ἐνταφιάζωσι αὐτούς. Οἱ μὴ καίωμενοι νεκροὶ ἐτίθεντο εἰς κιβώτια, ἃ ὠνομάζοντο διαφόρως, οἷον σοροὶ, πύελοι, λάρνακες, ληνοὶ, δροῖται (β). Τισὶ τῶν ὀνομάτων τούτων ὠνομάζον καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐν αἷς ἐτίθεσαν τὰ ὀστά. Κατεσκευάζοντο δὲ τὰ κιβώτια ταῦτα ποικίλα τὸ σχῆμα καὶ ἦσαν ἐκ διαφόρων ὕλων, συνήθως ὅμως ἐξ ὀπτῆς γῆς ἢ πηλοῦ. Οἱ νεκροὶ ἐνταφιάζοντο συνήθως ἐκτὸς τῆς πόλεως, διότι ὁ ἐντὸς τῶν πόλεων ἐνταφιασμὸς ἐπίστευον ὅτι ἐμίαινε τοὺς ζῶντας. Τὰ σώματα, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ καῶσιν, ἐτίθεντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς σωρῶν

(α) Κατὰ τοὺς ἡρώτους χρόνους συνείθιζον νὰ καίωσι σὺν τῷ νεκρῷ καὶ ζῶα καὶ δούλους ἢ αἰχμαλώτους. Εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Πατρόκλου ὁ Ἀχιλλεὺς ἔκαυσεν εἰς τὴν πυρὰν, σὺν τῷ σώματι τοῦ φίλου αὐτοῦ, πολλὰ πρόβατα, βόας, ἵππους, κύνες καὶ δάδεκα αἰχμαλώτους Τρώες (Ἰλ. ψ σελ. 165 κτλ.)

(β) Περὶ ταφῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἴδε ἐν ἐκτάσει τὸ ἀρχαιολογικὸν λεξικὸν τοῦ Σμιδτίου, μετὰ τὴν Πανταξῆ ἐν λέξει Νεκροί, σελ. 613 καὶ ἐφεξῆς.

ξύλων, οἵτινες ἐλέγοντο πυραὶ καὶ ἐκαίοντο παρουσία τῶν συγγενῶν καὶ φίλων. Εἰς τὰς φλόγας ἐρριπτον ἔλαια καὶ ἀρώματα· ἀφοῦ δὲ ἐκαίετο ἡ πυρὰ, ἡ ἀνθρακίκα ἐσθέετο οἴνω, οἱ δὲ συγγενεὶς καὶ φίλοι συνέλεγον τὰ ὄστα, καὶ πλύνοντες αὐτὰ οἴνω καὶ ἔλαιῳ ἐτίθεισαν εἰς ἀγγεῖα, ἃ πολλὰκις ἦσαν χρυσαῖα. Τὰ ἀγγεῖα ἐτίθεντο ἐντὸς τάφων, οἵτινες ἰδρύνοντο συχνότατα παρὰ ταῖς ὁδοῖς καὶ πλησίον τῶν τῆς πόλεως πυλώνων. Ἡ καυσις τῶν νεκρῶν ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψιν εἶναι ἀρίστη· ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο τόσον σπουδαῖον εἶναι, ὥστε πρέπει νὰ διαπραγματευθῇ τις ἐν ἐκτάσει, ὑπερ οὐ τοῦ παρόντος· διὸ περιοριζόμεθα ἐνταῦθα ἀναφέροντες τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ταφῆς παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις.

Οἱ πρὸς τιμὴν τῶν Ἑλλήνων νεκρῶν ἀνεγειρόμενοι τάφοι ἦσαν τεσσάρων εἰδῶν· στήλαι, κίονες, ναΐδια ἢ ἡρώα, τράπεζαι.

Τόσαι θεωρεῖται ἐξετέθησαν καὶ τόσαι ὑποθέσεις ἐγένοντο ἐπὶ τινῶν τύμβων, ὥστε μὴ ὄλας τὰς ἐπιμόνους ἐρεῦνας οἱ ἀρχαιολογοὶ ἀδυνατοῦσι νὰ εἰπωσιν ἡμῖν ἂν ἦσαν τάφοι ἢ θυσιαστήρια, ἂν οἱ ἀρχαῖοι βουνοὶ ἐκείνοι καλύπτωσι νεκρῶν ἢ εἰς θέσεις δικαστηρίου, ἂν οἱ παράδοξοι ἐκείνοι κύκλοι, οἱ ἀνακλυθέντες εἰς πολλὰ μέρη, εἰσὶ ναοὶ ἢ τόποι ἀνατεθειμένοι τῷ θανάτῳ.

Ὅπως δὲ ποτε, οὐδεμία ἀμβιβολία ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο εἰς τύμβους (*tumuli*), εἰς μνημεῖα (*dolmens*)· Ἐξ ἀρχῆς ἄρα ὁ ἄνθρωπος ὤρυξε τὴν γῆν πρὸς ταφὴν, ἐγειράς κατόπιν βουνὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑψηλόν, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ θανάτου, ἕνα προστατεύσῃ τὸ σῶμα.

Μετ' οὐ πολὺ εἰσῆχθησαν αἱ ξύλινοι καὶ λίθινοι νεκροθήκαι ἢ φέρετρα, κατὰ τὰ μέρη. Τὰ ξύλινα ἐξέλιπον, ἀλλὰ λίθινα ἀπαντῶνται εἰσέτι εἰς τοὺς ἀρχαίους τάφους.

Αἱ λίθινοι τράπεζαι, ἐν αἷς ἐτίθεντο οἱ νεκροὶ, ἦσαν ἐν χρήτει παρὰ τοῖς Γαλάταις καὶ εὐρον πολλὰς τοιαύτας ἐν τοῖς τάφοις,

οἱ δὲ ἀρχαῖοι Βρετανοὶ εἶχον ἄλλου εἶδους μνημεῖα καὶ φέρετρα.

Ἄπαντα τὰ ἔθνη δὲν ἔτρεφον τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς νεκροὺς σέβας. Τινὲς τῶν αὐτοχθόνων φυλῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς, οἱ Σιού, ἀντὶ νὰ κατορύττωσι τοὺς νεκροὺς (α) περιβάλλουσι δέρμασιν ἢ περικαλύμματα καὶ ἐκθέτουσιν ἐπὶ πλέγματος κλώνων, ὑποστηριζομένων ὑπὸ πασσάλων τεθειμένων εἰς τὴν γῆν ἢ ἐπὶ κλάδων δένδρου ἱεροῦ. Οὕτω τὰ σήματα ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον ἢ εἰς τὸν ἀέρα, βορὰ τῶν σαρκοφάγων ζώων. Οὐδόλως μέλλει τοῖς Ἰνδοῖς ὅτι ὁ νεκρὸς θὰ γίνῃ βορὰ τῶν πτηνῶν, διότι εἰσὶ πεπεισμένοι ὅτι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἶναι μετὰ τοῦ Μανιτοῦ, ὅστις προστατεύει τὴν εἰς θήραν πλουσίαν γῆν.

Εἰς τὴν ἀπωτάτην Ἀνατολὴν τὰ κατὰ τὴν κηδείαν τῶν νεκρῶν ἔχουσιν ἄλλως ἢ ἐν Εὐρώπῃ. Οἱ Σῖναι πολὺ σέβονται τοὺς νεκροὺς. Νεκροταφεῖα δὲν ἔχουσιν, αἱ δὲ οἰκογένειαι θάπτουσι τοὺς νεκροὺς εἰς ἰδιωτικούς ἀγρούς. Ὅταν ὁ θανὼν ἦναι πλούσιος, μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ἐκλέγουσι τὴν γῆν, ἣτις θὰ δεχθῇ τὸ σῶμα του, καὶ κοσμοῦσιν αὐτὴν μετ' ἄκρας φιλοκαλίας. Συνήθως οἱ τάφοι κεινται εἰς τὰ πλευρὰ συστικῶν λόφων, ἀνθοστολιστῶν, καὶ τινες εἶναι τόσον ἐπικωγοί, ὥστε οἱ περιγηταὶ λέγουσιν ὅτι τὰ ὠραιότερα μέρη τοῦ βασιλείου τῶν ἀνθέων εἰσὶν ἀνατεθειμένα τοῖς νεκροῖς.

Ὁ κάτοικος τοῦ Οὐρανίου Κράτους μᾶλλον περὶ τῆς ταφῆς του φροντίζει ἢ περὶ τῆς οἰκίας του. Ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ Σινικῇ θρησκείᾳ εἶναι, ὡς γνωστὸν, ὁ βουδισμὸς, ὅστις διδάσκει ὅτι τὸ σῶμα θὰ διαμείνῃ πολὺν χρόνον ἐν τῇ γῇ· διὰ τοῦτο οἱ Σῖναι ἐπιποθοῦσι, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νὰ ἔχωσιν ἀναπτυκτικούς τάφους ἐν μέσῳ δένδρων καὶ ἀνθέων. Ἡ φιλοστοργία των καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς συγγενεῖς των εἰσὶ βα-

(α) Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας τὸ ἐνταφιάζειν ἄκαυστον τὸν νεκρὸν ἔλεγον κυρίως κατὰ οὐρύττειν. Οἱ Πέρσαι κατάρυττον τοὺς νεκροὺς.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἀρχὴ τῶν θωρηκτῶν πλοίων. — Ἡ εφεύρεσις θώρακος εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ταῦτα ὦσιν μᾶλλον ἐξησφαλισμένα κατὰ τοῦ πυροβολικοῦ, δὲν εἶναι νέα. Κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα οἱ Νορμανδοὶ περιέβαλον τὰ πλοῖα των μὲ περιεῖλημα σιδηροῦν ἀπὸ τῶν ὑφάλων (βρεχομένων) ἀέχρι τῆς πύρας ἐν σχήματι κριοῦ· προλαβόντως δὲ ἔθετον σιδηρᾶς περιβολᾶς. Τῷ 1534 Πέτρος ὁ εἰς Ἀραγωνίας διέταξε νὰ θέσῃσι θώρακας εἰς τὰ πλοῖα ἵνα μὴ παραβλάπτωνται ὑπὸ τῶν ἐξακοντιζομένων ἐμπρηστικῶν ὑλῶν, τῶν τότε ἐν χρήτει κατὰ τὰς ναυμαχίας. Ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς Ναυπάκτου πολλῶν πλοίων αἱ κανονοστοιχίαι προσφυλάσσοντο ὑπὸ σιδήρου. Κατὰ τοὺς ἐπομένους δύο αἰῶνας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα· ἀλλὰ τὸ 1782, πολιορκουμένης τῆς Γιόρταλτάρης, πολλὰ θωρηκτὰ ἐναυπηγήθησαν κατὰ πρότυπον ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὰ πλοῖα ἐκεῖνα ἔφερον θώρακα ἐξ σκληροῦ ξύλου καὶ ὑπὲρ ἐκείνων πρόφραγμα σιδηροῦν. Τὰ σκάφη ἐκεῖνα φαίνεται ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀντέσχον εἰς τὸ πῦρ τῶν φρουρίων, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐβυθίσθησαν ὑπὸ τῶν πεπυρακτωμένων ἐχθρῶν σφαιρῶν. Ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῶν τότε θωρηκτῶν καὶ τῶν νῦν συνίστατο εἰς ὅτι τὰ πρῶτα μεταξὺ τοῦ ἐκ σκληροῦ ξύλου θώρακος καὶ τοῦ σιδηροῦ προφράγματος ὑπῆρχε χώρισμα πεπληρωμένον δερμάτων.

Καὶ ἐν τινὶ ναυμαχίᾳ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς μεταξὺ Γενουσιῶν καὶ Μζυριτανῶν (κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα) οἱ πρῶτοι παρῆταξαν πλοῖον φέρον σιδηρᾶς πλάκας.

Δημοτικαὶ βιβλιοθήκαι ἐν Γερμανίᾳ. — Αἱ διάφοροι ἐν Γερμανίᾳ φιλεκαπαιδευτικαὶ εἰταιρεῖαι ἰδίως καταγίνονται εἰς σύστασιν βιβλιοθηκῶν προωρισμένων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ. Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐ-

θέως ἐρριζωμένα παρ' αὐτοῖς. Ἡ μεγάλη τέρα παρηγορία τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς των τυγχάνει ὅτι θὰ ἔχωσι φέρετρον καλὸν καὶ ὅτι τὰ τέκνα καὶ οἱ ἀπόγονοί του θὰ σέβωνται καὶ ὁ ἀγαπῶσι τὰ λείψανά των. Συνεχῶς αἱ νεκροθήκαι αὐταὶ, ὧν τὴν κατοχὴν περὶ τόσου ποιοῦνται, φυλάττονται ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ καὶ οὐδὲν σκευὸς οἰκιακῶν εἶναι τόσον πολυτίμον ἔσον ἐκεῖνο· ἐπειδὴ δὲ ἡξέουρουσιν ὅτι θὰ λάβωσι ποτὲ ἀνάγκην τοῦ ἐπίπλου τούτου, προθυμοποιοῦνται, καθὼς ἄνθρωποι πρακτικοί, νὰ προμηθευθῶσιν αὐτὰ ζῶντες. Ὅσάκις πρόκειται νὰ μεταοικήσῃσι, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν νεκροθήκην, ὅπως ἐπραττον οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι, οἵτινες συναπέφερον τὰς ἐφροστίους θέσεις των. Ὅσάκις ἀγοράζεται οἰκόπεδόν τι, πρὸς ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς, ὁ πωλητὴς συμφωνεῖ ὅτι οἱ νεκροὶ σειρᾶς γενεῶν θέλουσιν ἐκταφῆ. Τὰ ὄστα τίθενται εἰς πῆλινα ἀγγεῖα, φέροντα ἐπιγραφὴν παράδοξον, τὴν ἐξῆς: *ταριγεύματα προγόγων*. Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ὁμοιάζουσι πρὸς τῶν φαρμακοποιῶν τὰ δοχεῖα, μετὰ μεγίστης δὲ μερίμνης θάπτονται πάλιν εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο οὐδεμία ἐγείρεται οἰκοδομὴ ἐνεκεν τῆς δεισιδαιμονίας· ὅτι τὰ ἐξυδρισθέντα φάρμακα ἐπεφέρουν τὸν ὄλεθρον τῶν ἱεροσύλων κατοίκων καὶ βεβανίζουσιν αὐτοὺς αἰωνίως.

Ἐξω τῶν τειχῶν τοῦ Πεκίνου εὐρίσκονται πολυάριθμοι τάφοι τῶν κυριωτέρων οἰκογενειῶν· οἱ τάφοι δ' οὗτοι εἰσὶ κεκοσμημένοι γιγαντιαίαις γλυφαῖς, παριστώσαις ἀνθρώπους καὶ ζῶα.

Ὅσάκις Κινέζος ἀποθάνῃ ἐν τῇ ξένη, οἱ συγγενεὶς καὶ φίλοι σπεύδουσι ν' ἀνακομίσῃσι τὰ λείψανά του εἰς τὴν πατρίαν γῆν, ἵνα θάψωσιν αὐτὰ· οὔτε ἡ ἀπόστασις, οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ἄλλο ἐμπόδιον ἀποτρέπουσιν αὐτοὺς· ὅταν δὲ ἀνακομίσῃσι τὴν νεκροθήκην, θέτουσι συνεχῶς ἐπ' αὐτῆς ἀλέκτορα, ὅστις ὀφείλει νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ θανόντος εἰς τὴν κατοικίαν τῆς.

I. O. P.

ταιρείας τῆς Βρέμης μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ δύο καὶ ἡμίσεος ἐτῶν συνεστήθησαν 86 βιβλιοθήκαι, ὧν 4 μεγάλαι ἐντὸς τῆς πόλεως, 10 μικρότεραι ἐντὸς τῶν πόλεων, κωμῶν καὶ χωρίων καὶ τῆς περιχώρου καὶ 72 εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς βορειοδυτικῆς Γερμανίας. Ἐντὸς τῆς Βρέμης ὑπάρχουσι τρία νυκτερινὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ, κρέκνεται δὲ νὰ ἰδρυθῶσι βιβλιοθήκαι τοῦ λαοῦ εἰς Ἀννόβερον, Ὁσναβρὺκ, Ὁλδεμβούργον, Ἐμδεν καὶ Χιλδσεσίμ. Ἡ δημοχρῆσις τῆς Δρέσδης ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν τριῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐψήφισεν ἐτήσιον ποσὸν ἄξιον λόγου.

Οἱ αὐτόχθοι τῆς Ἀλάσκας. — Οἱ Ἀλεούτιοι φαίνονται νοτιοανατολίτικους τῶν Ἰνδῶν τῶν οἰκούντων τοὺς λειμῶνας τῶν βορειοδυτικῶν μερῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀμερικανοὶ δὲ φυσιολό-

γοι παραδέχονται ὅτι ὁ τόπος ἐκεῖνος κατοικήθη κατ' ἀπωτάτους χρόνους ὑπὸ Ἰαπωνῶν μεταναστῶν. Ὁ ἐφημέριος τῆς Οὐναλάσκας εἶναι Ἀλεούτιος, διαφόρους ὁμιλῶν γλώσσας καὶ ὑπέρτερος κατὰ τὴν νοημοσύνην πολλῶν Εὐρωπαίων. Ὁ ἰατρὸς τῆς Ῥωσσοαμερικανικῆς ἑταιρείας, ὁ ἐν Χιλιούκ, εἶναι αὐτόχθων, διευθύνει ἀξιόλογον μετεωροσκοπεῖον καὶ ποιεῖ παρατηρήσεις σπουδαιοτάτας. Ὁ κυριώτερος μηχανικὸς εἶναι ἐπίσης αὐτόχθων. Οἱ 38 χάρται τοῦ Τεμπεγκῶφ ἐσχεδιογραφήθησαν ὑπὸ μικτογενοῦς, Κάδιν καλουμένου. Αἱ πλείσται τῶν οἰκιῶν τῆς Ῥωσσοαμερικανικῆς ἑταιρείας ὠκοδομήθησαν ὑπὸ ἐγγχωρίων διευθυνομένων ὑπὸ Ἀμερικανῶν ἐργολάβων, τὰ δὲ πληρώματα τῶν πλοίων τῆς ἑταιρείας συγκροτοῦσιν ἐγγχώριοι.

Υ. Σ.

Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΟΥ.

Εἰς τὰς χεῖράς μου στεφάνια ἔχω εὐμορφοπλεγμένα,
καὶ εἰς κἀνίστρον ὠραῖον φέρω ἀνθή μυρωδάτα·
ἀπ' αὐγῆς λεπτήν δροσοῦλα εἶναι καταρραντισμένα,
κ' ἀπὸ χάριν κ' εὐωδίαν εἶναι ὅλα τῶν γεμάτα.

Δὲν τὰ σύναξα τὸ κάλλος μὲ αὐτὰ νὰ στεφανώσω,
ἢ ὡς εὐτυχίας φόρον μὲ χαρὰν νὰ τὰ δωρήσω·
στόλισμα διὰ τῆς κόρης τὰ μαλλιά δὲν θὰ τὰ δώσω,
οὔτε μέτωπον τῆς νύμφης τὸ ὠραῖον θὰ κοσμήσω.

Τόσα ἔχουσιν ἐκεῖνοι! τῆς νεότητος τὰ ἀνθη,
ἔχουν ἀφθονα, καὶ εἶναι ὁ Παράδεισος ἐμπρὸς τῶν·
θὰ τὰ δώσω ἐκεῖ ὅπου ἡ ζωὴ τῶν ἐμαράνθη,
κ' ἡ σκιά τῆς κυπαρίσσου εἶναι μόνος στολισμός τῶν.

Τὰ εὐώδη μου στεφάνια διὰ σᾶς, νεκροὶ μου, ὅλα,
διὰ σᾶς τὰ λούλουδά μου τὰ ἐξέλεξα ὠραῖα·

καιρὸν ἔχετε νὰ ἴδῃτε ἀνθή μας τὰ μυροβόλα,
διὰ σᾶς ἐχάθη πλέον τῆς ἀνοιξέως ἡ θεά.

Ἐν ἐνθύμημα ὁ τάφος τοῦ ἐπάνω κόσμου θέλει,
ἂν κ' οἱ φίλοι ἀποφεύγουν τὸν θρηνώδη αὐτὸν τόπον.
Εἴσθε ὀχληροὶ, νεκροὶ μου! φαρμακεύετε τὸ μέλι
τῆς ζωῆς τῶν, κ' εἴσθε μαῦρα νέφη εἰς τὸν οὐρανὸν τῶν.

Λησμονοῦν ταχέως ὅσους κρύον χῶμα τοὺς σκεπάζει.
Δὲν φροντίζ' ἢ εὐτυχία εἰμὴ πῶς νὰ ἀπολαύσῃ.
Εἴσθε λύπη στήν χαρὰν τῶν, καὶ δὲν θέλει νὰ στενάξῃ,
ὅστις ἔχει νὰ τρυφήσῃ, καὶ τὴν τύχην σᾶς νὰ κλαύσῃ.

Διὰ σὲ τὸ πρῶτον ῥόδον, διὰ σὲ τὸ πρῶτον μῦρον
τρυφερὸν ἀθῶον πλάσμα, ἀνθος μαρανθὲν προῶρως·
τὸ φῶς ἦσο τῆς μητρὸς σου, πόθων μυστικῶν ἀπείρων
σκοπὸς ἦσο ἐνιαῖος, τῆς ζωῆς τῆς μόνος ὄρος.

Δυστυχῆς! τὴν ἐνθυμοῦμαι· σὲ ἐκράτει ὡς φρενήρης,
σ' ἐσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας, προσφιλὲς πλὴν ἀπνουν σῶμα·
ἦτο πόνου καὶ ὀδύνης, ἦτον ἀγωνίας πλήρης,
καὶ νὰ συνταφῇ ἐπόθει μετὰ σοῦ ὑπὸ τὸ χῶμα.

Ἡ Ἀγγέλου ἐπιγείου ἔχουσα μορφήν τὴν θεῖαν,
ἢ περικαλλῆς παρθένος, ὑπὸ γῆν ἐνταῦθα κεῖται·
λάβε στέφανον, ὦ ἄστρον διαλάμπον εἰς χορείαν
τῶν ἀστέρων, ὅπου Πλάστης ὁ αἰώνιος ὑμνεῖται.

Ἐκεῖ κάτω, ὑπὸ κλάδους τοὺς πενθίμους τῆς ἰτέας,
τάφος ἄσημος τὴν κόριν ἀφανοῦς πτωχοῦ καλύπτει·
ὁ μαρμάρινος δὲ ὄγκος ὁ ὑπερηφάνου θεάς,
ματαιότης μεγαλείου, τὰ ὅσα πλουσίου κρύπτει.

Εἶναι οἰκτιρμοῦ ἀξία ἀμφοτέρων πλὴν ἡ τύχη.
Ὁ εἰς ἔχασε καρδίας δι' ἀγάπην τοῦ παλλούσας,
ἐν τῷ μέσῳ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων τοῦ ἠτύχει,
καὶ κατέλιπεν ὑπάρξεις δι' αὐτὸν πικρῶς θρηνοῦσας.

Ὁ δὲ ἕτερος καρδίαν σκληρὰν εἶχε· τὸ χρυσίον,
καὶ τὸν βίον τοῦ διήλθε δυστυχῆς, μεμονωμένος.
Ἐγκατέλιπε τὸν πλοῦτον εἰς σωρὸν γυπῶν ἀθλίων,
ἠδονῆς μακρὰν γλυκειάς, εὐγενοῦς τέρψεως ξένος.

Εὐσεβείς σπονδαὶ δακρύων τὸν πτωχὸν συχνὰ βαντίζου,
διὰ δὲ τὸν ἄλλον λήθη καὶ ψυχρότης ἀπαισία·
τὸν σταυρὸν διὰ ἀνθέων τοῦ χειρώνακτος στολίζου,
τοῦ δὲ ἄλλου μόνος κόσμος εἶναι μάρμαρα τὰ κρύα.

—ο—

Ἐδῶ κεῖται σῶμα νέου· ἄνθος ῥίψωμεν εὐώδες!
Εἶχεν εὐγενῆ καρδίαν, βωμὸν τόσων αἰσθημάτων,
ἔρρεπε πρὸς ὅ,τι μέγα, ὑψηλὸν, ἐνθουσιῶδες,
ἐνετρέφα εἰς ἐκστάσεις, παραδείσους διαπλάττων.

—ο—

Τὸν κατέθραυσεν ἡ ὕλη ὑπὸ τὸν βαρὺν της πόδα,
καὶ τοῦ βίου ἀπεγεύθη τὰς πολυειδεῖς πικρίας·
ἀπεμάρανεν ἡ θλίψις τῆς ποιήσεως τὰ βόδα,
καὶ ἀπηύδησεν, ὡς θῦμα ἀναλγήτου κοινωνίας.

—ο—

Ἀναπαύονται ἐνταῦθα ἐν τῷ κόλπῳ τῆς εἰρήνης
ὁ τεμάχιον ἐν ἄρτου ἐπαιτῶν μετὰ δακρύων,
ὄντα τόσα μαρανθέντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης
μετὰ γαύρου βαθυπλούτου πλείστων ἑκατομμυρίων.

—ο—

Ἐν ἰσότητι οἱ πάντες· ἡ αὐτὴ δεσπόζει τύχη,
ἡ αὐτὴ σκιά δι' ὅλους τῆς πενθίμου κυπαρίσσου,
τῶν πτηνῶν ἡ μελωδία κοινὸν κτῆμα, καὶ οἱ ἦχοι
οὓς ἀποτελεῖ ἡ αὔρα διὰ σᾶς κοινοὶ ἐξ ἴσου.

—ο—

Καὶ τὰ ἄνθη μου ὡσαύτως ὡς κοινὸν προσφέρω κτῆμα,
ὡς θυμίαμα τὸ ἄλγος τῆς πενθούσης μου καρδίας·
οἷονδ' ἄποτε καλύπτει ἕκαστον ἐνταῦθα μνήμα,
ἄς δεχθῆ ἔν ἄνθος, φόρον μυροβόλον συμπαθείας.

Δ. ΒΡΕΤΟΠΟΥΛΟΣ.